

JOACH. JUSTI BREITHAUPT,

S. Theol. D. & P. P.

DE

PERFECTIONE

PARTIUM

TRACTATIO

THEOLOGICA.

HALÆ,

LITTERIS ORPHANOTROPHII,
ANNO MDCCIV.

CUM PRIVILEGIO.

S. Theol. D. & P. P.

DE

PARTIUM

TRACTATU

THEOLOGICA

LITTERAE ORPHANO-TROPHICAE

EX LIBRIS

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
PERFECTIONE
PARTIUM,

Quam
IN REGIA FRIDERICIANA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSICI, ELECTORATUS BRAN-
DENBURG. ET ANNEXARUM PROVINCiarUM
HEREDE, CETERA,

PRÆSIDE

IOACHIM IUSTO BREITHAUPT,

S. Th. D. & P. P. Sem. Theol. & Sacror. Hildersl. Direct. Consiliar. Consist.
& Vic. Gen. Superint. Duc. Magdeb. atque Inspect.
primæ Diœces. Salanæ,

ad d. XXXI. Aug. a. M DCC III.

publice ad disquirendum proponit

RESPONDENS

IOANNES GUSTAVUS REINBECK,

Cellensis. S. Th. Culto .

HALÆ. Litteris Orphanotrophii,

VIRO

*Plurimum Reuerendo atque Am-
plissimo,*

DOMINO

ANDREAE REINBECCIO,

**PRÆPOSITO AC SUPERINTEN-
DENTI LYCHOVIENSI MERI-
TISSIMO,**

**PATRI SUO OMNI AMORIS AC
HONORIS PIETATE PRO-
SEQUENDO,**

Salutem obsequentissime

dicit

filius obedientissimus,

RESPONDENS.

Venerande Parens!

Uam de Perfectione dissertationem vides, trado Tibi, ceu documentum pietatis in Te meæ publicum. Cui enim Theologicarum exercitationum specimen dicere satius sit, quam Patri amantissimo? cujus animo in me patrio, ac cura singulari, nihil mihi est prius, nihil antiquius. Taceo jam innumera beneficia, quibus me inde usque a primis incunabulis cumulatissime fouisti, ne, si ea non animo tantum grato recolam, sed

sed etiam solennius enarrem, in mode-
stiam peccare videar. Hoc saltem pa-
ce Tua dixerim: quum Te, per Dei gra-
tiam, utar Patre tam facili pariter ac-
pio, hoc est, optimo, obstrictum me ju-
dicaui, ut, occasione data, quovis mo-
do meam Tibi reuerentiam exhibe-
rem. Accipe igitur, Pater longe caris-
sime! quam offero dissertationem; &
ita accipe, ut, quod facis, Teque sem-
per facturum spero, me in posterum
etiam paterne complectaris, nec desi-
stas precibus a Deo contendere, ut
quam defendo liberati arbitrii integri-
tatem, ipsemet intra me tuear ac ser-
uem, adseruem, conseruem. Ille ipse
Deus Te Ecclesiæ & familiæ nostræ,
spiritu & corpore integrum, sospitet
diutissime! Dabam Halæ d. II. X. Cal.
Sept. a. M DCC III.

DE PER-

DE PERFECTIONE PARTIUM.

Quod illa Stantium sit propria, & quidem sine exceptione mandati primi aut ultimi.

CAP. I.

QUAESTIONIS STATUS EXPLICATUR.

§. I.

VT distincta causæ totius de *Perfectione* pateſcat ratio, clauem optimam quærentibus, reperire licet apud **CHEMNITIUM** Locor. Theol. part. II. de lege Dei; ubi cap. III. agitur de perfecta obedientia, quam lex requirit, & cap. IIX. de impletionem Decalogi, quomodo fieri possint, quæ præcipiuntur. Id enim utrobique agitur, & demonstratione ex Scripturis sacris, & illustratione ex Historiarum Ecclesiæ Antiquitatibus, ne, vel ἀναμαρτυρία, totalis a peccato immunitas, vel ἀδυναμία, novæ integritatis impossibilitas, contra veritatem, verbo Dei traditam, renatis, seu vere conuersis, tribuatur.

A

Princi-

Principio, inquit CHEMNITIUS cap. III. §. 5. Hieronymus cum ipsi objiceretur (Anathema sit, si quis dixerit, Deum præcepisse impossibilia) simpliciter respondet lib. 2. Dialog. adversus Pelagium: Sunt impossibilia natura, sed possibilia gratia. Et Augustinus etiam in primo conflictu cum Pelagianis, in multis locis ita locutus est: Gratia sanat voluntatem, ut voluntas sana impleat legem. Postea vero Cælestius, Pelagii discipulus, arripuit illud axioma, & cæpit spargere illam sententiam: Ergo homo, licet non possit naturalibus liberi arbitrii viribus legi perfecte satisfacere, potest tamen, accepto Spiritu renouationis, perfecta obedientia implere legem, ita ut sine peccato esse possit; quia, quando quis satisfacit legi, quando non est reus in aliquo mandato Dei, quando lex non potest accusare aliquid in homine, etc. tunc est sine peccato, quia peccatum est à voluntate. Ibi Augustinus coactus est diligentius scrutari testimonia Scripturæ de hoc Articulo, & explicatius tradere hanc doctrinam: quod scilicet etiam renati, qui aguntur Spiritu Sancto, non possint in hac vita pervenire ad illam perfectionem, quam lex requirit; sed electos eam habituros primum in vita futura. Conf. Exam. Concil. Trid. de bonis operibus, sub finem.

Ex quibus intelligitur, Patres orthodoxos, ante Pelagianorum heterodoxias, *SIMPLICITER*, de lege per Spiritus Sancti gratiam implenda, & *absolute* locutos esse: deinde autem Augustinum, peruersis Cælestii interpretationibus adactum, inuestigasse distinctius, quomodo homines legi ne ipso quidem regenerationis spiritu perfecte satisfaciant, sed altera Christi gratia, quæ remissionem peccatorum contrito corde credentibus confert, id præstet unice; id quod in Locis

cis Theol. cap. III. de Lege apud Chemnitium prolixè docetur; nec non, quomodo nihilominus vera, quædam legis *impletio inchoata* ipsis fidelibus relinquenda sit, ne turpiter prolabamur eo, ut utraque gratia, & *justificationis & renouationis*, diuerso & sensu & effectu agnoscenda, permanere salua atque integra nequeat. Quo de periculo, euitando in utramque partem, dignissima consideratu sunt, ibidem cap. IIX. quæ verbis sequentibus commendantur.

EST UTRUMQUE verum, *QUOD IMPOSSIBILE ERAT LEGI* &c. Rom. IIX, 3. & ut *JUSTITIA LEGIS IN NOBIS IMPLERETUR*, *QUI SECUNDUM SPIRITUM VIVIMUS* &c. ibid. v. 4. Et in *SINGULIS* præceptis hac doctrina diligenter inculcanda est; & *QUOMODO LEX SIT IMPOSSIBILIS*, ET *QUOMODO IMPLETIONEM EJVS HABERE POSSIMVS*. Ultrique enim *PERICULOSE*, & sæpe non ex *IGNORANTIA*, sed ex *PETULANTIA* erratur. Pharisei, quia scriptum est Ezech. XXXVI, 27. *Faciam, ut in præceptis meis ambuletis*: fingunt, se posse singulis præceptis *PERFECTA* obedientia satisfacere. Epicuri quando audiunt: Neminem in hac vita posse legi Dei perfecta obedientia satisfacere; hoc velamine excusant omnes lapsus contra conscientiam, & fingunt, credentes nihil nec posse nec debere in mandatis Dei seruare. Sed hoc *SOMNIUM* aque falsum est, ac Phariseorum *DELIRIUM*. Manifestæ enim sunt Scripturæ sententiæ de renatis: Ezech. XXXVI, 27, *Faciam, ut in præceptis meis ambuletis*. Jer. XXXI, 33. *Scribam legem meam in corda eorum*. Rom. IIX, 4. *Ut justitia legis impleatur in nobis*. Rom. III. v. ult. *Per fidem lex non tollitur, sed stabilitur*. Diligenter igitur in *SINGULIS* præceptis ostendendum est, quomodo & quatenus lex sit vel impossibilis, vel possit impleri. Et distinctim dicendum est de renatis, & non renatis.

§. II. Renatos dicimus *STANTES*, ut questionis subjectum sine ambiguitate ponamus. Stantes vero

Picuntur illi adulterum inter Christianos, qui non tantum olim, ut infantes, regenerationis per Baptismum participes facti, sed a lapsibus etiam, rationis usu commissis, quibus regenerationis gratia excusata fuerat, vera conversi poenitentia, gratiae & *justificantis & sanctificantis* compotes sunt reddit.

Accedit & hæc ratio, quod ipsa *partium perfectio* denominationem suam acceperit a *legis partibus*, quatenus hæ intra hominem *per Fidem* instauratæ ac *stabilite* existant. Rom. III, 31. Neque enim de ullis Convertendis, licet verbi efficacia *præveniente* ad poenitentiam ac fidem excitentur, *ut talibus*, Perfectio partium dici potest: nam luctantur isti adhuc ante *justificationem*, necdum partibus superandis & reficiendis integre consistunt. Simulac vero *gratia* ita fuerit *operans*, ut *fides* secundum omnes legis partes *victoriam de mundo* obtineat, 1. Joh. V, 4. opusque Conversionis sic compleatur; ex eo ipso *actu* incipit *status* gratiæ, qui demum *stantes fideles* efficit. Unde consequitur, tantum momenti in hac quæstione versari, ut, negare partium perfectionem, nihil sit aliud, quam negare, quod in Ecclesia dentur Fideles veri seu stantes, h. e. homines vere ad Deum conversi; ceu pluribus patebit infra.

§. III. Quando ergo de Stantibus renatis quæritur, an iis assignanda perfectio aliqua; confestim observamus, aduersus *Scholasticos Pontificios*, Pelagianorum vestigia, si non tenentes, certe sua ex parte imitantes, a Theologis *Protestantibus* usum distinctionis, inter *GRADUUM ET PARTIUM PERFECTIONEM*, adhibitum

tum esse. Cum enim omnis perfectio de Fidelibus negari posse haud videretur, praesertim urgentibus eam tot Scripturae Sacrae locis; *Romanenses* autem, pariter ac Pelagiani, sine justo discrimine ipsam propugnarent, confusionem isthanc (*indistinctas generalitates* vocat eam *Chemnitius in Exam. Conc. Trid. de B. operibus*) munientes sacris litteris, atque harum mentem illius obscuritate premerent inuolutam: ecce! quemadmodum antea cum Pelagii assēclis *Augustinus* rem aggressus fuerat, similiter nostrates, quod reliquum inueniebant contra sui temporis aduersarios, euoluere amplius hoc argumentum studuere. Ita GERHARDUS Loc. Theol. Tom. III. de lege Dei §. 194. postquam iis, quae *Bellarminus* e schola Pelagianorum produxerat, ipsas *Augustini* responsiones opposuit, hæc addit: *Ceterum, VT RES SIT EVIDENTIOR, proponimus hanc distinctionem. Perfectio alia est absoluta, quam possumus vocare perfectionem graduum: alia vero respectiva & conditionata, quam docendi gratia vocabimus perfectionem partium.*

Videtur ipse quidem *Bellarminus* paulo distinctius agere, quando *impletionem legis* aliam esse *absolutam*, aliam *comparatam*, sæpe animadvertit: sed eo filo, quo discrimen illud explicare solet, rem intricat magis, quam extricat. Quocirca digna sunt, quae considerentur, HULSEMANNI verba in *Manuali August. Confess. disp. de bonis operibus*: *Frequenter Bellarminum confugientem videas ad distinctionem inter perfectionem hominis absolutam, & comparatam. lib. 2. de Monach. c. 2. & 13. lib. 1. de amiss. grat. & st. peccati c. 13. lib. 4. de Justific. c. 14. &c. (Quam distinctionem & nos quidem admittimus: sed tunc loquimur de facto, non de jure divino, ac si hoc duplicem perfectionem in hac vita exigat) inter aequalitatem meriti &*

premiū, absolutam & proportionatam, lib. 5. de Just. c. 6. 14. & 18. &c. quibus confidenter hoc supponit, esse in Deo duplicem justitiam, rigidam & moderatam, atque ad hanc demum si opera nostra adequentur, sufficere ad mercedem vitæ æternæ jure promerendam. Fundamentum hoc duplicis justitiæ facit Socinus 1. lib. de Servat. cap. 1. ad eleuandam Christi satisfactionem, & asserenda operum merita & perfectionem. Ex eodem lacu disputatio de peccato veniali, sua natura tali, de satisfactione pro peccatis, purgatorio, & innumera absurditates aliæ euaporarunt. Quæ cum obseruatione jungendam censemus & alteram, quod juxta Bellarmin. 2. de poenit. cap. II. prop. 3. summa Monachorum perfectio sit, vitare peccatum mortale. Circa quod effatum pergit Hülsem. ibid. disput. XIV. de Rebus ciuil. Nemo illorum mihi visus est, qui summum Monasticæ perfectionis gradum positive describat aliter, quam a vitatione peccati mortalis. Qui negatiue eum, aut indeterminate describunt, sibi ipsis non constant. Si cui vero non ignotum est, quanta molis sit apud Papistas peccatum mortale alicui impingere, existimabit profecto, rem esse minus arduam, præsentæ Dei gratia, ad eum monasticæ perfectionis gradum peruenire, quem plerisque Nostrorum Laicorum, ex charitatis regula, adscribimus. p. 589. 591. Conf. de peccatis mortalibus ib. c. IX.

Quam peruersa, obsecro, agendi ratio illa est, perfectionem e diuino jure, quantumuis temperato, deductam velle, & eam suspendere a sola peccati mortalis fuga! Putaris, in coelum se extulisse Pontificiam perfectionem; quam vix e criminum manifestorum coeno euasisse, vides. Hinc tam necessarium erat, meliorem vindicare, & cum Chemnitio, contra Papistas non docere modo, quomodo Legi nostra perfectio nulla satisfaciat; sed etiam, quomodo abundare tamen debeat justitia nostra plus quam Phariseorum, Matth. V, 20. interiores in corde crucifigere concupiscentias, mortificare actiones carnis, & repugnare prauis inclinationibus, & inchoare novos motus con-

sen-

sentientes legi Dei. Locor. Theol. de lege Dei c. VIII. & cum Gerbardo ostendere, licet non assequamur summam graduum perfectionem, esse tamen *partium perfectionem*, seu integritatem, fidelibus propriam, quæ supra dictæ perfectioni Papisticæ multo antecellat. Conf. Gerbardus in notis ad Matth. c. V, 48. ubi etiam distinguit *inter perfectionem absolutam, seu graduum, & conditionatam, respectivam, seu partium.* (easdem locutiones vide ap. D. A. C. Schubartum in Via ad perfect. Germ.) Hutterus in Explicatione Libri Concordiæ p. 230. 231. Quique hunc sequitur Cundisius in Notis ad compend. Hutter. p. 704. Jacob. Wellerus ad Rom. p. 732. Dietericus Instit. Catech. p. 229. 273. Fridlib. Medull. Theol. p. 184. Rappolt. Op. Theol. p. 1911. Quensted. part. IV. Theol. Did. Pol. de lege. Henr. Müllerus Conc. Epist. in 1. Joh. IV, 18.

§. IV. Cum vero ante omnia opus sit, habere exploratum, quid allata distinctio præcise significet, ne in ambiguis laboremus frustra; profuerit, ex Theologorum probatissimorum usu sensum & sententiam indagare certiore, atque hinc questionem nostram constituere. Laudatus GERHARDVS c. I. de Lege Dei, Tom. III. Loc. Theol. sic habet: *Absoluta perfectio est, quæ summum illum obedientiæ gradum, quem lex requirit, integre præstat. Talis perfectio fuit in Adamo ante lapsum, talis etiam in Christo, qui integram ac numeris & gradibus omnibus absolutam obedientiam legi præstitit. In renatis talis perfectio non est, nisi tantum imputatione, quatenus perfecta illa Christi obedientia per fidem ipsis imputatur. Perfectio conditionata est sincera renatorum secundum TOTAM LEGEM obedientia, in hac vita inchoata, in æterna tandem vita consummanda; siue, est serium ac sincerum studium obediendi Deo secundum OMNIA*

OMNIA ejus praecepta, etsi aliquid desit respectu graduum. Hanc perfectionem renatis tribui, non diffitemur. Dicitur autem hac obedientia renatorum PERFECTA (1) ratione omnium mandatorum, siquidem OMNIBVS & SINGVLIS Dei mandatis obedire student renati, quamvis obedientia sit inchoata. Ps. CXIX, 6. Tunc pudore non afficiar, cum respexero ad omnia praecepta tua. (2) Ratione sinceritatis, qua vero & non simulato affectu, serio & non hypocritico studio, renati Deo obediunt, ac prauis motibus resistunt. Ps. CXIX, 34. Toto corde exquisiui mandata tua. (3) Ratione probabilis & sanctae conuersationis, quam ducunt sine querela. Phil. II, 5. Sic Noa dicitur vir justus & perfectus in generationibus suis. Gen. VI, 9. (4) Ratione infirmorum, qui nondum peruenerunt ad illum cognitionis & obedientiae gradum. Eph. IV, 13. 14. Hebr. V, 13. Quam & distinctionem inter perfectionem graduum atque partium, & explicationem perfectionis partium quadruplicem, iisdem fere verbis repetit WALTHERVS Harmoniae Biblicae p. 125. & 126. Notamus autem (1) quartum illud membrum admittere simul in ipsa partium perfectione diuersum gradum, secundum quem alii infirmius, alii firmitus eam tueantur. (2) Denominationem perfectionis hujus alterius, a partibus, fundari in ipso principio normatiuo, nimirum lege seu praeceptis Decalogi; & quidem in tota lege & omnibus singulisque mandatis, ne qua Decalogi pars excludatur. Atque hoc velle istam distinctionem, etsi id appellatio omnium & singulorum ostendit satis, alii tamen idem & negative exprimunt: ut DIETERICVS Instit. Catech. p. 273. Bona opera dicuntur in Scripturis perfecta, non ob perfectionem graduum, ob perfectam nimirum in summo gradu cum Lege Dei conformitatem; sed ob perfe-

ctio-

etionem partium, nempe obedientiae inchoatae, secundum OMNIA PRAECEPTA DEI, NON ALIQUA TANTUM. Ita etiam BROCHMANDUS System. Theol. de Lege c. VI. Duplicem esse impletionem legis: unam partium; alteram graduum obedientiae legalis. Impletio legis, inquit, quantum ad partes, ea est, qua quis, NON UNI AUT ALTERI PRAECEPTO LEGIS, SED OMNIBUS LEGIS PRAECEPTIS obsequi studet. At impletio graduum obedientiae legalis est, qua quis omnia & singula legis praecepta, secundum illam àmplius & summam perfectionem observat, quam lex requirit. Illa est possibilis: quod testatur Dei Spiritus exemplo Josiae 4. Reg. XXIII, 25. Davidis, Ps. XVIII, 23, 24. & Zachariae atque Elisabethae, Luc. I, 6. Hæc autem possibilis non est Rom. III, 19, 20. & VIII, 3. Gal. III, 10. Sermone autem esse Apostolo Rom. XIII, 8. de impletionem legis quantum ad PARTES, non autem quantum ad GRADUS PERFECTIONIS, e contextu manifestum est. Suadet enim Apostolus dilectionem proximi, quia praecepta secundae tabulae, ab Apostolo enumerata, summam comprehenduntur in hoc sermone: Diliges proximum tuum sicut te ipsum.

Quærenti, cur tanta solitudine Auctores omnem ullius præcepti exclusionem prohibeant, occurrit fundamentum de ipsa perfectionis, seu *impletionis*, natura. Posito enim *toto*, seu *perfecto*, ex *partibus tali*, ponantur omnes partes, necesse est: nam partes simul sumtæ, pro rei veritate, sunt perfectum ipsum, nec ab eo *realiter*, seu *vere*, differunt. Contra, si partes non requirerentur omnes, perfectio quæ poneretur, reapse non poneretur. Itaque id egerunt Theologi, præceptorum OMNIUM ET SINGULORUM significantius mentionem facientes, ut intelligerent Aduersarii, nos *impletionem legis*, quæ fieri a renatis queat, non vanam aut fictam, sed veram & OMNIBUS

SUBSTANTIALIBUS PARTIBUS perfectam fateri ac concedere; negare solummodo eam, quæ gradibus nullis destitueretur, & seueritatem iudicii diuini, sine remissione peccatorum, sustinere posset, qualem *Tridentini* comminiscabantur. Quapropter obseruatu dignum est, perfectionis partium *synonymum*, esse quidem *impletionem legis*, at non *impletionem legis perfectam*; etenim hæc est perfectio graduum sola: atque exinde *Romanenses* inter & *Protestantes* controuersiam minime agitari hanc, num acceptis gratiæ viribus lex impleri possit; verum hanc, num perfecte impleri possit. *Remouenda sunt calumnie*, Chemnitius ait *Ex. C. Trid. de B. oper. quæst. 3. ut STATUS QUAESTIONIS recte constituatur. Non enim docemus, impletionem legis ita esse impossibilem, ut, qui per Spiritum renouationis renati sunt, nec possint nec debeant in hac vita inchoare obedientiam legis. Questio est, an SCILICET PERFECTA IMPLETIONE* legi diuina plene & cumulate ita satisfaciant, ut lex diuina non habeat, quod in illis bonis renatorum operibus in hac vita accusare & damnare possit, si Deus in iudicium cum ipsis, sine venia & remissione, intrare vellet.

Ceterum statuendam ita *impletionem legis inchoatam*, eamque secundum omnia præcepta accipiendam esse, consentiunt Theologi *Reformati*, quorum mentem exhibet in *Disputatione Historico-Theol. de perfectione Christiana* *BECMANNUS*, documentis ac verbis utens sequentibus: *Johannes Dauenantius* Episcopus quondam *Sarisburyensis* de *justitia actuali* cap. 51. Nos nunquam inficias iuisse, scribit, posse Renatos & Spiritu charitatis imbutos, etiam hostes suos diligere, posse etiam ceteros actus facere, qui mandantur in *Decalogo*; sed, eos in operibus hisce faciendis assequi illam solummodo, quam Theologi appellant perfectionem *PARTIUM*, non per-

perfectionem graduum, notat. Cui accedit Pareus lib. 4. c. 11. de justificatione contra Bellar. p. 1075. ubi Bellarmino dicenti, dilectionem tam esse perfectam, ut præcepto adimplendo sufficiat; respondet: Hoc verum est de impletione mandati sincera, inchoata, qualem cum Scriptura nos tribuimus sanctis; falsum vero de impletione mandati absoluta. Ibid. p. 107. hæc habet: In locis allegatis, quæ perfectionem tribuunt aliquibus, vel ab omnibus requirunt, perfectio intelligitur, non graduum, siue is obedientiæ gradus, quem legis ængeliæ requirit; sed perfectio partium, siue integritas, opposita hypocrisi, hoc est, verus & non simulatus affectus, & studium obediendi Deo & repugnandi cupiditatibus, atque initium obedientiæ secundum omnia Dei mandata. Quibus consona docent Leidenses Theologi Synopsi purioris Theologiæ Disput. 34. th. 27. p. 460. Ubi integritatem Bonorum Operum esse ajunt, qua omnia, quæ Deus lege sua a nobis postulat, ex puro & toto corde atque ex omnibus viribus nostris præstamus, quæ alio nomine perfectio integritatis & partium nominatur. Et Disp. 32. Postquam diuersos Regenitorum gradus constituissent, & tenuissent, Regenerationem, veteris hominis naturam non non tantum reprimere, ut quidam male sentiunt, sed etiam abolere, & veram sanctitatem ac justitiam ejus loco substituere, quæ in Resipiscentiæ fructibus quoque resplendeat. Thesi 5. & 6. addunt: Quemadmodum vero pueri, etsi imperfectius eam exserunt, integram tamen hominis formam, omnibus suis partibus constanter, habent. Sic neminem vere resipiscentem aut regnitum agnoscimus, nisi qui formam integram regenerationis possidet, perfectione, ut loquuntur, partium, etsi quotidie ei sit proficiendum in perfectione graduum. Perfectio hæc essentialis consistit primum in eo, ut omnes facultates animæ humanæ renouentur, intellectus, voluntas & affectus, secundum OMNIA præcepta Dei; deinde ut eousque renouentur, ut peccatum in iis non regnet, Rom. 6. &

ut non ambulent secundum carnem, sed secundum spiritum. Rom. 8, 1. Atque hæc est illa perfectio, quam Deus ab omnibus fidelibus exigit, & qua sancti illustres fuerunt.

Perfectio nimirum, quæ proprie quidem nomen isthoc sustinet, non tamen uno semper modo, vel respectu, intelligenda est. Commune illud omnino semper remanet, quod cuilibet perfectioni completa forma propria deesse haud debeat; ipsa autem formæ ratio peculiaris cernitur in *relatione*, quæ non una observatur, sed diuersa esse potest: respicitur enim ad partes vel *essentiales*, vel *integrales*, vel *accidentales*, vel alias aliorum generum; unde & ratio denominandi varia emergit. Ita utique, a Theologis quæ reperitur perfectio partium in *Christianismo*, (conf. GEIERI *Meditationum mortalitatis Germanicarum* LXIX. de Perfecto) est & *essentialis* & *integralis*, licet non *gradualis* sit. At enim ne quis forte regefferit, manere id ipsum in *questione*; an nempe Theologica hæc partium perfectio, quæ in hac competit vita fidelibus, partes suas omnes comprehendat: plurimum dubitationis sublatum fuerit, modo iterum ex ipsa rei indole annotemus, ad *integrale perfectionem* neutiquam requiri, ut partes universas & *principales* & *minus principales* statim contineat, verum ut habeat modo illas omnes, quæ *totum integrale simpliciter consideratum* constituunt; quippe quo, ipsoque & *essentiali*, reliquæ possunt esse posteriores, quæ propterea *minus principales* dici solent. Exemplum datur in ramo, qui arbori adnascitur; vel in dentibus, qui integrum infantem sequuntur interuallo satis longo: pariter enim fit apud homines regenitos, ut radicem quidem omnium virtutum foueant, fidemque per charitatem exferant secundum omnia & singula præcepta, magis magisque
autem

autem experiantur, quam multi & *profectus* & *defectus* superfint; circa quos si gratia laboret, quoad potuerit, certe utrinque non prohibetur, quo minus integritas fidei ac charitatis, quæ ipsa est perfectio partium, sibi constet. Atque idcirco nihil quærendum restat, nisi hoc tantum, utrum integritas illa, secundum omnia & singula Decalogi præcepta, sit fidelibus, vere *talibus*, omnibus ac singulis tribuenda; an semper adhuc eatenus pars *constitutiva* aliqua desideretur. Nunc enim perfectionem partium consideramus, non tam *comparatiuam*, qua deinceps prouectiores augentur in dies, quam potius *in se spectatam*, & *abstractam a gradibus*; sine qua nec Poenitentia seu *Conuersio vera & completa*, nec *Regeneratio* esse queat, nedum *Renouatio*, strictius apud eruditos accepta.

Concludamus hanc vocabulorum evolutionem iudicio *Theologico* æque ac *Historico* G. J. VOSSII, *Historia Pelagianæ* lib. V. part. I. quod in hoc negotio grauisimum facile agnosci potest. *Catholici*, inquit, (Pelagianis, omnimodam perfectionem obtrudentibus) *respondebant*; per eam perfectionem (quæ in Scriptura sanctis attribuitur) intelligi tum *sinceritatem*, siue *verum* & non *simulatum* studium obediendi OMNIBUS DEI MANDATIS; tum obedientiæ istius ACTUALEM IMPLETIONEM, sed pro modulo hujus vite, & comparate ad alios fideles: non plenam & omnibus numeris absolutam. Nempe quomodo domus vocatur, quæ etiamnum exstruitur. Quod fieri triplici potest respectu. Primum ratione initii ac desiderii; ut sit *συνεδοχή* partis, & *μετῶρμια* finis. Deinde comparatione promissi, ut si quis quod edificio deest, hoc de suo se suppleturum receperit. Similiter igitur iustitiam hujus vite perfectam dicentesent (1) inchoate siue κατὰ συνεδοχὴν, initii & desiderii ratione; (2) comparate, siue κατὰ σύγκρισιν, ratione impiorum &

imperfectiorum. (3) euangelice, sed cum velamento gratiae; quia omnia facta deputantur, quando, quod factum non est, ignoratur. Quibus addere possumus, quod vulgo NON APTE MINUS, QUAM VERE dicitur, aliam esse PERFECTIONEM PARTIUM, aliam GRADUUM. Puer perfectus est priore significatu, non posteriori. Ita Christiani sunt perfecti, quatenus serio student ambulare, ac reapse ambulant, NON IN UNA PARTE, AUT CERTIS PARTIBUS, SED OMNIBUS PRÆCEPTIS DOMINICIS, nullam eorum partem ab obedientiae suae studio separantes. Hanc & Catholicorum veterum fuisse sententiam, clare eorum verbis docere possumus. De quibus plurima documenta ibidem producuntur. Cum iis congruit descriptio WENDELINI, Christianæ Theol. lib. I. cap. XXVI. Partium perfectio est, qua totum aliquod omnibus suis partibus integrantibus constat, etsi partes integrantes ad justam perfectionem & maturitatem nondum peruenerunt: ut videre est in corpore infanti- li. Graduum perfectio est, qua totum aliquod omnibus suis partibus integrantibus ita constat, ut justam quoque perfectionem & maturitatem partes singulae sint adeptæ, ad quasuis sufficientes & idoneas actiones: ut videre est in corpore virili. Neque alia est sententia Metaphysici SCHARFII, Metaph. Disp. XVIII. Perfectio partium habet totalitatem partium sibi debitarum. Sic perfectione partium illud dicitur perfectum, quod constat omnibus partibus, ad ipsius integritatem spectantibus. Perfectio graduum appellatur, quæ omnibus gradibus debita suæ perfectionis gaudet, abundatque quadam excellentia.

§. V. At vero etiam atque etiam cauendum, ne huic disquisitioni inanis verborum contentio subesse videatur, qua nihil pestilentius, nihilque ab animo atque instituto nostro alienius est. Esset λογομαχία, si urgeremus locutionem, quæ in Scripturis sacris haud fundaretur. Nec λο-

γομαχία non esset, si eam, quæ vocibus iisdem nusquam legeretur in verbo Dei, propter sensum quendam visum incommodum repudiatam nullo modo vellemus, si tamen veritas, designata ipsius usu, aliis sub dictionibus relinqueretur æque salua & integra. Quando autem ratio, ex qua in dubium vocatur usitata perfectionis partium notatio, nulla est alia, quam quod dubitetur de re ipsa; an scilicet omnes partes, ad ejusmodi *perfectionem integram* necessariæ, in veris fidelibus dentur: hîc sane quæstio instituitur, non de *verbis* meris, sed de ipsa *rei veritate*. Hæc denique si ita comparata fuerit, ut diuinitus patefactum Evangelii & salutis ordinem ingrediatur, quid apertius aut manifestius, quam elaborandum esse omni studio, ut dubia opposita discutiantur, verborumq; ac rerum tantarum usurpatio facta tecta conseruetur ab omni detrimento?

AUGUSTINUS, si quis unquam maxime, nitebatur eo totus, ne quid *Pelagianis*, perfectionem ex facultate humana temere deriuantibus, contra doctrinam sanam cederetur: veruntamen is ipse propterea *non dubitabat fateri*, Deum *possibilia mandasse*, & quidem sensu isto, quod & singula & omnia, singuli omnesque fideles, per gratiam Dei implere valeamus; quæ iterum verba sunt VOSSII *Histor. Pelag. l. c.* confirmantis idem testimoniis Augustinianis. Quamquam vero simul crederet Augustinus, (cum Historico adhuc loquor ex iis, quæ apud ipsum antecedunt) *neminem a conuersione sua, vel certo tempore majoris profectus in pietate & sanctimonia, omne omnino peccatum euitasse*: tamen si quis hac parte dissentiret, tolerabiliter erraturum putabat; dummodo eum, quem ad apicem istum perfectionis peruenisse existimaret, hunc consecutum putaret, non per naturam, sed per gratiam Spiritus Sancti; dum
item

item alium potius talem fuisse, esse, vel fore existimaret, quam se ipsum; nisi forte certissimo indicio (qualis esset reuelatio diuina) isthoc de se esset edoctus. Ipsa Augustini dicta fere sunt repetita; adduntur autem loca *Patristica* multo pluribus. Conf. Hülsemanni Man. A. C. Disp. III. p. 124. Non jam disputabimus, rectene fatis a Patre, an secus, posterioris membri conditio ultima prioribus subiecta sit, quam de quoquam affirmare ausit nemo: id modo attendamus, velim, qua mente is controuersias tractarit. Animaduertimus enim, sic sensisse illum, ut in dogmatibus non tam errorem, censuerit, quam in hoc ipso id, quo *PERNICIOSE* homines *FALLERENTUR*, (ita loquitur lib. de Spiritu & Littera cap. II.) acerrime carpendum esse. Quod exemplum, si non eodem, at saltem isto imitandum est modo, ne quid desiderari fingamus in *verbis*, quibus exterminatis momenta *rerum* maxima euertantur. Ecquid deplorandum magis, quam si a docentibus *impletio legis* crude negetur fieri posse, unde legentes vel audientes ansam capiant, diuinæ voluntatis implendæ curam abdicandi? vel, si quis in *perfectionem* ipsam inuehatur, & hinc odium ejus concipiant homines, quam Christus & Apostoli tantopere commendant? Nempe ita fit plerumque, ut circa ea, quæ ipsius Christi sunt, ex quacunque abusus specie velamen carnis ac malitiæ induatur, idque aliis *ignorantibus*, ultroque arripientibus, temere offeratur, ingenti cum animarum damno: cum contra, monstrato errantium *abuso*, ipsa illa, quæ *Spiritus Dei sunt*, purgata ab interpretatione sequiori, tanto fidelius atque ardentius præcipienda sint. Quæ quidem *questionis fallacia* est illa, sicut initio præmisi-
mus, quam præcipue in *doctrina de lege* in utramque partem detestari jubet Chemnitius, tanquam (ut ipsius ver-
bis

bis utamur) *ignorantiam, aut petulantiam, gravissime a Deo puniendam* ; ne videlicet videamur, vel *justificationem ex perfectione inani* quærere, quæ, fano de partibus sensu, vera illam, ceu fructus, consequitur ; vel perfectionis hujus studium persequi hostiliter, cujus potius cursum intra limites suos dirigere oportebat. Crediderimus equidem, non omnes, aduersus perfectionem pugnantes, fraudem istam intendere ; qui debebant tamen meminisse, quod hanc certo ex humana imprudentia struat Diabolus, cujus (τὰ νοήματα) *machinationes* non susque deque habendæ sunt. 2. Cor. II, II. Atque hæc etiam est causa, qua adducti, circumspectius statum ejus, quod in quæstione est, ante oculos ponendum, sumus arbitrati.

§. VI. Antequam ad specialiora progrediamur, generalius unum de Perfectione Christiana iudicium adhuc præmittemus, in quo, constructo e S. litteris, totius argumenti cardo versatur. Sic enim HORNEIUS Disp. Theol. part. II. disp. IV. p. 506. etc. „Cum supra multis probauerimus, justitiam illam inhærentem in hac vita simpliciter & absolute quidem perfectam non esse, quæri potest, „an ergo nulla ejus perfectio sit, & si qua est, quanta illa „sit, vel esse possit aut debeat. Et sane negari non potest, „cum animi illa renouatio non simul & semel fiat, sed „paulatim crescat, non initia tantum aliqua justitiæ illius „inhærentis, sed incrementa quoque & PERFECTIIONEM „ESSE: unde in tota doctrina Christi alii sunt infantes adhuc, qui lactis potu indigent, sicut scriptum est I. Cor. „III, 1. *Ego porro, fratres, non potui loqui vobis ut spiritualibus, „sed ut carnalibus, ut infantibus in Christo: lactis potu vos alui, „& non esca: nondum enim poteratis id ferre, & ne nunc quidem potestis; alii vero in fide & agnitione Filii Dei jam*

C
adole-

„adoleuerunt, qua de re Eph. IV, II. scriptum est: *Dedit alios*
 „*quidem Apostolos, alios vero Prophetas, alios autem Euangelistas,*
 „*alios autem Pastores & Doctores, ad compactionem sanctorum,*
 „*ad opus ministerii, ad edificationem corporis Christi, donec per-*
 „*ueniamus nos omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei,*
 „*εἰς ἁνδρα τέλειον in virum adultum, ad mensuram plenæ stature*
 „*Christi, ut ne simus amplius pueri, qui fluctuemus & circumfera-*
 „*mur quouis vento doctrinæ - - sed sincere nos gerentes in cha-*
 „*ritate, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα in eo prorsus adolesca-*
 „*mus, qui est caput Christus.* Quare etiam Scriptura horta-
 „tur, ne in rudimentis illis doctrinæ fidei & pietatis sub-
 „sistamus, sed ad perfectiōnem contendamus, Hebr. VI,
 „1. *Quapropter omisso qui in Christo rudes inchoat sermone, ad*
 „*perfectiōnem feramur, non jacentes rursus fundamentum re-*
 „*sipiscentiæ ab operibus mortuis, & fidei in Deum, baptismatum*
 „*doctrinæ, ac manuum impositionis, & resurrectionis mortuorum*
 „*& iudicii æterni.* Et Paulus ita se facere dicit Philipp. III,
 „13. *Fratres, ego me ipsum non reor (metam) apprehendisse: u-*
 „*num autem ago, ea quidem, quæ a tergo sunt, obliuiscens, ad ea,*
 „*quæ a fronte sunt, contendens, scopum versus feror, ad premi-*
 „*um supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. Ὅσοι ἔν τέλειοι, τῷ*
 „*το προωόμεν. Quotquot itaque perfecti sumus, hoc sentiamus.*
 „Nec dubitari potest, idem omnibus faciendum esse, qui-
 „bus cordi est pietas & propria salus: sicut enim qui e-
 „ruditionem amat, & verum aliquem ex ea fructum
 „percipere cupit, non in rudimentis litterarum semper
 „hæret, sed quantum potest, in studiis se confirmat ac
 „perficit; ita de pietate quoque comparatum est: quin id
 „præterea hîc accidit, ut si quis in ea non procedat, &
 „relictis quæ a tergo sunt subinde ad anteriora conten-
 „dat, is non tantum nihil proficiat, aut in cursu subsi-
 „stat,

„stat, sed retro feratur, & ea etiam, quæ didicerat, de-
 „discat, ac leui negotio omnia euertat. Deinde id etiam
 „certum est, pietatis studium, si serium non sit, nullum
 „esse; tale autem non est, cum non ex toto corde credi-
 „mus, aut Deum & proximum diligimus: unde merito
 „Philippus Diaconus eunucho dicebat: *si ex toto corde cre-*
 „*dis, licet.* Et Paulus 2. Tim. I, 5. Timotheum commendat
 „*ob fidem minime simulatam.* Et Jacobus cap. I, 6. ait: *Postu-*
 „*let cum fide, minime dubitans: nam qui ambigit, similis est flu-*
 „*etui maris, qui ventis agitatur & jactatur.* De charitate au-
 „tem lex ipsa ita loquitur Deut. VI, 5. *Diliges Dominum*
 „*Deum tuum ex toto corde, & toto animo, & omnibus viribus: &*
 „*Levit. XIX, 18. Diliges proximum tuum, sicut te ipsum.* Idque
 „repetit Christus Matth. XXII, 37. Luc. X, 27. & alibi. Nec
 „aliter Paulus 1. Tim. I, 5. *Finis mandati, inquit, est chari-*
 „*tas ex mundo corde, & conscientia bona, & fide minime simu-*
 „*lata.* Et 1. Joh. III, 18. dicitur: *Filioli mei, ne diligamus ver-*
 „*bo, neque lingua, sed facto & veritate.* Et additur: *Et per*
 „*hoc cognoscimus, nos ex veritate esse, & coram ipso secura red-*
 „*demus corda nostra.* Ex toto autem corde Deum non
 „diligit, qui non supra omnia eum amat, h. e. etiam cha-
 „rissima ejus amoris postponit: unde Christus Matth. X, 37.
 „dicit: *Qui amat patrem aut matrem supra me, non est me*
 „*dignus, & qui amat filium aut filiam supra me, non est me di-*
 „*gnus.* Et Luc. XIV, 26. idem hoc sic exprimit: *Si quis ve-*
 „*nit ad me, & non odit (contemnit præ me cum aliter fie-*
 „*ri non potest) patrem suum & matrem, & uxorem, & libe-*
 „*ros, & fratres, & sorores, atque adeo etiam animam (vitam)*
 „*suam, non potest esse meus discipulus.* Sed nec proximum
 „sicut se ipsum amat, qui non, quæcunque voluerit ut sibi
 „fiant, hæc aliis facit, sicut Matth. VII, 12. scriptum est: nam

„vera charitas iram cohibet, benigna est, non invidet, non a-
 „git perperam, non inflatur, non agit indecore, non querit quæ
 „sua sunt, non exacerbatur, non cogitat malum, non gaudet in-
 „justitia, gratulatur autem veritati, omnia tegit, omnia sperat,
 „omnia sustinet, ut describitur 1. Cor. XIII, 4. Unde et-
 „iam connexus perfectionis vocatur Coloss. III, 14. & impletio
 „legis Rom. XIII, 10. Quare ut recte credamus, & Deum
 „& proximum sincere diligamus, res sane ardua est, NEC
 „PARVAE PERFECTIIONIS. Et hæc ergo ita se omnino ha-
 „bent. Nec minus tamen vera sunt, quæ supra asserta,
 „neminem ad tantam in hac vita justitiæ perfectionem
 „pertingere, ut non ea semper cum magna adhuc im-
 „perfectiione & imbecillitate conjuncta maneat, donec
 „ad alteram illam perveniatur. Unde jam facile intelli-
 „gitur, omni Christiano duo hæc cumprimis necessaria
 „esse, unum, ut veræ pietati non perfunctorie, sed serio
 „studeat, nec recte tantum inchoet, sed, quantum in
 „hac infirmitate fieri potest, ad perfectionem subinde
 „feratur: ita enim non fictæ, sed ex toto corde Deum colet,
 „nec unquam in studio virtutis & pietatis segnescet, sed
 „exercebit se, Pauli exemplo, ad conscientiam habendam sine of-
 „fensa apud Deum & apud homines semper, sicut Act. XXIV,
 „16. scriptum est: alterum, ut quantumcunque profe-
 „cerit, sciat multum adhuc sibi deesse: sic enim superbi-
 „am & præsumptionem cauebit, & cum fecerit omnia, quæ edi-
 „cta sunt nobis, dicet: Servus inutilis sum, nam quod debui facere fe-
 „ci, ut Christus ipse præcipit Luc. XVII, 10. Nec ideo animo
 „concidat, quod imperfectum se esse sentiat: nam ut S.
 „Augustin. expos. Ps. CXXXIIX. docet, omnes in ejus libro
 „scribentur, non perfecti solum, sed etiam imperfecti. Non timeant,
 „inquit, imperfecti, tantum proficiant. Nec, quia dixi, non timeant,
 „ament

„*ament imperfectionem, & ibi remaneant, ubi inuenti sunt;*
 „*tantum proficiant, quantum in ipsis est. Quotidie addant, quoti-*
 „*die accedant, tamen a corpore Domini non recedant. etc.*

Haftenus HORNEIUS, qui loco priori incrementa, Perfectionem appellat; (conf. JUST. GESENIUS in 1. Theff. IV. Conc. Epist. II. Domin. Reminisc.) sed posteriore ipsam charitatis erga Deum ac proximum sinceram mentem ac curam, de qua nobis in hac disputatione potissimum sermo est: utroque autem sensu Perfectio Partium a Theologis adhibetur, ut jam supra monuimus §. IV. Ibidem adductis Auctorum, de distinctione ipsa, testimoniis simul junctum volumus sequens RIVETI, Exerc. 52. in Genes. p. 215. *Perfectio alia est absoluta, quam GRADUUM PERFECTIIONEM appellare possumus: alia Respectiva & Conditionata, quam PARTIUM PERFECTIIONEM dicere possumus. Absoluta perfectio iterum est duplex (I) Qualis fuit in Adamo in statu innocentiae: in quo erat perfectio partium & graduum, quia in iustitia originali creatus carebat omni prorsus peccato, sed tamen naturâ suâ mutabilis & nondum confirmatus gratia, qua labi non posset, non erat ab omni peccandi periculo liber, ut nunc sunt Angeli sancti & pii homines beati. Altera est saltem per æquivalens talis. Nam iustitiæ Christi imputatio & peccatorum remissio supplet ejus defectum, per quam pro justis & immaculatis habentur apud Deum, qui in Christum credunt. De ea perfectione, quam in Christo habemus, in quo etiam legis iustitia impletur a nobis, loquitur Apostolus Coloss. I, 28. II, 10. Ebr. X, 4. Perfectio vero inchoata per OMNES partes in nobis, etsi non absoluta per gradus, est sincera & ἀνομιαν & secundum TOTAM LEGEM obedientia, siue sincerum ac serium studium obediendi Deo secundum omnia ejus præcepta; etsi respectu graduum aliquid desit, & admisceantur ex humana infirmitate reliquiae.*

Mente igitur circa rem tractandam, ipsiusque differentiam, satis declarata; pergimus ad propositæ locutionis & quæstionis vindicationem, ut Theologicis rebus par est, demonstrandam.

CAP. II.

THESIS FIRMATUR.

AD demonstrandum, quod perfectio partium, dicto sensu accepta, salva Evangelii veritate negari nequeat de *Stantibus*; duo principia confici debent: (1) *Legis diuinæ partem nullam fidelibus veris deesse.* (2) *ubi pars legis ulla defuerit, gratiam nullam esse.* Quibus sat perspectis, in hac causa antiquæ positionis firmitudinem labefactare nihil poterit. Sunt autem ejus inter se affinitatis, ut, qui utrumvis recte norit, eo ipso, necessaria ambo esse, agnoscat.

PROPOSITIONIS I. DEMONSTRATIO.

DE ^{I.} *Stantibus* quando affirmamus, diuinæ legis partem nullam iis deesse, seu, quod idem, *nulla non præcepta*, h. e. partes Decalogi omnes & singulas, ab ipsis impleri: supponimus, *Stantes*, h. e. veros *Fideles* quoslibet, eo gratiæ statu gaudere, ut in iis *Lex per Fidem stabilita sit*. Hoc contra Judæos Paulus docet Rom. III, 31. *Legem igitur inutilem reddimus per Fidem? Absit! immo legem stabilimus*, νόμον ἵσχύμεν. Neque est, quod putemus, id de *Credientibus* non capiendum *in hæsiue*, sed tantum *imputatiue*, quatenus absolutissima Christi obedientia imputetur illis ex Fide; qua de *justificatione* Apostolus ibi egerit: nam, etsi hoc verum, nec negandum est, ad ipsam *imputationem*, tanquam fundamen-

damentum, simul omnino respici; tamen, si de hac solum accipiatur dictum illud, nihil eo aduersus Judæos obtinuisset Doctor gentium, sed isto sensu obfirmati essent amplius in calumnia, quasi doctrina de *Fidei imputatione* Legem, & finem legis sanctitatem, peruerso modo negligeret ac impediret. Quod conuicium ut rescinderet Paulus, alteram Evangelii proprietatem unâ commendatum ibat; respondens, Fidem & *justificandi* & *sanctificandi* pollere efficacia, tametsi diuersa *operandi ratione*; quam utramque capitibus sequentibus porro declarauit. Et loci & mentis huius interpretatio clarior affertur Rom. VIII, 3. 4. *Quæ legis erat impotentia, cum viribus esset destituta per carnem, Deus, suo ipsius filio missò in forma consimili, carni peccato obnoxia, idque pro peccato, condemnauit peccatum in carne: ut jus illud legis compleatur in nobis, quatenus non secundum carnem ambulamus, sed secundum Spiritum.* Hæc iterum, nulli negamus, de *justificatione*, quæ per fidem fit, agere; id quod euincit *emphasis* vocabuli, *δικαίωμα*: quod quomodo opponatur utrique suo conjugato *δικαιοσύνη*, iustitiæ, & *δικαιώσει*, justificationi, optime docet SPENERUS *Iustitiæ fidei* cap. VIII. p. 1248. attamen secum illa inferre *Sanctificationis effectum*, ex appposito palam est. Quod autem, & qua ratione, hoc posteriore prius effatum expediatur, dilucide sic exponit BEZA in *Notis*: *Aliud est, inquit, δικαίωσις, id est, absolutio nostra, quam τὸ δικαίωμα, de quo supra ad Rom. 1, 32. illud ipsum, quod requirit lex, ut ex ejus præscripto iusti & integri coram DEO censeamur. Nam quum ad peccatorum remissionem, & impletionem iustitiæ, accessit etiam hoc tertium, id est, PERFECTA NATURAE NOSTRAE INTEGRITAS (quæ omnia gratis consequimur in Christo per fidem apprehenso;) ut in omnes facies se conuertat Satan, iusti sumus coram Deo, etiam ex illa absolutis-*
sima

sima Legis formula. Quamobrem etiam dixit Apostolus supra c. III, 31. se legem non euertere, sed STABILIRE. Porro idem scite explicat rem ipsam, ad τὸ ἐν ἡμῖν, in nobis. Non dicit Apostolus, ὅτι ἡμῶν, a nobis. Neque enim idcirco nulla in nobis est condemnatio, quod iustitia in nobis sit inchoata; sed quia in Christo sumus, in quo plene sumus sanctificati. Nam quod de imputata Christi sanctificatione dicimus, ita accipiendum est, ut sciamus, non idcirco nos sanctos coram Deo haberi, quod Christi hominis integritas sarciat, quod nostra deest; sed, quod ille nos in solidum sanctificauit in sese in aeternum. Quorsum igitur, dices, illa iustitia in nobis per eundem Christum inchoata? Nempe, ut sit testis, nos in Christo esse, in quo omnia sumus adepti. Ideo Apostolus admodum apposite subjicit, quæ ad nostræ illius in Christo coeptæ justificationis usum pertinent; ut intelligamus, quod verissimum est, FRUSTRA DE FIDE AC CHRISTO APPREHENSO GLORIARI, QUI RE IPSA NON OSTENDUNT, SE CHRISTI SPIRITUS ESSE PARTICIPES.

§. II. Ita ergo per fidem stabiliri, seu impleri, & inhaesive in nobis legem, ex mente Apostolica, adhuc confirmamus Ecclesiæ testimoniis. CHEMNITIUS de lege Dei c. VIII. Quando, ait, de renatis loquimur, RECTE dicitur, ab illis IMPLERI legem, DUOBLIS modis. (1) Fide & imputatione. (2) Inchoatione, seu noua obedientia ex fide. Et simul verum est, sanctos debere agnoscere, se procul abesse a PERFECTA IMPLETIONE legis in hac vita. Item: Paulus duplicem impletionem Legis tribuit renatis. (1) Ad iustitiam omni credenti, ut nihil condemnationis sit, quia Deus misso Filio præstitit, & damnauit peccatum. (2) Ut justificatio legis in nobis impleatur, qui non secundum carnem, sed secundum Spiritum viuimus. Qua in re vestigia premuntur APOLOGIÆ Aug. Conf., præclare ista omnia enarrantis p. 48. Scriptum est apud Prophetam: Dabo legem

gem meam in corda eorum. Et Rom. III. ait Paulus: LEGEM STABILIRI, non aboleri PER FIDEM. Et Christus ait: Si vis ingredi in vitam, serua mandata. Item: Si dilectionem non habeam, nihil sum. Hæ sententiæ & similes testantur, quod oporteat Legem in nobis inchoari, & magis magisque fieri. Loquimur autem non de ceremoniis, sed de illa lege, quæ præcipit DE MOTIBUS CORDIS, videlicet de Decalogo. Quia vero FIDES AFFERT SPIRITUM SANCTUM, ET PARIT NOUAM VITAM IN CORDIBUS, NECESSE EST, QUOD PARIAT SPIRITUALES MOTUS IN CORDIBUS. Et qui sint illi motus, ostendit Propheta, cum ait: Dabo legem meam in corda eorum. Postquam igitur fide iustificati & renati sumus, incipimus Deum timere, diligere, petere, & expectare ab eo auxilium, gratias agere & prædicare, & obedire ei in afflictionibus. Incipimus & diligere proximos, quia CORDA HABENT SPIRITUALES ET SANCTOS MOTUS. Similiter p. 84. Christus ad hoc datus est, ut propter eum donentur nobis REMISSIO PECCATORUM, & SPIRITUS SANCTUS, qui nouam & AETERNAM VITAM ac AETERNAM IUSTITIAM in nobis pariat. Quare non potest lex VERE FIERI, nisi accepto Spiritu Sancto per fidem. Ideo Paulus dicit, LEGEM STABILIRI per fidem, non aboleri, quia LEX demum FIERI POSSIT, cum contigit spiritus Sanctus. p. 85. Profitemur igitur, quod NECESSE sit, inchoari IN NOBIS, & subinde magis magisque FIERI LEGEM. Et complectimur simul utrumque, videlicet spirituales motus & externa bona opera.

NOTA. (1) Scriptura & Libri Symbolici de Lege loquuntur non tantum *objectiue*, sed plerumque & *subjectiue*; non tam quatenus *in se*, tanquam doctrina extra hominem spectari solet, quam prout ipsa instaurata in Fidelium conscientia consideratur, ita ut fide sentiant, ei a

D

Chri.

Christo satisfactum, nouisque vitæ spiritualis viribus imbuti, indolem ejusdem, mentem ac typum, intra se exprimant. (2) Legis, per Fidem in *justificatis* stabilitæ, fructus *immediatus* est, ut carnis concupiscentiam Spiritu mortificantes, Spiritum inhabitantem retineant, & juxta hunc ambulent. Rom. VIII. cum v. 4. conf. v. 13. (3) Hinc lex a renato *vere fieri potest*, ut *Apologia* testatur, interioribus illis spiritualibus motibus atque adfectibus ipsi consentientibus, & externis operibus.

§. III. Ex præmissis superest quærendum, utrum *tota* Lex stabilita sit in regenitis; anne partium una, vel plures, ut aliquæ deessent? Nihil vero est, cur dubitemus, cum *absolute* Scriptura de lege dicat; de ipsa tota, h. e. omnibus ejus partibus, simul sumtis, *prædicatum* affirmari. *TOTA LEX*, inquit Christus Matth. XXII, 40. *pendet in duobus illis mandatis*, de charitate erga Deum atque homines. Alterutrum autem si tollas a fidelibus; legem in ipsis stabilitam, nemo dixerit. Nec charitas vera amplius est, seu Dei, seu proximi, si aliquam ejus partem, vel præceptum ullum excipiendum putes: quemadmodum & totam catenam rumpit, qui unam ejus particulam. Audiamus ipsum sui interpretem *Paulum* Gal. V, 14. quod *omnis lex* uno de dilectione verbo compleatur; & Act. XX. quomodo legem apud Ephesios per fidem stabilierit: *Omne Dei consilium*, ait, *annunciaui vobis. v. 17. nec prætermisi quidquam eorum, quæ conducerent, docere vos publice & domatim. v. 20.* Si quis in contrarium cogitet; ita quidem tradi legem integram *docendo*, & forte etiam *intelligendo* accipi, nec partem ullam subtrahendam esse; dubium manere tamen de facultate præstandi ea, quæ præcipiantur, an secundum hanc

hanc, per omnia & singula, Lex in fidelibus instaurari possit: ad hunc scrupulum eximendum recognoscamus, qui fiat, ut, *justificati non secundum carnem, sed secundum Spiritum ambulent, Spirituque Dei agantur*. Rom. VIII, 4. 14. Ex quibus Apostolicis dictis aduersus Pontificios SPENERUS in *Iustitia Fidei Evangelica* c. IV. p. 532, 3. optime obseruat; Spiritum non ducere fideles tantum *partialiter*, nec aliquam legis partem excludere, sed ut unum, ita & omnia præcepta Dei urgere adimplenda. Jam vero, si filii Dei hunc Spiritus ductum sequi, & juxta eum incedere valent, immo ambulant, fatente Scriptura; non potest non lex in iis, sub *uniuersali* partium *respectu*, stabilita esse, tam ad præstandum, quam cognoscendum. Quæ quidem res, tanquam negotii nostri nucleus, ut pateat euidentissime; antequam e Scripturis eam demonstrare pergamus, *ambiguitas*, quæ circa *Legis definitionem* veritati huic penetrandæ impedimentum affert maximum, penitus remouenda est.

Notandum igitur, id quod modo indicauimus, diuinam legem in sacris litteris spectari dupliciter; vel *objectiue*, vel *subjectiue*. Propterea, qui solummodo *objectiue* Legem intuentur *moralem*, per eam intelligunt nihil aliud, quam iussa Dei, quæ tabulis Decalogi continentur, tanquam externa signa voluntatis diuinæ. *Subjectiue* autem si quis eandem recte intuetur, juxta Scripturæ sensum, haud sane excludenda est norma agnita, sed tum legis nomine notatur magis status animi, legem vel detinentis in iniustitia; vel exprimentis, Spiritu fidei & charitatis: hic enim apud veros fideles est ipsa imago Dei (*attributorum diuinorum & æternæ voluntatis simulacrum, ipsorumque mandatorum exteriorum typus*) interius viuide,

instaurata. Conf. Rom. I, 18. Vlll, 2, 3. Atque hic *conceptus*
subjectivus, de Spiritu diuinitus collato, est simplex, adeo-
 que facillime ad legis impletionem significandam ad-
 aptandus: ille *objectivus*, licet similiter possit contrahi, ut
 Apostolus annotat Gal. V, 14. *Tota lex uno verbo completur*
isto: Diliges proximum tuum, ut te ipsum: tamen, ut pluribus
 Lex præceptis constat, *compositus* est, atque impedit, quo
 minus statim assequar, qui fiat, ut Lex, quamdiu Spiri-
 tus ille manserit, non possit non tota præstari. Simili ut rem
 illustremus considerandi modo: ipsum Deum O. M. qui
 suspexerit, qualis in se est, quo simpliciorum de Spiritu
 simplicissimo sensum potuerit concipere, eo minus aber-
 rabit; qui autem maiestatem illius miratur secundum *attri-*
buta diuersa, etsi nihil perperam facit, tamen per con-
 templationem quasi partium exteriorum, facilius errori
 fuerit obnoxius. Quemadmodum ergo quispiam nega-
 uerit v. c. iustitiam Dei *vindicatiuam*, ex eo, quod hanc
 cum amore Dei, misericordia, & reliquis bonitatis infi-
 nitæ respectibus, conciliare nesciat, immemor integerrimæ
 lucis, quæ *consumens ignis est* Hebr. XII, 29. ita non mirum
 pariter, quod præceptionem legis variam, ipsiusque sub-
 limiores partes respicienti, difficile videatur creditu, ipsa-
 rum nullam deesse hominibus, *primitias Spiritûs* adeptis.
 Fatendum equidem, in comparatione data inesse dissimili-
 tudinem; in uno tamen illo, quod quærimus, una eadem-
 que est prorsus ratio: videlicet, complurium *effectuum*, per-
 tinentium ad unicum operationis principium, nullos ne-
 gandos, ubi hoc æque ad eos determinatur in *Subiecto* ido-
 neo. Sumatur obuium magis simile ex *genere naturalium*,
 e. g. de efficaci medicamento, præstante virtutes plurimas;
 vel, de igniculo, innumeras conclauis latebras illuminan-
 te.

te. Quis rerum harum adhuc ignarus, sibi persuaferit, tam multiplicem efficacitatem effluere ex uno spiritu, aut semine, aut lumine minutissimo? Videbantur singulae Totius partes non posse impleri, nisi unaquæque seorsim suum semen, aut suum proprium lumen, reciperet. Cujusmodi cogitatio, ut ex virtutum quarundam naturalium inscitia poterat provenire, sic multo magis similiter hæsitatio occurrit in diuinis, multo sublimius se habentibus. Quo Christus ipse digitum intendit Matth. VI, 22, 23. *Lucerna corporis est oculus, si oculus tuus simplex fuerit, TOTUM corpus tuum lucidum erit: quod si oculus tuus malus fuerit, TOTUM corpus tuum tenebrosum erit. Ergo si lumen, quod in te est, tenebrae sunt, ipsa tenebrae quanta?* Et Luc. XI, 33, 34, 35, 36. *Nullus, si lucernam accenderit, in occulto ponit eam, neque subter modium, sed in candelabrum, ut, qui ingrediuntur, SPLENDOREM videant. Lucerna corporis est oculus: cum igitur oculus tuus fuerit simplex, TOTUM quoque corpus tuum lucidum erit: cum vero malus fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Considera ergo, num lumen, quod in te est, tenebrae sint. Itaque si corpus tuum TOTUM lucidum fuerit, NON habens ALIQUAM PARTEM tenebrosam, erit lucidum TOTUM, ut cum lucerna fulgore te illustrat. Loquitur sane hic Dominus de Lege, subjectiue spectata, de statu oculi, seu intentionis animi, qua homo omnes totius sui negotii partes considerat: quæ vel lex peccati & mortis est, vel lex spiritus vitæ in Christo Jesu. Rom. VII, 24, 25. VIII, 2. dominans, vel caro, vel spiritus. Gal. V, 16, 17. Sicuti ergo oculus se habet ad corpus & partes corporis, sic caro vel spiritus ad obseruationem mandatorum Dei. Lucerna si pleno aliquem fulgore illustrat, totum ejus lucidum est corpus, non amplius habens tenebrosam partem aliquam; ita, si lex Spiritus per regenera-*

tionem cor hominis irradiat, *LEX* etiam *TOTA* externa impletur eatenus, ut ejus pars nulla sit, cui spiritualis mens atque indoles, in animo humano per Spiritum fidei accensa, non respondeat, vitamque reddat conformem. Hæc utique est ipsa Christi sententia, quam similitudine ista declarare voluit! Atque illud ipsum est, quod ex Pauli ore contendimus; si lex per fidem stabilitur, & exinde renati non secundum carnem, sed secundum Spiritum ambulant, nullius præcepti impletionem ipsis derogari posse.

Quod autem hæc veritas ex *definitione* Legis *simplici* & *subjectiva* tam facile illucescat, & contra ex *objectiva*, & *composita* præceptorum consideratione, plerumque sit incomprehensa, vel perceptu difficilior; id ipsum etiam augetur inde, quia mandata pleraque, præsertim sublimiora, per *interdictionem* ac *negationem* tradita sunt. At vero Lex, ut voluntatis æternæ effigies secundum originem est suam, non directe præ se fert *relationem* illam ad vetanda mala, sed ex se respicit *bonum* unice, quod sola charitate, e Spiritu Dei hauriendâ, metitur, creatis mentibus præscribendum: induit autem formam enunciandi potissimum *negativam* propter τὸ ἀδύνατον Rom. Vlll, 3. qua indicatur, per *lapsum*, & contractum carnis dominatum, non potuisse Deum *lapsis*, ut *talibus*, præcipere charitatem, in se *spectatam*, quia ne percipere quidem amplius homines verum de charitate sensum, nedum ipsum *charitatis regnum* admittere, aut huic præstare obsequium poterant; sed incipiendum esse a *regno cupiditatis* destruendo. Rom. Vlll, 7. Conf. *Augustin. de Doctrina Christ.* l. Ill. c. X. Verum enim vero erratur vehementer, si *Mosaicam* istam *Legis figuram*, non de *stantibus* aliter, quam de *pristina lapsorum* conditione,

ne, sumendam esse duxerimus. Hac, opinor, re discussa, nullum restabit obstaculum, quod aditum ad veritatem præsentissime introspiciendam remoretur. Quapropter illico videndum, (1) quomodo præcepta, præsertim *negantia*, ad *irregenos* pertineant; & (2) quomodo post *Conversionem* eadem non porro habenda sint tanquam repagula, quibus deterreantur *regeni* a partibus legis adimplendis. Ad *PRIMUM*, non abs re fuerit, in meditationis hujus subsidium vocare, quod *Lex subintrasse* dicitur Rom. V, 20. Νόμος παρεῖσθαι, *lex præter* (bonum, quod aderat) *introiit*. Quemadmodum enim sola salutis causa post lapsum diuinitus constituta est in *Euangelio*, seu promissionibus de miseratione Dei usurpandis; atque interim *accidit*, ut præterea opus lege esset prohibitiua, qua *lapsus aueretur*, id est, ne, seria peccati agnitione posthabita, impediretur fides: sic ipsa Lex, si a lapsu, vel præterito, vel futuro, abstrahas, in se spectata, in solidum versatur circa bonum, nec speciem illam, quæ in litteris de malo *negatiua* est, *per se* assumfit, verum *per accidens*, ut lapsuris vel lapsis prouideret. Et quidem isthoc sensu confirmat Apostolus, sciendum hoc ipsum, quod Lex justo non posita, καὶ ταῦτα, sed legis contemtoribus, & iis, qui subjici nolunt, impiis & peccatoribus, nefariis & profanis, patricidis & matricidis, homicidis, scortatoribus etc. & si quid aliud sanæ doctrinæ oppositum est, ἀντίκειται: nec non sciendum, quod bona sit ipsa lex, (in natura sua originali, atque ita etiam reperiatur in littera) si quis ea utatur legitime, νομίμως, secundum rationem nativo modo ipsius propriam, h. e. si quis a litteræ paedagogia ad spiritus fidei ac charitatis exercitium perductus fuerit. i. Tim. I, 8, 9. Lex idcirco, quatenus in litterarum monumentis posita, est opposita omni malo, tanquam doctrina sana ac salutaris, aduer-

uersus insanas corruptorum hominum opiniones atque inclinationes adhibenda. Conf. Ps. XLIX. & CXLIV. Quibus peruersitatibus ut *opposita* est, ita & præmissis pollicitationibus Euangelicis *apposita* subintravit, προσετέθη, ad transgressiones illas arguendas, ut iterum *Paulus* monet Gal. III, 19. addens, *usque quo venisset semen illud, cui facta est promissio.* Postquam etenim semen ipsum aduenit, CHRISTUS, de Lege interrogatus hic respondit non *negatiue*, sed *affirmatiue*, juxta primigeniam ejus indolem: *Diliges Deum tuum, diliges proximum tuum.* Matth. XXII, 37. 39. significaturus, id quod Johannes interpretatur c. I, 17. Legem illam, *per Moysen datam esse*; at se venisse, qui ipsam gratiam, legis impletionem SUAM, nobis imputandam, & ipsam charitatis veritatem, legis impletionem intra nos instaurandam, efficeret. Nam *littera occidit, Spiritus autem viuificat.* 2. Cor. III, 6. At vero cur data est hæc littera, occidens? quia per eam *agnitio peccatorum.* Rom. III, 20. Et NEGATIVE PROPOSITA SUNT PRAECEPTA, inquit Chemnitius L. Th. de nono & decimo Praecepto: *quia Lex data est, ut non tolleretur peccata, sed ut abundaret delictum.* Rom. V, 20. Quando enim prohibetur in omnibus *concupiscentia*, cujus superandæ potentiâ impius vel hypocrita adhuc destituitur; exsuperante peccato, Lex demum ad *pedagogiam* emergere potest, compellens ad Christum. Rom. VII, 13. 23, 24, 25. Gal. III, 24, 25. Quo utroque loco simul additur, quod ad ALTERUM, nobis jam ostendendum, spectat; apud *justificatos* non eundem, sed alium profus statum esse, ut victores agant Deo gratias per Jesum Christum, neque sub pedagogo sint amplius, sed *adoptionis testimonio* fruantur. Cur enim, ut iterum utamur interrogatione, *littera legis occidenti* opponitur. Spiritus, & hic dicitur *viuificans*? An forte, si renatus, Spi-
ritu

ritu Christi animatus ac munitus, audiat de fugienda idololatria, concupiscentia etc. vel etiam sentiat aliquid ejusmodi tentationum; ut is tum putet, se non amplius stare in omnibus præceptis, se vitam ex Deo circa hanc, illamue partem, non retinere? Absit! immo vero Spiritus fidelibus *viuificans* tribuitur, quod, quamdiu tales sunt, possideant illum, ipsamque tueantur *vitam* juxta omnia & singula præcepta, licet contrà *carne* afficiantur; secundum quam nimirum non ambulant, sed secundum *viuificantem dominum*, qui & in ipsis est manetque, non secundum aliquas, sed omnes legis partes. Ponamus, *datam legem fuisse, quæ viuificare posset*. Quid inde sequetur, nisi *vere ex lege justitiam esse*? Ita infert Paulus Gal. III, 21. pergens: *Sed conclusit Scriptura omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus*. v. 22. Cæterum hanc Spiritus Sancti *promissionem* veri Credentes nacti sunt; quæ nihil aliud est, quam *Spiritus fidei*, Rom. III, 27. *Lex Spiritus vitæ in Jesu Christo*. Rom. VIII, 2. 2. Cor. IV, 13. Quid hinc colligemus? Annon vere jam ex hac lege justitia? omnino, quæ ex fide Jesu Christi ipsis tribuitur. Sed anne & vera ex Spiritu fidei existit justitia, quæ producat in nobis? Omnino: nam fideles *PLENI sunt fructibus justitiæ, qui per Jesum Christum fiunt ad gloriam & laudem Dei*. Phil. I, 11. Ita proinde Moses per litteram *negatiuam*, occidendo illuminat; Christus contra per spiritum *positiuum*, viuificando illuminat. 2. Cor. III, 7, 8. etc. Eph. V, 14. ex Es. LX. 1. Conf. Luth. Comm. ad Gal. pasim. Ne quid vero scrupuli relinquatur, quærimus & hoc; num ex fidei lege *justificatio* fluat tam per justitiam renatis inhærentem, quam per justitiam e Christo imputatam. Negamus autem id constanter: non, ac si Spiritus Christi haud integram, ad omnes legis

partes, obedientiam pariat; verum ideo, quod iustitia inchoata non existit, nisi penes hominem jam tum *iustificatum*, nec iudicium diuinum adæquare potest *gradibus*, quibus perficiendis carnis reliquiae semper obstant. Atque hinc discendi occasio suppeditatur, quo quidem pacto, post *Conuersionem*, regenitis Legis Mosaicae usu adhuc opus sit: neque enim *Antinomorum* castra sectamur. Etsi namque ipsi, ad Deum vere conuersi, legis spiritum secum ferunt, tamen causa, ob quam littera legis data est, nondum cessat apud eos prorsus. Sublata sunt, fateor, peccata pristina; ast, ne caro apud hos recrudescat, non tantum ex spiritu corroborandi, sed subinde ex littera quoque nouis de insidiis ac periculis commonefaciendi erunt. Interea Fideles hunc legis stimulum multo aliter experiuntur, quam quibus Lex opposita ante *Conuersionem* est. Hi *sub lege* sunt ita, ut *Lex contra ipsos* sit, ius maledicendi ac cogendi exercens: illi non *sub lege* sunt, quoniam *Spiritu ducuntur*; nec *contra ipsos est lex*, quia aduersus id, contra quod lex est, etiam ipsi sunt, *carnem crucifigentes cum affectibus & concupiscentiis, spiritu & viuentes intrinsecus, & extrinsecus quoque incedentes*. Gal. V, 18. 23, 24, 25. Conf. Rom. VI, 14. Ecce! si contra regenitos lex non est, quaero, an ulla ejus pars, seu praecipuum, non impletur ab iis? simulac enim haud impleretur ullum, lex contra ipsos esset, ipsique *sub lege* essent. Jac. II, 10. Quod interim afficiantur carne, & lege moneantur, id ipsos non *extra vel contra legem* constituit, quales haec inuenit labentes vel lapsos; sed *stantes* exsuscitantur modo in pace & custodia sua, possessione ac munimento, quo contra mandatum nullum excidunt, quamdiu tales permanent. Phil. IV, 7. *Sunt complentes legem Christi*. Gal. VI, 2. *nam Deus*
chari-

charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. 1. Joh. IV, 16. Hanc legem Christi implentes, an Mo-
sis praeceptum aliquod haud impleant? Immo vero hi
dudum lege Moſis (quod ad primum & proprium ipsius
usum, in augendo peccato consistentem, attinet) superiores
sunt, tanquam vetere illo *marito mortuo*, in quo ante Con-
uersionem *detinebantur*; nunc *seruientes Deo in nouitate spi-
ritus, ac non in vetustate litterae.* Rom. V, 20. VII, 6. Dixeris;
negatiuum illud tamen non implent: *Non concupisces.* Quod
supra probatum dedimus, urgemus firmiter. Hæc nega-
tio minime *CONTRA ipsos* posita est, qui dudum habent
ex fide & charitate illud, ob cuius defectum accusat alios,
nondum ad Deum reductos. Qui autem cum Deo uniti
denuo sunt, annon repleti sunt manentque (dum perfi-
stunt in eo statu) concupiscentia bona & vera, *Spiritu con-
cupiscente Deum atque omne bonum, & concupiscente con-
tra ipsam carnem?* Gal. V, 17. a qua utut afficiantur, tamen
non deturbantur ex praesidio suo, quod tam in *primo & ul-
timo*, quam in reliquis omnibus praeceptis retinent, im-
plentes omnia eatenus. Quatenus vero carnis affectum in-
viti etiamnum sentiunt, non secluduntur eo a legis exple-
tione vera, quam *inchoate* praestant ipso *actu* continuo &
statu; sed adiguntur ad agnoscendam rationem adimplen-
di imperfectam, & *perficiendam sanctificationem in timore*
Dei, purgantes se ab omni inquinamento carnis & spiritus. 2.
Cor. VII, 1. Sicut igitur Protoplasti ante lapsum interdi-
cto de arbore uti poterant, & tamen persistere in perfe-
ctione sua; similiter renati, qui aduersus legem peccato
afficiuntur quidem & læduntur, quoad tamen veritatis
spiritum retinent, Legis parte excutiuntur nullâ, sed certo
modo in ea omni perstant. τὸ ἀδύνατον, quod potentiae de-

erat ante fidem, sublatum est *nomine Domini Jesu*, viresque *sanctificantes* substitutæ sunt *per Spiritum Dei nostri*, ut pars nulla sit legis, quæ non instaurata in ipsis & stabilita sit tam solide, ut *abluti illi, & sanctificati & justificati*, nullo modo redigantur *sub ullius rei potestatem*, verum *agglutinati Domino*, unus cum eo *Spiritus sint*. 1. Cor. VI, II. 12. 17. Quicquid igitur τὸ ἀδυνάτῃ superfuerit, non potest ad Legis partes referri, quarum nulla est non repleta penes sanctos virtute Spiritus Sancti: pertinebit ergo tantum ad gradus, tanquam ea incrementa seu partes, quæ minus principales sint, hoc est, quarum aliquo defectu perfectio totius integralis, quæ in Spiritu fidei & charitatis integra est, non aboleatur. Et committitur hinc fallacia a dicto simpliciter ad dictum secundum quid, quando, quod simpliciter aduersus impios dictum est in lege, *non concupisces*, tanquam destitutos Spiritu tam ratione partium, quam graduum; id eodem sensu ad vere conuersos rapitur, ac si & de his ipsa integritas partium negaretur, qui dudum fundati in Spiritu juxta omnem legis partem sunt, nec tales deficiunt, nisi secundum quid, impediens gradum, atque hoc respectu lege *negatiua* utuntur. Qua obseruata sequiore Legis interpretatione atque applicatione, ejusdemque vero apud regenitos usu patefacto; simul cognoscitur, *Euangelium & Legem* haud confundi eo ipso, quod docetur cum *Paulo & Libris Symbolicis*, ipsam legem & *inbase* stabiliri per fidem, ipsumque verum Legis Spiritum esse illum, quem Euangelium affert, sensumque ejusdem *affirmatiuum* ipsam inferre charitatem, per quam fides sese exserit, atque illum natura priorem esse *negatiuo*, utpote qui ex illo pendet. Matth. XXII, 40. Quod si denique, ut euictum est, præceptio Legis Mosaicæ *negatiua*, propter lapsum modo arguen-

guendum, apud nondum verè conversos *proprium* suum usum inuenit; deinde autem apud vere conuersos & stantes, non *ante* impletionem legis *positiuam*, sed *post* eam & fundatam & durantem, & quidem non nisi *indirecte* minas adhibet propter carnem, tanquam hostem deuictum, qui extra cordis propugnaculum vim recolligit; nec vero victor atque impletor legis Spiritus inuaditur, quin *omnia ignita aduersarii, jacula scuto fidei exstingui possint ab iis ipsis, indutis thorace iustitiæ, & habentibus lumbos veritate circumcinctos, calceatosque pedes præparatione Euangelii pacis: Eph. VI, 14, 15, 16.* etiam atque etiam videmus, *negatiuas* illas interdictiones perperam intelligi, si apud *stantes* contra *partium Decalogi impletionem* sumantur, easque hanc potius suo relinquere loco firmatam in fidelibus, neque in ipsis, tanquam Christi Spiritu completis, quidquam accusare, nisi *imperfectionem*, quam caro iis affricat, semper aliquid de gradibus vel detrahens vel impediens.

NOTA. Non alia est *Lex Christi*, & alia *Lex Moſis*; sed utraque unius eiusdemque est *substantiæ*, lex moralis, æternæ & immutabilis iustitiæ, seu præceptiuo seu prohibituo tradatur modo, ita ut unus altero etiam includatur. In Scripturis quidem aliquando discernitur ita lex, non *realis* differentiæ causâ, at *formali* tamen distinctione quadam, & ex eo fundamento, quod Lex, *Moſis* dicta, secundum primum & proprium ipsius finem atque usum, respicit hominem irrogenitum, redigendum ad *regnantis peccati lapsusque*, omnes humanas vires exsuperantis, vim cognoscendam, ipsamque ad *pædagogiam*; atque hinc formam præceptionum *negatiuarum* præ se fert potissimum: quando autem dicitur *Christi Lex*, respicit hominem regenitum, in quo Spiritum charitatis, quem

Moses] *implicite* omnino, sed remotius exigit, *explicite* ac *proxime* ex fide supponit ac requirit; proptereaue forma loquendi *affirmatiua*, seu *positiua*, uti solet. Utraque obedientiam omni ratione perfectam intendit, tametsi modo insigniter diuerso. Lex, Mosis dicta, id præstat, *directe & formaliter* homines lapsos intuendo, & vetando maxime, actus *intrinsece* malos omni tempore & sub omnibus *circumstantiis*; *indirecte* simul damnans eorum principium *habituale* connatum, & requirens habitum atque actus oppositos spirituales bonos. Eadem vero Lex, ut Christi in Nouo Testamento dicitur, idem vult, *directe & formaliter* homines renatos iubens custodire *charitatem*, seu *veritatem*; Eph. IV, 20, 21. *indirecte* simul *habitum* atque actus oppositos quoscunque corripiens, sed cum *ἐπιεικεία* Evangelica. Vocatur autem Lex Christi *noua* Joh. XIII, 34. non ob noua præcepta, quæ Mosis lege non fuerint comprehensa, ut *Sociniani* frustra opinantur; sed ob nouam gratiæ *oeconomiam*, qua Christus ipsum charitatis Spiritum afferebat, cum Moses contra modo litteram aperuisset, Pharisei autem plurimis commentis deprauassent eam; quibus etiam *posterioribus* necessario antiquandis, vera & unica lex, tanquam renouanda in Spiritu & veritate, opponitur. Ita semper in hac causa cogitandum illud Joh. I, 17. *Lex per Moysen data: gratia & veritas per Iesum Christum facta*. Illustrationis uberius ergo lubet apponere interpretationes duas, quæ post alias leguntur in GERHARD. Harmon. Euangel. cap. CLXXIV, 5. *Nouum vocat Christus dilectionis mandatum, quia ad nouum hominem per Spiritum Sanctum renouatum pertinet, & non nisi nouo Spiritu a Christo accepto impletur. Hanc rationem itidem proponit Iohannes: Mandatum nouum scribo vobis, quod verum est in ipso & in vobis,*
quia

quia tenebrae transierunt, & verum lumen jam lucet. id est, sicut in Christo est vera ac sincera dilectio, ita quoque eadem in vobis vigeat; atque haecenus praeceptum dilectionis est nouum, quatenus requirit cor per Spiritum Sanctum renouatum, ut Christum in dilectione imitari possimus. Veteres tenebrae ignorantiae errorum ac impietatis transierunt, ac noua & vera lux per Spiritum Sanctum in cordibus vestris est accensa; ideo in vobis per Spiritum iam illuminatis & renouatis, nouum illud dilectionis mandatum verum est, ut est in Christo verum, id est, OPERE COMPLETUM. Mandatum Mosaicum seruabatur Spiritu timoris & seruitutis: Christi praeceptum seruatur Spiritu amoris & libertatis; quam rationem huius appellationis profert Lyranus in h. l. Huc referri potest, quod August. tract. 65. in Job. disputat, praeceptum dilectionis vocari nouum, quia nos renouat; id est, per dilectionem testamur, quod simus in Christo noua creatura Gal. VI, 15. cum non nisi renouatus per Spiritum Sanctum nouum hoc mandatum implere possit. Cur nouum, inquit, a Domino appellatur, quod tam vetus esse conuincitur? an ideo est mandatum nouum, quia exuto vetere induit nos hominem nouum? innouat quippe audientem vel potius obedientem, non omnis, sed ista dilectio, quam Dominus mandat etc. Dilectio ista nos innouat, ut simus homines noui, heredes Testamenti noui, cantatores cantici noui. Haec dilectio innouauit Patriarchas, Prophetas, Apostolos, ipsa & nunc innouat gentes, & ex uniuerso genere humano colligit populum nouum, corpus nouae nuptae Filii Dei unigeniti sponse 6. Nouum vocatur dilectionis mandatum, quia nouo modo a Christo est promulgatum. Et Moses & Christus idem dilectionis mandatum proponunt, sed non eodem modo. Moses rigidissime perfectam & omnibus numeris absolutam caritatem requirit, quae exactissime cum norma legis diuina congruat; proinde etiam accusat & damnat omnes, quotquot non praestant perfectissimam illam obedientiam. Christus vero per εὐαγγελίαν Euangelicam rigorem illum

lum mitigat, INCHOATAM & PERFECTAM credentium charitatem, modo sit seria & ἀνυπόκριτος, paterne acceptat, adhaerentem imperfectionem & immunditiam merito suo tegit, etc. Moses tantum præcipit charitatem, sed non subministrat vires, ut præceptum illud implere possimus. Christus vero per Spiritum Sanctum largitur vires præstandi quod jubetur. 2. Cor. III, 7. Gal. III, 2. Mosaica lex circumdata & inuoluta erat variis ceremoniis, Christus autem legem dilectionis ab illis quasi repurgat, sicque mitigat graue legis jugum, quod innumera ferme præcepta continebat, quæ omnia ad unum dilectionis præceptum reuocat. Thomas in b. l. Omnis charitas est noui Testamenti, quemadmodum & gratia; quoniam Christus, qui noui Testamenti est auctor, charitatem & gratiam meritus est hominibus utriusque Testamenti. Merito ergo potest mandatum amoris dici nouum, siquidem charitatis est, quæ ad Nov. Test. pertinet. Quamuis ergo Mosaica lex itidem ad dilectionem homines urgeret, tamen quia multis appendicibus, ceremoniis & constitutionibus erat quasi implicita, & quodammodo obruta; ideo charitatis doctrina non tam clare ibi effulsit & eminuit, sublatis vero in Nov. Test. illis appendicibus & umbris, ejus lux clarius apparere coepit. Breuioribus integram mentem eorum, quæ notare hic voluimus, sistit AEGID. HUNNIUS in Exposit. Epist. ad Rom. c. Xlll. p. 456, 7. Expletur lex Dei a Christianis, non in ea exquisita perfectione, qua initio per Moysen lata est; sed prout Christus in Nouo Testamento præceptum charitatis renouauit, idque respectu eorum, qui jamjam iustificati sunt, sic attemperauit, ut Deus propter Christum inchoatam ipsorum nouam obedientiam non velit secundum rigorem iustitiæ suæ examinare, nec damnare renatos, si maxime non assequantur exquisitissimam illam perfectionem legis diuinæ. Atque hoc discrimine præceptum charitatis a Johanne vetus & nouum dicitur. Vetus quidem, quemadmodum in Veteri Testamen-
to

to per Moſen latum eſt. NOVUM autem eo modo, quo a Chriſto in nouo Teſtamento (ſublato illo intolerabili jugo, rigore & damnatione legis) renouatum eſt. Sicut inquit Job. XIII, 34. Præceptum nouum do vobis, ut diligatis inuicem. Ergo MOSIS LEX impleri a nobis non poteſt: LEX CHRISTI autem, quam de charitate colenda nobis præſcripſit, POTEſT ab hominibus renatis IMPLERI. Quemadmodum ſcriptum eſt Gal. VI. Inuicem alii aliorum onera portate, & ſic complete legem Chriſti. Et ruruſum, 1. Joh. V. In hoc cognoscimus, quod diligamus filios Dei, cum Deum diligimus, & præcepta ejus ſeruamus. Hæc enim eſt charitas Dei, ut præcepta ejus ſeruemus; & præcepta ejus graua non ſunt. Idem in Quæſtionibus & Reſponſionibus de juſtificatione p. 203. PRAECEPTUM CHRISTI de dilectione NUMERO IDEM eſt cum MOSIS PRAECEPTO; differt autem ab illo, quatenus Moſes rigidiffime exigit abſolutam dilectionem. Chriſtus autem illud præceptum de diligendo proximo ſic mitigat, ut inchoato obſequio ſit contentus, dummodo a SERIO STUDIO ANIMORUM promanet. Et hac ratione præceptum dilectionis jam Chriſti præceptum, Chriſtique Lex dicitur: cujus PRAECEPTA VERE GRAUIA NON SUNT, quandoquidem id, quod in lege erat intolerabile jugum, abſtulit ipſe a nobis, & in ſuos humeros tranſtulit; exigens quidem a Chriſtianis charitatem mutuam, ſed ita, ut perfectionem abſolutam illam per Moſen requiſitam non flagitet. Caterum eo minus graua ſunt ejus præcepta, quod SPIRITUM SUUM SUBMINISTRAT, AC VIRES LARGITUR AD OBEDIENDUM SUIS MANDATIS. Quæ ἐπιείκεια, ſeu mitigatio requiſiti obſequii, locum quidem habet extra forum juſtificationis apud homines jam reconciliatos & juſtificatos; nequaquam vero in ipſa juſtificatione, ubi Deo pro peccatis æquiuacente λύτρωσιν abſolutiſſimo ſatisfaciendum eſt, cui rei omnium Sanctorum obedientia & dilectio par eſſe nequit.

§. IV. Propositionis demonſtrandæ fundamenta poſuimus duo: primum, in ipſa legis natura ſitum, quate-

nus per Fidem stabilitur ipsa vere & *totaliter*; alterum, pet-
 titum ex indole usus legis apud renatos, qui in his nullam
 ejus partem sublatam esse arguat, licet hanc illamue
 urgeat instaurandam, magisque excolendam. Firmamus
 utrumque adhuc aliis Scripturæ testimoniis, ut veritas di-
 uina omnem rationis hæitationem superet. Non simula-
 tum, sed omnino serium Christi verbum esse Matth. XIX,
 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: testatur Apol. Aug.*
Conf. p. 83. & 115. Optime hanc Apologiæ interpretatio-
 nem defendit Wolffg. FRANZIUS de *Interpret. Sac. Script.*
 p. 551, 2. *Nequaquam, inquit, Christi mens fuit, quasi quærenti,*
quid faciam? omissa Evangelica fide, respondere voluerit de
FACERE, & ita tantum FACIENDA & SERVANDA monstrare, &
hoc ipso simul impossibilitatem operum allegare Christus. Serio
& sancte hæc admonuit Christus, non simulate, non ambigue, aut
perplexe respondit, sed talem dedit responsionem, quæ & in sese est
verissima, & quam omnes concionatores hodie suis inculcare debent
auditoribus, quod SERVANDA ET FACIENDA SINT MAN-
DATA, SI VOLUNT AD VITAM INGREDI, UT HOC PA-
CTO DISTINGUANTUR VERE CREDENTES A NON VERE
CREDENTIBUS. Vere credentes sciunt, se justificari sola fide;
sed tamen norunt simul, justificados fide non debere vivere suis
arbitriis juxta suum beneplacitum, in impuritatibus. Hoc enim
pacto testificantur, se veram intus habere fidem, quia fides per
charitatem est efficax. Gal. V, 16. Fidem habebat hic adolescens, a-
lias a Christo nihil serio amplius edoceri petiisset. Prorsus similis
est ratio Luc. III, 7. ubi omnis turba baptizatur, sed post bap-
tismum susceptum veniunt ordine, & querunt ibidem a Johanne 1.
turba, 2. publicani, 3. milites, quid jam post baptismum facere
debeant; quibus singulis sua bona opera præscribit, non ad justi-
ficationem conducentia, sed justificatorum signa externa infallibi-
 lia

lia, ne quis dicat, se credere, & tamen pessime viuat. QUO UNO NOMINE MALE AUDIUNT NOSTRAE ECCLESIAE APUD AMICOS ET INIMICOS EXTRA ET INTRA GERMANIAM. Unum igitur & eundem finem propositum sibi habent (1) admonitio Christi ista, (2) admonitio Johannis jam dicta. Congruit cum iisdem Jacobus Apostolus cap. II. CARPZOVIVS Isag. in Aug. Conf. & Apol. p. 285. hæret quidem in sensu nescio quomodo post Reformationem Euangelicam ab aliquibus mutato, ac si audacia humana, iis confundenda, accusaretur: non potest tamen non fateri, explicationem Melancthonis, seu Apologia, esse orthodoxam; quod nobis hoc in loco sufficit. Itaque docet orthodoxa Ecclesiæ nostræ doctrina, non quidem sine Christo, sed hoc vere agnito ac recepto, mandata Dei seruari, fierique legem posse; ut laudata Apologia toties totiesque clamat. An vero non alienum ab ea sententia fuerit, de præceptis Dei, ad seruandum propositis, statuere, primum vel ultimum excludi? Ipsa Apologia p 83. 84. ubi sententias confirmat de lege facienda, magno studio vitandum monet, ne legem accipiamus de ceremoniis, vel externis tantum operibus; eamque maxime exponit de motibus cordis & affectibus, tanquam iis, quæ sunt proprie legis diuinæ, pertinentque ad mandatum primum atque ultimum.

Idcirco obseruamus porro, TOTIUS Legis impletionem dici charitatem. Malumus hic AEGID. HUNNII commentatione, quam nostra uti, in cap. XIII. Ep. ad Rom. Qui diligit alterum, legem expleuit; non quidem in ea perfectione, qua lata est lex, sed pro hujus vitæ modulo: ubi Deus propter obedientiam filii sui, nostram quoque licet inchoatam, seriam tamen, & a filiis profectam obedientiam, paterno favore acceptat, tegens defectum & imperfectionem obsequiorum nostrorum me-

rito perfectissima obedientia Christi. Cum autem dilectione legem expleri dicat, dilucidius nunc explanat per enarrationem preceptorum secunda tabula; quorum SINGULA ad hunc scopum & finem directa sunt, ut proximus diligatur. Siquidem illa: non moechabere: non occides: non furaberis: non falsum testimonium dices: **NON CONCVPISCES**: summam in hoc capite, tanquam compendio, continentur: diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Quemadmodum ipse Christus Matth. XXII. totum Decalogum in hac duo capita redegit; prima quidem tabula precepta sub hoc comprehendens mandato summo: diliges Deum tuum ex toto corde, tota anima, & omnibus viribus: secundam vero tabulam sub altero precepto, quod primo illi magno mandato simile sit, complexus est; nempe: diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Qui ergo vera charitate præditus est, is proximo non operatur malum; id est, is non occidit proximum, non violat ipsius thorum, non bona ejus per furtum aut rapinas inuolat, non falso testimonio illum grauat, non res ipsius concupiscit, sed eas potius augeri proximo suo cupit; & ut summam cum Apostolo concludam: Consummatio legis est dilectio, eo nimirum sensu, qui paulo ante est expositus. Ecce! manifestissimum ac luce omni clarius, partem Decalogi postremam non eximi ab ea legis impletione, quæ charitati, per quam fides se exferit, tribuitur. Quapropter & illius, **NON CONCVPISCES**, impletio est charitas. Quo spectat, quod HOPFNERUS de Justificat. Disp. VII. aphor. 4. affirmet, hanc sinceram & seriam caritatem suam, qua quis ita diligit Deum, ut luctans cum amore creaturarum, non patiatur ab eo se vinci & subigi, cuilibet renatorum infallibiliter cognitam esse posse. Atque id ipsum toto cap. VIII. ad Rom. docetur, quando Apostolus demonstrat, veros fideles non esse carnis debitores. v. 12. Hanc enim conclusionem infert ex certis rationibus; quoniam

Spiri-

*Spiritus Dei in ipsis habitet, qui & legi subjiciatur, sensuque illo, quem efficiat, & pacem & vitam præstet, ita mortificans actiones corporis contrarias, ut ipsum adoptionis testimonium persistat. v. 6, 7. 9, 10. 13, 14. 16. Cum autem idem charitatis Spiritus, qui legis impletio existit, in renatis, qui concupiscentia tentantur quidem, sed non vincuntur, factam a Deo mansionem (Joh. XIV, 23.) tueatur ac retineat; ecquis non videt repugnantiam in eo, si quis nihilominus asserere audeat, partem legis ultimam, de non concupiscendo, non impleri! Fieri sane quolibet tentationis prauæ affectu, ut *gradus*, a lege requisitus, in hac vita non obtineatur, extra disputationem est: partem vero legis seu charitatis illam, quæ vel primo vel postremo constat præcepto, durante charitatis Spiritu & vincente, amitti aut cessare, tanquam non seruata; non minus repugnat, quam sincerum diem propter nubeculas quasdam noctem esse, vel, viuentem hominem, propter valetudinis incommoda, quæ tamen curentur, nihilominus statuere mortuum. Neque aliud sibi vult *Paulus* Gal. V, 14. etc. asseuerans, *universam legem* una dilectionis mentione compleri; addensque, licet in contrarium caro concupiscat, tamen, si non perficiatur ejus cupiditas, sed homo aduersus eam *incedat Spiritu*, atque hoc ipso *ducatur*, propterea ipsum non *sub lege esse*, v. 18. *nec legem esse contra eum*, seu contra *Spiritus fructus*, quibus constanter is operam dat. Nam Spiritus fidei, & charitatis, & legis, est unus Spiritus, immo *unus cum Deo Spiritus*. 1 Cor. VI, 17. quo, qui *Christi sunt*, crucifigunt carnem cum affectibus & concupiscentiis, (conf. Rom. VIII, 13.) atque ita victoriam partam custodientes, eodem Spiritu viuunt, eodem Spiritu *incedunt*, nec eodem ipso legem implere desistunt, ibid. v. 24. 25. quam diu *tales* permanent, de quibus sermo est.*

Prætermittimus alia complura loca, quæ huc referri possunt, atque unum modo vexatum illum, quo dicta continentur, respicimus Jacob. I, 4. *Patientia opus perfectum habeto, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.* Hic perfectionem partium, ut necessariam & possibilem expresse præcipi, nulli dubitamus. In promptu est locus parallelus I. Cor. I, 5, 6, 7. *In omni estis ditati in ipso; in omni sermone, & omni cognitione; prout testimonium Christi confirmatum fuit in vobis: adeo, ut in nullo charismate vos deficiatis.* Ex aperta universalitatis, affirmantis & negantis, oppositione intelligimus, de credendis atque agendis, ad salutis viam pertinentibus, negari, quod desit eorum aliquid *Corinthiis*, expertis Christi efficaciam. Eadem vero verba eundem sensum habent Iac. I, 14. Sic enim docet, varias tentationes inferuire probandæ fidei, luctationi & patientiæ, cujus opus manere integrum debeat ita, ut parte nulla destituatur. De partibus credendorum agendorumque id dici, non tantum ex parallelismo allato liquet, verum etiam ex *Synonymia* præmissa. Namque *in nullo deficientes*, vocantur eo significatu τέλειοι, perfecti, quod ὁλόκληροι sint: hujus autem vocabuli mens optime ostenditur Act. III, 16. ubi ὁλοκληρία est integritas membrorum, clauda restituta. Quemadmodum proinde in corpore ὁλόκληρος ille est, qui nec membris, nec membrorum quorundam usu privatus existit: sic etiam in Spiritu capiendi ὁλόκληροι, qui nihil, quod mandatum est, hoc est, nullam charitatis seu legis partem, desiderari in se patiuntur. Quam enim sortem indepti sunt Christo addicti, habent sane totam illam in Spiritu, quo ipse Dominus suos induit. I. Joh. III, 24. IV, 13. Spiritus hic, fide ac charitate pollens, facile quidem in varia defectuum pericula incidit, præsertim ob

car-

carnem contraria concupiscentem; atque ita & *sapientia*, & reliquorum adminiculorum indiget, semper instaurandorum: Jac. I, 5. ipsi tamen stantes eatenus *perfecti* atque integri esse & debent & possunt, *Jacobo* testante, ut in nullo officiorum genere prorsus *deficientes*, cupiditatibus represfis, Spiritum legis intra se ab earum dominatu integrum conseruent. Conf. 1. Thess. V, 23. Rem omnem *Augustinus* sic neruose comprehendit: *Interroga cor tuum, vide, utrum habeat charitatem. Si est ibi charitas, est ibi PLENITUDO LEGIS; jam in te habitat Deus, sedes Dei factus es.* Tom. 8. Ps. 91.

PROPOSITIONIS II. DEMONSTRATIO.

^{I.}
Restat; an, si ulla fuerit legis pars, quæ ab iis, qui Christum sequuntur, præstari nequeat, gratia nihilominus vera in iis statui possit? Nullum quidem esse Decalogi præceptum, quod non seruetur a durantibus renatis, hactenus diligenter explanauimus: hæc autem veritas quod tantæ sit necessitatis, ut, ubi aliquid demi aut imminui per contrariam hypothesin videatur, nihil relinquatur, de gratiæ, charitatis, fidei aut salutis habitu, qui in fidelibus necessario inest, ipsaque ita ordinis Euangelici series in periculum incurrat; ut maximum in eo causæ momentum cernitur, sic illud, ne dubium in opinione maneat, ante oculos dilucide adhuc proponendum est. Nec sane, dubitationem hujusmodi poterit fouere, qui ex superioribus satis intellexerit, legem impleri uno legis, h. e. fidei ac charitatis Spiritu; qui cum dirimi distrahique non possit, licet circa diuersas res versetur, non unum, vel aliquot modo præcepta *moralia*, sed omnia æque complet, tanquam

quam indiuiduus ipse atque indissolubilis, destinatus uniuerfis legis partibus, nulli soli proprius, neque ab ulla secludendus, sed non minus communis semper singulis, quam totus in singulis. Unde planum fecimus dudum, si v. c. ultimum ex præceptis ab aliquo non impleatur, fieri non posse, quin penitus sublata in homine illo gratia sit, vel nondum adfuerit completa ulla.

§. II. Hinc Jacobus cap. II, 10. tam absolute pronunciat: *Quisquis totam legem seruauerit, offenderit autem in uno, omnium reus tenetur.* Augustinus super his ad Hieronymum epist. 29. *Quaeso & per Deum obsecro, ut exponas mihi, quod multis spero profuturum, quomodo accipiendum, quod in epistola Jacobi scriptum est: Quicumque totam legem seruauerit, offendat autem in uno, omnium reus est.* Ipse autem mox verba Apostolica ex antecedentibus declarans, confirmationem subjicit de inseparabilitate virtutum, notâ etiam ex Philosophorum auctoritatibus, quibus omnibus placuerit, eum, qui unam virtutem habet, omnes habere, & qui unam non habet, nullam habere. At enim verum huius nexus fundamentum, quod illi ignorabant, scite obseruat, consistere in charitatis sancta indole, quæ si, ut finis præcepti, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, extiterit, i. Tim. I, 5. una vera & magna sit virtus, merito dicta fortis, sicut mors, Cantic. VIII, 6. quia, SICUT MORS ANIMAM AVELLIT A SENSIBUS CARNIS, SIC CHARITAS A SENSIBUS CARNALIBUS. Quæ sententia plane diuina, exhaurit omne illud, quod quæritur in hoc negotio. Ponamus finem præcepti istum, amorem Dei effusum esse in corde ALICUIUS, Rom. V, 5. certe a sensibus carnalibus defendet ac purgabit animam; nec præceptum quoddam erit, quod non fideliter obseruetur hoc modo, variis licet tentationibus cor afficiatur. Contra ponamus,

ab

ab eodem homine præceptum de *non concupiscendo* rursum violari, ipsumque affectibus prauis cedere & succumbere; cur hic reus tenebitur mandatorum omnium, nisi quod charitatis spiritum perdiderit, magistrum omnium atque effectorem? Cur item Christus Dominus dicit Matth. V, 19. *Quisquis soluerit unum ex mandatis hisce minimis, & ista docuerit homines, minimus vocabitur in regno coelorum?* Habebantur nimirum pro minimis, quæ ad cupiditatem frenandam pertinerent; quorum si unum solvebatur, quasi vel non deberet, vel non posset impleri, impedita erat omnis gratia & salus, utpote quæ sub dominante carne impetrari haud poterat. Quemadmodum ergo, si quis ita doceret homines, interclusa poenitentia ac fide, interiit omnis *oeconomia Evangelii*; similiter hodiernum eadem jactura metuenda fuerit, si pars legis ulla perfici negetur posse. Idem est, quod Johannes coarguit Epist. I. c. III, 17. *Qui habuerit mundanas facultates, & viderit fratrem suum egentem, & clauserit viscera sua coram eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Quomodo quis, inquam, clauserit viscera sua coram altero, nisi concupiscens retinere, quod alteri attribuit charitas, piique hunc affectum retrahens ac supprimens? Nec vero Apostolus inde infert modo, quod proximum erat: quomodo *charitas alterius* manet in eo? sed cupiditate victoriam recuperante, priuationem charitatis manare longius, ipsamque primam tabulam simul, omnemque gratiam euertere, ostendit, interrogans: *quomodo charitas Dei manet in eo?*

§. III. Præclara quædam affert HULSEMANNUS Disp. XVI. *Man, de libero arbitrio*, quæ ansam hujus rei illustran-

dæ suppeditant. *Præceptorum negativorum summa est, non concupisces, Rom. VII, 7. Quis irrogenitus, solis naturæ viribus, carentiam inesse debitam ab hoc malo præstare potest? Certe illi omnes sequuntur desideria & cogitationes carnis suæ, non per habitum acquisitum, sed φύσις, per naturam, ut Apostolus ait Eph. II, 3. & soli illi, qui Christum induunt, crucifigunt concupiscentias, Gal. V, 24. Quem igitur actum, cui insit forma, ex lege diuina inesse debita, irrogeniti edent? Nec enim substantia actus illa dicenda est, quæ materialia cum vero actu communia habet; sed, quæ sit vera actus substantia, ex regula agendorum, lege Dei scripta æstimandum est, uti aliquoties Christiani iussi sunt. Deut. XII, 26. Ezech. XX, 19. Gal. VI, 16. Quibus rectissime docetur (1) in substantia actuum dijudicanda spectandam esse formam, quæ ex lege diuina inesse ipsis debeat: (2) hæc si adsit, videlicet charitatis Spiritus, præstari carentiam, a concupiscendi malo, inesse debitam: (3) hanc ipsam illos, qui Christo induti, crucifigant concupiscentias, præstare. Itaque intelliguntur ex iis luculentissime duo illa, quæ constituimus: primum, habentibus ex fide ipsam legis formam seu indolem, expultricem illam vitiolorum, non deesse operum legis ullorum substantiam; atque alterum, priori consequens, ubi una legis pars impleri nequeat, formam penitus abesse, neque ullos actus consentaneos edi. nam si adesset ipsa, nullam partem non tueretur, concupiscentias crucifigens. Ex hoc fluit pariter, solícite videndum, an non illa docendi ratio, quæ fingat, non instruere Fidem fideles viribus idoneis ad faciendum præceptum primum & ultimum, aut his eos non valere eatenus; in opinione tam noxia versetur, ut exinde homines omni seria cogitatione de iis obseruandis facile priuentur, gratiæque omni veritate.*

NOTA.

NOTA. Ne videatur Augustinus, vel nos cum eo, superiori §. II. & in tractatione secutura sæpius, dictum Pauli Rom. V, 5. quod Theologi Euangelici de charitate Dei erga nos meritò accipiunt, de charitate nostra potius interpretari; animaduertimus, respicere semper Augustinum charitatem, prout fas est resque postulat, non præcise ut actum in nobis, sed per modum habitus & doni collati, ut diffusam in corde per Spiritum Sanctum. Unde consistit utrumque; & intelligi charitatem Dei erga nos, & eandem, quatenus ejus efficacia spirituali gustu diffusa in cordibus spectatur, esse ipsam in nobis icauriginem, seu flammam, charitatis nostræ erga Deum atque homines. Pari sensu illud 1. Joh. II, 5. de *charitate Dei perfecta*, *passive* potius, quam *active*, capiendum est.

THESEOS CONFIRMATIO.

I.

Demonstratis duobus firmamentis, ut *Thesis* plane confirmemus; *Stantium* hæc natura propria ex generatione est, ut *lumbis circumcincti consistent in veritate*, Eph. VI, 14. juxta uniuersas diuinæ voluntatis partes peragendâ; qua dissoluta, siue in agendo siue in docendo, ipsa Euangelii veritas utrobique dissipatur. Atque ut rem isthanc ab origine indagemus funditus, implendæ legis ratio non fuit alia ante lapsum, quam quæ post lapsum restituta nobis a Christo est, si effectiōis *substantia*, quam dicunt, spectetur: hæc enim consistit in fidei ac charitatis spiritu, cujus promissum ex Euangelio denuo accipitur. Gal. III, 14. Difficultates, quæ ante & post *accidunt*, rem nequaquam mutant. Carnis repugnantia & imbecillitas nulla ante lapsum erat; qua libertate fiebat tum, ut non *parti-*

bus modo, sed etiam gradibus integris constaret ipsa perfectio : post *lapsum* sine contentione inter spiritum & carnem victoria nec obtinetur, nec retinetur; interim spiritu vincente, libertas recipitur vera, & dominans ille fidei ac charitatis spiritus ipsa est *forma*, quam Lex requirit. Ea autem forma quod perpetuo certamine est custodienda, conditio quidem hæc *justam graduum perfectionem* impedit, *partium* vero ipsarum, quæ superstitie fidei & charitatis præsidio nequeunt cessare, integritatem nullo modo. An non illud ipsum est, quod Johannes 1. Ep. c. III, 9. asseuerat; *quicumque ex Deo natus sit, eum non posse peccare, quoad semen Dei in ipso manserit?* Semen ergo Dei, seu gratia Spiritus Sancti, habitans in fidelibus, si efficit, ut non (*mortaliter*) peccent, aut peccare possint, licet contra cupiditates sit iis laborandum; quodnam, quæso, præceptum excipiemus, aduersus quod peccent, vel peccare, vel semen illud non asseruare queant?

Et vero *imperfectio* illa *partium*, ne stantibus renatis asfingatur, adeo prorsus aliena censetur ab Euangelio, ut hoc e contrario iis, qui non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulantes fideliter luctentur, etiam *mensura spiritualis* accessionem, quo minus *incorrupti seminis* victoria videri possit mutila, tanquam propriam assignet. *OMNIA valeo per Christum, qui me corroborat:* Phil. IV, 13. Apostolus, in acerrima aduersus carnem pugna constitutus, exclamat : nec negant Theologi nostrates, dictum id recte exponi de perfectione partium. Conf. FRIEDLIB. Med. p. 184. Et Christus clarissime promittit, quod diximus, Matth. XIII, 12. *Quisquis habet* (*ἔχει*, ita, ut teneat 1. Tim. I, 19. Hebr. XII, 28.) *dabitur ei, & REDUNDABIT.* Optime in *Breuiario Hülf.* p. 704. ea re adducuntur promissa

missa illa maxima & pretiosa, fore, ut fugientes eam, quæ in mundo est, concupiscentiarum corruptionem, (num forte, ut partem aliquam legis amittant? minime, sed) *natura diuina consortes facti*, virtutes sibi copiose adesse sentiant, & ampliorem introitum sibi patere in aeternum regnum Domini nostri & Seruatoris Jesu Christi. 2. Petr. I, 4. etc. item illa Eph. IV, 15: *Veritatem facere debemus in charitate, ut CRESCAMUS PER OMNIA IN CHRISTO.* (Conf. Coloss. III, 19. 1. Petr. II, 2.) Ex quo totum corpus compactum & connexum etc. augmentum corporis facit, ad ædificationem sui ipsius in charitate. Sicut autem, addit Auctor, augmentum corporis nostri physisi sentire possumus, ita renouatus sentit augmentum corporis mystici, respectu sui ipsius, ex studio bonorum operum. Quo merito referimus, quæ de promissionum Euangelicarum *VSV* leguntur 2. Cor. VII, 1. quod iis adducti, qui tantopere a Deo diligantur, purgent se ab OMNI inquinamento carnis ac spiritus, eo ipso PERFICIENTES sanctimoniam in timore Dei; hoc est, nihil de perfectione sua deperdant, verum illis ad maiorem potius sanctitatis gradum prouehantur. Ita crescere pietatis opus ex ardore ad subigendum omne malum, edocemur diuinitus: quo certius atque exploratius sit, necesse est, ipsam victoriæ fidei constantiam perfectam in suis partibus consistere, neque ullis superatis prauitatibus mutilari. Quia etenim ab iis, qui in fide perseuerant, prima fiducia & gloriatio spei, ipsumque initium substantiæ spiritualis (*ἡ ἀρχὴ τῆς ὑποστάσεως*) firmum retineri Hebr. III, 6. 14. debet ac potest; non potest ab iisdem, quamdiu fideles vere sunt, ulla pars, quæ firmitatem illam constituerit, abesse; at, quicquid circa eam desiderabitur, ad gradum imperfectionem pertinebit: contra quam non æque valere argumenta hætenus allata, Scriptura haud celat,

lat, profectum in partium omnium incrementis, non vero in graduum absolute ponens.

§. II. Mirificus hac in re disputator *Augustinus* est, qui ex utraque parte nihil cedit *Pelagianis*, tam apertus in perfectione *integrali* stabilienda, quam in *absoluta* neganda strenuus. Nesciebant, quid vellent *Aduersarii*, Legem exple-
turi per *gratiam creatricem* seu *naturalem*; nec *supernaturalem*, si hanc illi sociarent, aliam interpretantes, quam *que faceret, ut sciremus, non item, quæ iuuaret, ut faceremus*. Hist. Pelag. Voss. Lib. V. part. I. p. 489. Quas scopas dissolutas repudians atque confringens Pater, considerabat in Scriptura Sacra sententias Apostolicas; nec eas tantum, quæ, sine peccato esse neminem, docent, sed contra etiam illas, quæ, *quomodo & quatenus* gratia vera peccatum vincere possit ac debeat, inculcant. Animaduvertebat, has partim negare, quod præcepta Dei sint difficilia; partim affirmare, quod detur aliqua perfectio, & certus quidam perfectionis fons atque affectus, qui omnino in fidelibus regnet. Atque sic perducebatur ad cognitionem admirandam, ut in veritatis æquabilitate persisteret utrinque. Suspiciantibus itaque *Pelagianis*, ipsum delapsurum esse in alterum extremum, quod dicitur, omnemque perfectionem negaturum; ille nihil faciebat minus, sed ipsos potius unicum & solidum legis adimplendæ fundamentum fugere, arguebat.

Et primo quidem, veritatis ejus, quod mandata sint facilia, non incidit neruos; immo expromit eos, atque explicat. Apponamus integram *Augustini* mentem, quam ad docendum præscribit. *De natur. & grat. sub finem. Si volumus animos, ad recte viuendum frigidos & pigros, Christianis exhortationibus excitare & accendere, primitus exhortemur*

ad

ad fidem, qua Christiani fiant, & ejus nomini subjiciantur, sine quo salui esse non possunt. Si autem jam Christiani sunt, & recte vivere negligunt, verberentur terroribus, & praeiorum laudibus erigantur; ita sane, ut non solum ad bonas actiones, verum etiam ad pias orationes eos exhortari meminerimus, atque hac instruere sanitate doctrinae: ut & illi gratias agant, cum instituerint bene vivere, quod aliquid sine difficultate fecerint; & ubi difficultatem aliquam sentiunt, fidelissimis & perseverantissimis precibus, & misericordiae promptis operibus, facilitatem a Domino impetrare persistant. Sic autem proficientes, ubi & quando **PLENISSIMA JUSTITIA PERFICIANTUR**, non nimis curo. Ubique autem & quodocunque **PERFECTI** fuerint, non nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum perfici posse, confirmo. Sane, quando liquido cognoverint, nullum peccatum se habere; non se dicant non habere peccatum: ne veritas in eis non sit, sicut in eis veritas non est, qui, cum habeant, non habere se dicunt. Valde autem bona sunt praecepta, si legitime his utamur. Eo quippe ipso, quo firmissime creditur, Deum justum & bonum impossibilia non potuisse praecipere, hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus. Omnia quippe sunt facilia **CHARITATI**, cui uni Christi sarcina levis est, aut **EA UNA EST SARCINA IPSA, QUAE LEVIS EST**. Secundum hoc dictum est, **ET PRAECEPTA EJUS GRAVIA NON SUNT**, ut, cui gravia sunt, consideret, non potuisse diuinitus dici, gravia non sunt, nisi, quia **POTEST ESSE CORDIS AFFECTUS**, cui gravia non sunt; & petat, quo destituitur, ut impleat, quod jubetur. Et quod dicitur ad Israhel in Deuteronomio, si pie, si sancte, si spiritualiter intelligatur, hoc idem significat: quia utique, cum hoc testimonium commemorasset Apostolus; Prope est verbum tuum in ore tuo, & in corde tuo: quidam hic habet, in manibus tuis; in corde enim sunt spirituales manus. (Septuaginta: 17-

ἐγγύς σε ἐστὶ τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐν τῷ σώματί σε, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σε, καὶ ἐν ταῖς χερσὶ σε ποιεῖν αὐτό.) hoc est, inquit, verbum fidei, quod predicamus. Conuersus ergo quisque, sicut ibi præcipitur, ad Dominum Deum suum ex toto corde suo, & ex tota anima sua, mandatum Dei non habebit grave. Quomodo est enim grave, cum sit dilectionis mandatum? Aut enim quisque non diligit, & ideo grave est: aut diligit, & grave esse non potest. Diligit autem, si, quod illic admonetur Israel, conuersus fuerit ad Dominum DEVM suum ex toto corde suo, & ex tota anima sua. Mandatum, inquit, nouum do vobis, ut vos inuicem diligatis. Et qui diligit proximum, legem impleuit: & PLENITUDO LEGIS, CHARITAS. Secundum hoc & illud dictum est: si ambularent semitas bonas, inuenissent utique semitas iustitiæ leues. Quomodo ergo dicitur, propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras? nisi, quia utrumque verum est: duræ sunt timori, leues amoris. CHARITAS ergo INCHOATA, INCHOATA JUSTITIA est. CHARITAS PROVECTA, PROVECTA JUSTITIA EST: CHARITAS PERFECTA, PERFECTA JUSTITIA est: sed charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro illa ipsa contemnitur vita. Sed major, si non habet, quo crescat, cum de mortali excesserit vita. Ubicunque autem & quandocunque ita plena sit, ut ei, non sit, quod adjiciatur; non tamen diffunditur in cordibus nostris, vel naturæ, vel voluntatis operibus, quæ sunt in nobis, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, qui & INFIRMITATI nostræ OPITVLATUR, & SANITATI COOPERATUR. IPSA est enim GRATIA DEI per Iesum Christum, Dominum nostrum, cui est cum Patre & Spiritu Sancto æternitas, bonitas, in secula seculorum. Idem in eandem rem Lib. de Perfectione iustitiæ scribit: Non aliam ob causam Scriptura commemorat, non esse grauius præcepta diuina, nisi ut anima, quæ illa grauius sentit,

tit, intelligat, nondum accepisse *VIRES*, quibus talia sint praecepta Domini, qualia commendantur, leuia scilicet atque suauia; & oret gemitu voluntatis, ut impetret *DONUM FACILITATIS*. Ibid. infra: Commendantur ergo, non esse graua, ut, cui graua sunt, intelligat, nondum se accepisse *DONVM*, quo graua non sint: bilarem enim datorem diligit Deus. Nec tamen, cum ea graua sentit, desperando frangatur, sed ad quarendum, petendum, pulsandumque cogatur. Et Psal. LIX, 8. *Humeros pios quarebat Christus, cum diceret: IUGVM enim meum SVAVE est, & SARCINA mea LEVIS est. Alia sarcina premit & aggrauat te; Christi autem sarcina subleuat te. Alia sarcina pondus habet, Christi sarcina pennas habet. Nam & aui si pennas detrahas, quasi onus tollis; & quo magis onus abstulisti, eo magis in terra remanebit. Quam exonerare voluisti, jacet; non volat, quia tulisti onus: redeat onus, & volat. Talis est CHRISTI sarcina. Portent illam homines, non sint pigri, non attendantur illi, qui eam ferre nolunt; ferant illam, qui volunt, & inuenient, quam sit leuis, quam suavis, quam iucunda, quam rapiens in coelum & e terra eripiens. Ex quibus omnibus percipere est, totum conuicti Augustinum eo, ne, perfectionem Pelagianorum diruens, veram gratiae operantis virtutem fidelibus abrogare videretur. Nec vero haec vera fuerit, neque id verum, quod detur *AFFECTVS CORDIS, CUI PRAECEPTA DEI HAVD GRAVIA SINT*, eorum si ullum impleri nequeat.*

Propterea porro obseruatu dignissimum iudicamus, quantam scripta Augustiniana passim adhibeant curam ac constantiam, ut vires peccati & gratiae contrarias discernant, juxta illud Sapient. VII, 30. *Lucem quidem occultat nox, Sapientiae vero non praeualet malitia.* & Rom. VI, 14. *Peccatum iis non dominabitur, qui non fuerint sub lege, sed sub Gratia.* Quocirca plurimum momenti collocatur in oppositione ista

litterarum sacrarum, quod hæ totius Legis *negatiue* malum intimum debellandum faciant *cupiditatem*, seu *concupiscentiam carnis*, quam *desiderium peccati* Augustinus appellat; ipsique opponant Legis *affirmatiue* propriam formam, *charitatem*, non quomodocunque acceptam, sed *charitatem illam Dei*, *diffusam a Spiritu Sancto in cordibus*. Rom. V, 5. Doctrinam inde sic informat ille Lib. III. de Doctr. Christ. c. X. *Omnia* (parefacta) *ad charitatem nutriendam atque corroborandam, & cupiditatem vincendam atque extinguendam valent*. *Charitatem* voco, *motum animi ad fruendum Deo propter ipsum, & se atque proximo propter Deum*. *Cupiditatem autem, motum animi ad fruendum se & proximo, & quolibet corpore, non propter Deum*. Quanto autem magis regnum cupiditatis destruitur, tanto charitatis augetur. Recte igitur existimat, se inuenisse *PRINCIPIUM BONI* pro lapsis instaurandis, non, quod infirmius sit malo; ast, eo quod robore in resipiscentibus possit uti, ut, deuicta corruptione, omnem legis partem expediat, præstetque magis & magis, tanquam vera *charitas ex puro corde, & conscientia bona, & fide non ficta*. 1. Tim. I, 5. quæ talis non esset, si ea non impleretur illud, *Non concupisces*. Quapropter nullus dubitat lib. de vera Innocent. & Ps. LXVII, 14. affirmatione *uniuersali atque absoluta* pronunciare: *OMNE præceptum Dei leue esse amanti*. Nec ob aliud intelligitur dictum, *Onus meum leue est*; nisi quia dat *Spiritum Sanctum*, per quem diffunditur *charitas in cordibus nostris*. Quam quidem sententiam Paulinam ex Rom. V, 5. in hoc argumento, velut anchoram, tenet firmiter, eaque integritatem legis, ex fide in stantibus stabilitam, usquequaque obseruat. Uberrime dicti illius usus huiusmodi conspicitur in libro de *Perfectione iustitiæ contra Coelestium*; ubi utrumque agit fidelissime, ut,

tum

tum perfectionem graduum supremam ab hac vita seponat, illis præcipue verbis: Cum est adhuc aliquid carnalis concupiscentie, quod vel continendo frenetur, non OMNIMODO ex tota anima diligitur Deus: tum perfectionem partium sanctis & fidelibus in hac vita vindicet. Huc enim tendunt pleraque, quorum nonnulla adferamus. Generalis prohibitio est, Non concupisces; & generalis iussio, diliges. Unde breuiter & Apostolus Paulus utrumque complexus est Rom. XII, 2. Prohibitio enim est, Nolite conformari huic seculo; Iussio autem, sed renouamini in nouitate mentis vestrae. Illud pertinet ad non concupiscere, hoc ad diligere: illud ad continentiam, hoc ad iustitiam: illud ad declinandum a malo, hoc ad faciendum bonum. Non concupiscendo enim vetustate exspoliamur, & nouitate induimur diligendo. Sed nec quisque potest CONTINENS esse, nisi DEUS DET, ET CHARITAS DEI DIFFUNDATUR in cordibus nostris, non per nos ipsos, sed per Spiritum S., qui datus est nobis. Hoc autem fit de die in diem in iis, qui volendo & credendo & inuocando proficiunt, & præterita obliuiscunt, in ea, quæ ante sunt, extenduntur. Ad hoc enim Lex ista præcepit, ut cum IN HIS IMPLENDIS homo defecerit, non se extollat superbia tumidus, sed ad gratiam confugiat fatigatus; ac sic eum Lex terrendo, ad Christum diligendum pædagogi perducatur officio. Conf. supra cap. II. §. III. de usu legis negatiue. Quando vero in iis implendis, quæ de non concupiscendo præcipiunt, hominem deficere posse, audimus; non negantur ea impleri posse: namque antea dictum est, fieri illa ex charitate DEI per CONTINENTIAM, ἐννεγάταια, 2. Petr. I, 6. quæ ipsa est virtus noni ac decimi præcepti, ex agnitione diuinæ charitatis sic oriunda, ut animum fortissimâ coelestis amoris suauitate vinciat, ne diffluat cupiditatibus, sed Spiritûs Christi altitudinem custodiat temperantia ac tolerantia. Act. XXIV, 25. Gal. V, 23.

Ejusdem notæ est, quod ex interuallo scribit: *Lex prohibendo auget peccati cupiditatem, nisi diffundat Spiritus charitatem; quæ plena & perfecta tunc erit, cum videbimus a facie ad faciem.* Quibus paucis omnia complectitur felicissime. Omnino plenam & consummatam nondum esse charitatem, profitetur: eandem tamen, a Spiritu Sancto in corde humano diffusam, id præstare affirmat, ne lex prohibendo valeat peccati cupiditatem augere; hoc enim, quam diu ipsa non impletur fidei & charitatis Spiritu, efficere haud desistit. Ita ergo partem legis, concupiscentiæ oppositam, seruari, urget iterum. Argumentatur etiam pulchre ac solide, pro *perfectiione integrali*, ex iis, quæ vias Dei integras, & vitam fidei integram designant. Quod Jobus dicit; *Vias ejus custodiui, & non declinaui a mandatis ejus, neque discedam: Custodit vias Dei, qui non sic exorbitat, ut eas relinquat, sed in eis currendo proficit, etsi aliquando, ut infirmus, offendit & titubat, proficit autem minuendo peccata, donec perueniat, ubi sine peccato sit.* Non enim aliter potest eo modo proficere, nisi custodiendo vias ejus. Declinat autem a mandatis Domini, atque dicit apostata; non ille, qui etiam, si habeat peccatum, conflagrandi tamen cum eo perseverantiam non relinquit, donec eo perueniat, ubi nulla cum morte contentio remanebit. Quod autem ait idem sanctus Job: *non reprehendit me cor meum in omni vita mea: tunc nos in ista vita, in qua ex fide vivimus, non reprehendit cor nostrum, si EADEM FIDES, in qua corde creditur ad justitiam, NON NEGLIGIT reprehendere peccatum nostrum.* Unde dicit Apostolus: *Non enim, quod volo, facio bonum, sed quod odi malum, hoc ago. Bonum est enim, non concupiscere; & hoc BONUM VULT justus, qui ex fide vivit: & tamen facit, quod odit, quia concupiscit, quamvis post concupiscentias suas non eat.* Quod si fecerit, tunc vere ipse fecit, ut
cedat

cedat & consentiat, ut desiderio peccati obediat. Tunc enim cor ejus reprehendit, quia ipsum reprehendit; non illud peccatum ejus, quod habitat in membris ejus. Cum vero non sinit regnare peccatum in suo mortali corpore ad obediendum desideriis ejus, nec exhibet membra sua arma iniquitatis peccato; inest quidem peccatum in membris ejus, sed non regnat, quia non obeditur desideriis ejus. Et ideo, dum quod non vult agit, id est, non vult concupiscere, & concupiscit, CONSENTIT legi, quia bona est. Hoc etiam VULT ET IPSE, quod LEX, quia non vult ipse concupiscere; & Lex dicit, Non concupisces. In hoc quoniam VULT, QVOD ET LEX VULT, procul dubio consentit legi: concupiscit tamen, quia non est sine peccato; sed jam non ipse operatur illud, sed id, quod in illo habitat peccatum. Ideo non ipsum reprehendit cor ejus in omni vita ejus: hoc est, in fide ejus, quia justus ex fide vivit. Et ideo FIDES ejus est VITA ejus. Scit enim, quia non habitat in carne ejus BONUM, ubi habitat peccatum: sed, NON EI CONSENTIENDO VIVIT EX FIDE, QVA INVOCAT DEUM, UT ADJUVETUR PUGNANS CONTRA PECCATUM; quod ut omnino ibi non sit, adjacet ei VELLE, sed perficere bonum, non adjacet: non, FACERE BONUM, non adjacet, sed PERFICERE. Nam in eo, quod non consentit, BONUM FACIT; & in eo, quod odit concupiscentiam suam, BONUM FACIT: & in eo, quod eleemosynas facere non cessat, BONUM FACIT: & in eo, quod illi, qui in eum peccat, ignoscit, BONUM FACIT: & in eo, quod petit sibi dimitti debita sua, & veraciter dicit, quod dimittit etiam ipse debitoribus suis; & orat, ut non inferatur in tentationem, sed liberetur a malo, BONUM FACIT. Ei tamen, PERFICERE BONUM, non adjacet; quod tunc erit, quando illa concupiscentia, quæ habitat in membris ejus, nulla erit. Non ergo EUM reprehendit cor ejus, quando reprehendit peccatum, quod habitat in membris ejus, & non habet quam reprehendat infidelitatem ejus. Ita nec in VITA SUA, id

Ejusdem notæ est, quod ex interuallo scribit: *Lex prohibendo auget peccati cupiditatem, nisi diffundat Spiritus charitatem; quæ plena & perfectæ tunc erit, cum videbimus a facie ad faciem.* Quibus paucis omnia complectitur felicissime. Omnino plenam & consummatam nondum esse charitatem, profitetur: eandem tamen, a Spiritu Sancto in cor, de humano diffusam, id præstare affirmat, ne lex prohibendo valeat peccati cupiditatem augere; hoc enim, quam diu ipsa non impletur fidei & charitatis Spiritu, efficere haud desistit. Ita ergo partem legis, concupiscentiæ oppositam, seruari, urget iterum. Argumentatur etiam pulchre ac solide, pro *perfectiöne integrali*, ex iis, quæ vias Dei integras, & vitam fidei integram designant. Quod Jobus dicit; *Vias ejus custodiri, & non declinaui a mandatis ejus, neque discedam: Custodit vias Dei, qui non sic exorbitat, ut eas relinquat, sed in eis currendo proficit, etsi aliquando, ut infirmus, offendit & titubat, proficit autem minuendo peccata, donec perueniat, ubi sine peccato sit.* Non enim aliter potest eo modo proficere, nisi custodiendo vias ejus. Declinat autem a mandatis Domini, atque dicit apostata; non ille, qui etiam, si habeat peccatum, confligendi tamen cum eo perseverantiam non relinquit, donec eo perueniat, ubi nulla cum morte contentio remanebit. Quod autem ait idem sanctus Job: non reprehendit me cor meum in omni vita mea: tunc nos in ista vita, in qua ex fide vivimus, non reprehendit cor nostrum, si **EADEM FIDES**, in qua corde creditur ad justitiam, **NON NEGLIGIT** reprehendere peccatum nostrum. Unde dicit Apostolus: Non enim, quod volo, facio bonum, sed quod odi malum, hoc ago. Bonum est enim, non concupiscere; & hoc **BONUM VULT** justus, qui ex fide vivit: & tamen facit, quod odit, quia concupiscit, quamvis post concupiscentias suas non eat. Quod si fecerit, tunc vere ipse fecit, ut
cedat

cedat & consentiat, ut desiderio peccati obediat. Tunc enim cor ejus reprehendit, quia ipsum reprehendit; non illud peccatum ejus, quod habitat in membris ejus. Cum vero non sinit regnare peccatum in suo mortali corpore ad obediendum desideriis ejus, nec exhibet membra sua arma iniquitatis peccato; inest quidem peccatum in membris ejus, sed non regnat, quia non obeditur desideriis ejus. Et ideo, dum quod non vult agit, id est, non vult concupiscere, & concupiscit, CONSENTIT legi, quia bona est. Hoc etiam VULT ET IPSE, quod LEX, quia non vult ipse concupiscere; & Lex dicit, Non concupisces. In hoc quoniam VULT, QVOD ET LEX VULT, procul dubio consentit legi: concupiscit tamen, quia non est sine peccato; sed jam non ipse operatur illud, sed id, quod in illo habitat peccatum. Ideo non ipsum reprehendit cor ejus in omni vita ejus: hoc est, in fide ejus, quia justus ex fide vivit. Et ideo FIDES ejus est VITA ejus. Scit enim, quia non habitat in carne ejus BONUM, ubi habitat peccatum: sed, NON EI CONSENTIENDO VIVIT EX FIDE, QVA INVOCAT DEUM, UT ADJUVETUR PUGNANS CONTRA PECCATUM; quod ut omnino ibi non sit, adjacet ei VELLE, sed perficere bonum, non adjacet: non, FACERE BONUM, non adjacet, sed PERFICERE. Nam in eo, quod non consentit, BONUM FACIT; & in eo, quod odit concupiscentiam suam, BONUM FACIT: & in eo, quod eleemosynas facere non cessat, BONUM FACIT: & in eo, quod illi, qui in eum peccat, ignoscit, BONUM FACIT: & in eo, quod petit sibi dimitti debita sua, & veraciter dicit, quod dimittit etiam ipse debitoribus suis; & orat, ut non inferatur in tentationem, sed liberetur a malo, BONUM FACIT. Ei tamen, PERFICERE BONUM, non adjacet; quod tunc erit, quando illa concupiscentia, quæ habitat in membris ejus, nulla erit. Non ergo EUM reprehendit cor ejus, quando reprehendit peccatum, quod habitat in membris ejus, & non habet quam reprehendat infidelitatem ejus. Ita nec in VITA SUA, id

est, IN FIDE SUIA, a corde suo reprehenditur, & sine peccato non esse, conuincitur. In quibus ne quid Lector accipiat secus, potissimum duo secernenda sunt: (1) cum justus facere, malum dicitur, & concupiscere, sermo est de motibus, non proæreticis, sed inuoluntariis, non tollentibus fidem ac gratiam operantem. (2) hinc bonum facere, & perficere bonum, sic distinguuntur, ut illud sumatur de actibus veris completisque, ex fidei & charitatis Spiritu proficiscentibus secundum præcepta singula, quales ad perfectionem partium sufficiunt; hoc autem, de modo perficiendi juxta omnes gradus. Et quid, pro perfectione partium legis in Stantibus, dici aptius potest, quam illud sequens? Abstinet se ab OMNI RE MALA, qui peccato, sine quo non est, vel nunquam omnino consentit, vel si aliquando premitur, non opprimitur; sicut LUCTATOR FORTIOR, etsi aliquando tenetur, NON IDEO (id) PERDIT, QVO (per quod) SUPERIOR INVENITUR. Item, de utraque & partium & graduum: Nunc omnis proficiens, recta intentione proficiens, RECEDIT AB OMNI PECCATO, & tanto inde fit longinquior, quanto plenitudini justitiæ perfectionique (absolutæ) propinquior: quia & ipsa concupiscentia, quod est peccatum habitans in carne nostra, etsi manet adhuc in membris mortalibus, MINUS tamen NON DESINIT proficientibus. Aliud est ergo, recedere ab omni peccato, quod nunc in opere est: aliud, recessisse ab omni peccato, quod in ILLA perfectione tunc erit. Sed tamen & qui jam recessit, & qui adhuc recedit, non est negandus FACERE BONUM. Identidem enim distinguitur ibi inter ILLAM perfectionem justitiæ, quæ in hac vita non est, & eam, quæ in hac vita est.

Nec tamen prætermittendum, quomodo Augustinus sic pugnans, ipsum perfectionis vocabulum, etiam de hujus vitæ cursu & Stantium officio, locis pluribus usurpare so-

soleat. Ibidem hæc legimus: *Quamdiu peregrinantes a Domino, per fidem ambulamus, non per speciem, unde dictum est: Justus ex fide vivit: hæc est nostra in ipsa peregrinatione justitia, ut ad ILLAM PERFECTIONEM plenitudinemque justitiæ, ubi in specie decoris ejus jam plena & perfecta charitas erit, NUNC ipsius cursus rectitudine & PERFECTIONE tendamus, castigando corpus nostrum & servituti subjiciendo, & eleemosynas in dandis beneficiis, & dimittendis, quæ in nos sunt commissa, peccatis, hilariter & ex corde faciendo, & orationibus indefinenter insistendo, & hoc faciendo in doctrina sana, qua edificatur fides recta, spes firma, charitas pura. Hæc est NUNC nostra JUSTITIA, qua currimus, esurientes & sitientes ad PERFECTIONEM PLENITUDINEMque justitiæ, ut ea postea saturemur. Non negans perfectionem hujus vitæ, partium quæ sit, ubi alteram, quæ graduum est, indicat; apponere consuevit plenitudinem, qua istos exprimeret. In oratione Christi, si contentiosi esse nolimus, satis nobis propositum speculum est, ubi inspiciatur vita justorum, qui ex fide vivunt, & PERFECTE currunt, quamvis sine peccato non sint. Vnde dicunt, dimitte nobis: quia nondum, quo curruntur, pervenerunt. Hinc dicit Apostolus: Non quia jam acceperim, aut jam PERFECTVS sim: Fratres, ego non me arbitror apprehendisse: unum autem, quæ retro sunt oblitus, in ea, quæ ante sunt, extentus, secundum intentionem sequor ad palmam supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. Quotquot ergo PERFECTI, hoc sapiamus: id est, quotquot PERFECTE CURRIMUS, hoc sapiamus, quod nondum PERFECTI SUMUS, ut illic perficiamur, quo PERFECTE adhuc CURRIMUS. In libro de peccatorum meritis & remissione cap. XIII. Paulus jam erat PERFECTUS VIATOR, etsi nondum erat ipsius itineris perfectione perventor. Denique tales vult secum in isto cursu comites rapere, quibus continuo subjungit, & dicit: Quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus:*

&

Et si quid aliter sapitis, hoc quoque Deus vobis reuelabit: veruntamen, ait Apostolus, in quod peruenimus, in eo ambulemus. Ambulatio ista, non corporis pedibus, sed mentis affectibus, et vite moribus geritur, ut possint esse PERFECTI iustitiae possessores, qui recto itinere fidei de die in diem sua renouatione proficientes, jam PERFECTI facti sunt ejusdem iustitiae viatores. Cap. XV. Cum dicitur cujusque PERFECTIO, qua in re dicatur, videntum est. Nam ex Apostolo testimonium paulo ante posui, ubi se fatetur in acceptione iustitiae, quam desiderat, nondum esse perfectum; et tamen continuo dicit: Quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus: quod utrumque non diceret, nisi in alia re perfectus esset, in alia non esset. Velut si jam sit quisquam sapientiae perfectus auditor, quod nondum erant illi, quibus dicebat: Lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis. Eis quippe et illud ait: Sapientiam loquimur inter PERFECTOS; utique PERFECTIORES auditores volens intelligi. Potest ergo fieri, sicut dixi, ut jam sit aliquis sapientiae perfectus auditor, cujus nondum sit perfectus et doctor: potest perfectus esse iustitiae cognitor, nondum perfectus effector: potest perfectus esse, ut diligat inimicos, qui nondum est perfectus, ut sufferat. Et qui perfectus est in eo, quod omnes homines diligit, quippe qui etiam ad inimicorum dilectionem peruenierit; queritur, utrum jam sit in ipsa quoque dilectione perfectus: id est, utrum quos diligit, tantum diligat, quantum illa incommutabilis regula veritatis diligendos esse praescribit. Talia quam plurima in Augustino pasim occurrunt: posteriora autem non modo perfectionem partium, uniuersis stantibus communem, sed & comparatiuam illam, de qua supra c. I. §. IV. & VI. respiciunt; ita, ut mentione diuersae rei, partim varia objecta, partim majores partium gradus significantur; non item partes ipsae necessariae, quarum abesse nulla,

616
 nulla, per *rerum* naturam illarum, quæ producuntur, potest.

Sed quorsum testimonia illa Augustiniana? nimirum, ut liquido constet, quomodo fieri nequeat, salva ut veritas discriminis inter *Legem* & *Euangelium* conseruetur, nisi vera ac *positiua* gratiæ, fidei seu charitatis, agnoscatur vis & efficacia, ex Euangelio profluens, quæ secundum singulas atque omnes legis partes perstare possit in fidelibus sanctis, perpetuo licet imbecillitatis morbo laborantibus.

III. Esse & habitare diffusam in eorum cordibus charitatem Dei ac Spiritus Sancti gratiam, negauerit nemo, nisi qui verbum Dei ipsum non admiserit. Eandem juxta *omnes singulasque Legis partes* adesse, cum homo ex Spiritu generatus spiritus, ac fides victoria de mundo facta est; Joh. III, 6. I. Joh. V, 4. & *res ipsa*, & prioris *Propositionis* demonstratio, ostendit tam certum, ut contrarius opinionis error contra Scripturam dixerit, Deum non *creare cor mundum*, Psal. LI, 12. non *innouare SPIRITUM FIRMUM* intra hominem, v. 12. non *scribere Legem in corda*: Jer. XXXI, 33. non *remouere cor lapidis*, non *DARE COR* carnis; non *dare COR NOVUM*, *SPIRITUM* nouum intra hominem; *Spiritum suum* non dare, non facere, ut in statutis diuinis ambulare, & diuina iudicia custodire, ac facere possimus. Ezech. XXXVI, 26, 27. Deum per *SPIRITUM VITAE* in CHRISTO JESU non *LIBERARE* a lege peccati & mortis, nec nouitatem Spiritus, sensum Spiritus, nec *SPIRITVM CHRISTI* conferre. Rom. VI, 4. VIII, 2. 4, 5. 10, 11. qui Christi sunt, non ita carnem crucifixisse cum passionibus & concupiscentiis, ut *SPIRITV VIVANT*. Gal. V, 24, 25. non *INDVISSE CHRISTVM*. c. III, 27. Deum mortuos in peccatis, non *VIVIFICARE* & suscitare cum Christo ju-

stificatos : non factos opus Dei, non CREATOS in Christo Jesu ad bona opera. Eph. II, 5, 6. 10. non renouari SPIRITU mentis sue, nec induere nouum hominem, creatum juxta Deum in iustitia & sanctitate ipsius veritatis. c. IV, 23, 24. non factos LUCEM in Domino, lucisque filios. c. V, 8. 1. Joh. I, 7. II, 9. non esse ex VERITATE. cap. III, 19. nec ipsis SPIRITVM suum, MENTEM suam Filium Dei dedisse. c. III, 24. IV, 13. V, 20. etc. Hæc omnia enim non aliter intelligi possunt aut debent, quam de partibus Legis uniuersis, quæ Spiritu fidei & charitatis in homine instaurandæ sunt.

Quandoquidem vero ita poenitentiae ac regenerationis opus ad præcepta omnia pertinet, an forte in renouationis negotio excipi ullum poterit, quod haud integretur? Faciamus hujus rei periculum, fingamusque, partem Legis illam, quæ ultima in Decalogo est, non seruari a *Stantibus*: certè stantes non erunt stantes, repugnantiaque committeretur apertissima. Scite CHEMNITIUS obseruat de *nono & decimo præcepto*, ipsum Filium Dei ostendere sic interpretanda illa duo, *ut ducantur per omnia præcepta totius Decalogi*. Præsertim ultimum, ut non accusat tantum affectus vitiosos, ad quos accedit consensus; sed ipsam etiam prauam inclinationem, contra singula præcepta: sic contra requirit affectiones pias, & sanctitatis radicem atque habitum juxta eadem. Hic igitur est ille, qui *Spiritus ex regeneratione* datus prædicatur, seu vitæ spiritualis semen. Fac proinde, propter concupiscentiam, qua regeniti afficiuntur, postremam præceptionum hanc partem non impleri; (de gradibus jam non quæstio est:) num, quæso, remanebit aliqua Legis particula, quæ obseruari vere possit, principio isto fidei sublato? Quæ vero absurda

da contra Scripturam & hinc sequentur! nempe hæc: ob peccata ex infirmitate admissa, Deum a fidelibus *auferre Spiritum Sanctitatis suæ*, nec *SUSTENTARE* eos spiritu spontaneo. Ps. LI, 13, 14. in multitudine tentationum consolationes Dei non oblectare animum ipsorum. Ps. XCIV, 19. non retinere illos *NOVITATEM SPIRITUS*, in qua ambulare, & Deo servire queant. Rom. VI, 4. VII, 6. eos, qui in Christo Jesu sunt, non *SECUNDVM SPIRITVM AMBULARE*. c. VIII, 1. non sentire, quæ Spiritus sint, nec *SENSVM* hujus, *VITAM & PACEM* custodire v. 5, 6, 7. *SPIRITUM DEI* non *HABITARE* in ipsis v. 9. 11. neque eos mortificare spiritu actiones corporis; non agi Spiritu Dei, nec Fideles sentire hunc adoptionis testem, aut *SVBLEVANTEM* ipsorum infirmitates. v. 13, 14. 16. 26. separari a charitate Christi, nec vincere. v. 35. 37. non sistere corpora sua hostiam *VIVAM*, sanctam, acceptam Deo; nec se *TRANSFORMARE* per renouationem mentis. c. XII, 1, 2. abhorrentes a malo, non *AGGLVTINARI BONO*. v. 9. non *FERVERE SPIRITU*; non servire Domino, non perdurare in oratione: v. 11, 12. sed vinci a malo, nec *VINCERE BONO MALUM*. v. 21. charitatem, de ipsis quæ dicitur, nullo sensu vero esse πληρωμα νόμου, *LEGIS COMPLETIONEM*. c. XIII, 10. non inducos eos armis lucis, nedum ipso Domino Jesu Christo; v. 12. 14. nec servire Christo in justitia, *PACE & gaudio in Spiritu Sancto*. c. XIV, 17. nihil ipsorum ex fide esse, sed peccata omnia. v. 23. Testimonium Christi in ipsis non firmari, neque ipsos *FIRMARI* a Deo posse. 1. Cor. I, 6. 8. sed redigi sub rerum omnium potestatem; non agglutinari Domino, nec unum cum eo Spiritum esse; non esse templa Spiritus Sancti, nec glorificare Deum in corpore suo, & in Spiritu suo. c. VI, 12. 17. 19, 20. Si quis in Christo, non hunc esse *NOVAM CREATURAM*, nec secundum hanc regulam posse *INCEDERE*. 2. Cor. V, 17. Gal. VI, 15, 16.

Christum non esse aut viuere in fidelibus 2. Cor. XIII, 5. Gal. II, 20. *qui in Spiritu inceperint, non posse in eodem pergere.* c. III, 3. *fidem non per charitatem operari.* c. V, 6. **SPIRITU INCEDENTES**, quod concupiscit caro, perficere; eaque concupiscente aduersus SPIRITUM, hunc non bona conscientia in aduersum DOMINARI, neque ipsos SPIRITU DUCI. v. 16, 17, 18. non dari **FRUCTUS SPIRITUS**, contra quos non sit Lex; neque ita crucifigi affectus prauos, ut viuentes Spiritu, SPIRITU etiam INCEDANT. v. 22, 23, 24, 25. non esse **OBSIGNATOS** spiritu promissionis sancto, arrhabone; Eph. I, 13. 14. nec **FORTITER CORROBORARI** per Spiritum Dei in interiore homine; aut radicari & fundari in charitate, Christo in cordibus per fidem inhabitante. c. III, 16, 17, 18. Non posse fideles vere agere in charitate, ut crescant in Christum caput per OMNIA; non deponere veterem, nec renouari SPIRITU MENTIS suæ, induentes nouum hominem in iustitia & sanctimonia veritatis. Eph. IV, 15, 16. 22. 23. 24. *Obsignatos Spiritu sancto Dei, non posse non ipsum tristitia afficere.* v. 30. *Factos lucem in Domino, ut filios lucis non posse incedere, nec proferre fructus Spiritus in OMNI bonitate, iustitia & veritate.* c. V, 8, 9. *corroboratos forti robore Domini, indutosque uniuersa armatura Dei non POSSE STARE aduersus insidias Diaboli, nec resistere, nec OMNIBUS confectis, adhuc STARE; non stare lumbis circumcinctos veritate, ac iustitiæ thorace indutos; assumpto fidei scuto non posse OMNIA jacula mali illius ignita extinguere.* c. VI, 10. 13, 14. 16. *ipsorum CHARITATEM, concupiscentiæ oppositam, non magis & magis redundare in agnitione omni-que sensu; non esse sinceros, nec in offenso cursu posse pergere, plenos iustitiæ fructibus, qui per Jesum Christum existant.* Philipp. I, 9, 10, 11. non esse eo **AFFECTU** præditos, qui & in Christo Jesu, c. II, 5. nec posse in Domino gaudere semper; nec

nec **PACEM DEI CONSERVARE** corda & mentes in Christo Jesu. ib. c. IV, 4. 7. neque imperare in iis. Col. III, 15. neque **CORROBORARI OMNI ROBORE** ipsos secundum gloriosam Dei potentiam, ad **OMNEM tolerantiam** & animi lenitatem cum gaudio. c. I, II. non mortificare membra terrestria, nec deponere illa **OMNIA**; veterem hominem cum ipsius motibus non exsuere, neque **INDUERE NOVUM**; nec indui, ut electos Dei sanctos atque dilectos, **VISCERIBUS** miserationum, benignitate, modestia, mansuetudine, lenitate. c. III, 5. 8, 9, 10. 12. non corda inculpata **STABILIRI IN SANCTIMONIA** coram Deo. I. Th. III, 13. in ea non posse magis prouehi, cap. IV, 10. aut totos sanctificari; nec **INTEGRUM SPIRITUM** cum anima & corpore inculpate seruari. c. V, 23. non reperiri charitatem ex **PULRO** corde, & conscientia **BONA**, & fide non **FICTA**: nec retineri fidem & bonam conscientiam. I. Tim. I, 5. 19. non teneri datum **SPIRITUM ROBORIS**, & charitatis, & sanitatis animi. 2. Tim. I, 7. neminem legitime certare, aut coronari. c. II, 5. nec certamen præclarum decertare, nec cursum consummare, nec **FIDEM SERUARE**; I. Tim. VI, 12. 2. Tim. IV, 7. nec sapienter, juste & **PLE** vivere in presenti seculo, seu **ZELUM** præstare in bonis operibus, quenquam posse. Tit. II, 12. 14. nec posse τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως **RETINERI FIRMAM**. Hebr. III, 14. nec posse **TENERI GRATIAM**, per quam ita seruiamus Deo, ut ei placeamus cum pudore ac timore. c. XII, 28. nec Deum nos perficere in **OMNI** opere bono, ad præstandam Dei voluntatem; nec efficere in fidelibus, quod ipsi acceptum sit. c. XIII, 21. non dari occultum cordis hominem, situm in **INCORRUPTIONE** lenis ac quietis Spiritus, pretiosum coram Deo. I. Petr. III, 4. neminem resistere **FIRMUM PER FIDEM**; nec ipsum **DEUM** afflictos integros reddere, nec stabilire, nec roborare, aut fundare. I. Petr. V, 9. 10. fugientes cupiditatem, naturæ diuinæ haud consortes fieri; nec virtutem ex virtute fluere; nec fideles

les in Domini sui imaginem transformari a gloria in gloriam; neque vocationem ita FIRMAM posse efficere, ut ne impingant. 2. Cor. III, 18. 2. Petr. I, 4. 5. &c. 10. nec cauere, ne excidant a propria STABILITATE, ut CRESCANT in gratia. c. III, 17. qui malum vicerint, habitante in ipsis verbo Dei, non esse tamen FORTES, nec manere in Christo. I. Joh. I, 14. 28. in renatis SEMEN DEI non MANERE posse. c. III, 9. neque ex SPIRITU, quem ipsis dedit, eos nouisse, quod in ipsis HABITET: v. 24. c. IV, 13. nec conseruare semet ipsos in Vero. c. V, 18. 20. VERITATEM non MANERE in fidelibus, neque hos INCEDERE IN VERITATE: 2. Joh. v. 2. 4. 3. Joh. v. 3, 4. nec denique posse per Spiritum S. orantes, sanctissima fidei se superstruere & conseruare in charitate Dei. Jud. v. 20. nec quod habeant, TENERE. Apoc. III, 11.

Omnia isthæc, iterum contra Scripturam posita, sunt talia, quæ necessario sequantur ex eo, si quis statuerit, primum vel ultimum præceptum a regentis non præstari propter concupiscentias inuoluntarias; hoc enim posito, necesse est, tollatur gratia habitualis, decimi præcepti propria, ipsaque sublatâ nihil veri supersit. Quod cum di-ruat omnem Euangelii oeconomiam, restituendum oppositum est, de manente Spiritu fidei & charitatis, omniumque bonorum fructuum: atqui iste, aduersus carnem concupiscens bonum, Fideles non aliter ducere, Gal. V, 17. 18. aut residere in iisdem poterit, quam durante ipsius domina-tu. hic vero est ipsa legis impletio, inchoata licet, vera ta-men, atque integritate partium legalium constans, nec nisi gradibus recipiens minus vel majus quiddam. Unus id Jacobus satis edocuerit, agens tum de introspiciendo in PERFECTAM LEGEM, quæ libertatis sit, tum de permanendo in ea. c. I, 25. Totum caput versatur in tentationibus ac cupiditatibus

tatibus superandis, non ex lege modò illa, quæ dicit, *Non concupisces* ; quam quidem audiens, facile vel obliuioni traderit, vel traxerit ad malum ipsum magis irritandum : sed ita, ut *DONUM DEI PERFECTUM* usurpetur, adhibitoque Euangelio, mentes contritæ ac renatæ in Verbi recessus penetrent, atque *sermonem* hunc sibi *insititium* amplectantur, agnoscentes legem, fide stabilitam ; id est, ita perfectam redditam, ut ex ipso *spiritu* fidei & charitatis *positiuo* libertatem, a præcepti *negatiui* regnante aculeo, sentiant, &, *permanentes* in ipso obsequio, *beata* sint, *immaculatas se a mundo seruantes*. V. 13, 14. 17. 21. 24, 25. 27. Ad-
ditur hinc, ad affectum *metus* ciendum, non tantum illud : *quisquis totam legem seruauerit, offenderit autem in uno, omnibus tenetur*, id quod supra vidimus : verum etiam, quod *per legem libertatis sumus iudicandi*, rationem reddituri gra-
uisssimam, si vel *ita fecerimus*, vel *ita fuerimus LOCUTI*, ac si lex Euangelii legem, de concupiscentia fugienda, non sic instaurare in hominibus possit ; ut Euangelicæ libertatis gratiam, cupiditatibus potentiores, experiantur. c. II, 10. 12. Unde & cap. IV. verbis, milite Christiano dignis-
simis, ad omnes dicitur : *Resistite Diabolo, & FUGIET a vo-
bis !* Eandem libertatem Paulus tantopere commendat, tanquam oppositam *Renatorum* statui ante *Regenerationem* pristino, Rom. VI, 18. 22. c. VIII, 2. ut *mortuos peccato, iusti-
ficatos a peccato* esse, pronunciet Rom. VI, 7. hoc est, abso-
lutos a *reatu*, & a peccati *dominio* liberatos : quæ est opti-
ma istius *prædicati* interpretatio JAC. WELLERI in hunc locum, *antecedentibus & consequentibus* respondens. Atque agitur ibi, ut idem ait, *de morte in regeneratione, & sic do-
minii derogatio & radicis peccati extenuatio* notatur. Cur vero dicit *mortuos peccato* ; nisi aduersus totam legem, omnem-

omnemque hujus partem, considerando? At *quales*, ab eodem *justificatos*, putat? non sane mortuos illi tantum; sed contrà, qui etiam exinde *viui Deo reddantur in Christo Jesu, Domino nostro*: ut legimus v. 8. 11. (Conf. anteced. c. V, 9, 10. 21.) id quod non minus secundum omnem Legis partem valebit. Itaq; intelligimus hinc duo: (1) exordium libertatis spiritualis ponendum in *vera contritione*, qua communio mortis Christi vires peccati eneruare incipiat, ne possit animum concupiscentia vincire, a lege seruanda abstrahere, & inescando retrahere in captiuitatem. 1. Cor. VI, 12. Jac. I, 14. (2) ejusdem vero libertatis maturitatem pendere ex vi resurrectionis Christi, ut mortui peccato, & ab hoc justificati, efficacitate Fidei illâ gaudeant, quæ juxta unumquodque præceptum *VITAM SPIRITUS CHARITATIS* in iis pepererit, efficiens ipsos idoneos, qui in *PERFECTA LIBERTATIS LEGE* permanere queant, neque excidant parte ulla. Quorum utrumque est, quod digne ponderandum præter cetera existimamus: quomodo ob *Veteris Mariti mortem* in poenitentia fiat, ut Maritus animæ nouus ac verus, Christi Spiritus, primi atque ultimi præcepti effector, victoriam ex ipsius merito penes hominem obtineat ac tueatur; neque hinc ullum mandatum relinquatur non impletum. Rom. VII, 3, 4. 6. Eph. I, 17, 18, 19, 20. Ita enim si radicata fuerit in Christo charitas, *ἡ ἀγάπη* *ἐν πείρῃ*, nunquam excidit. 1. Cor. XIII, 8. Phil. I, 9, 10, 11. Et vero isthæc duo quam constanter Scriptura Sacra Fidelibus attribuat, compluribus iis modo congestis locis, & *Conuersionem & Renouationem* spectantibus, ideo ante oculos visum est proponere, ut mens Lectoris, illorum omnium notationes diligentissime & sanctissime perpendens, ultro assequatur id, quod res est; non posse videlicet

cet partem Legis ullam stantibus, charitatis uno Spiritu animatis, deesse ad obseruandum præstandumque. Ejusdem causæ principia necessaria, impedimenta & pericula, cum ab initio fusius exposuerimus, demonstrationi cumulate satisfactum erit.

CAP. III.

ANTITHESIS REFELLITUR.

Confidimus equidem, Thesin ipsam ita firmiter fundatam esse ac roboratam, ut veritas agnita argumentationes facile possit diluere quaslibet contrarias. quoniam vero in iis, quæ animos a fallaci carnis licentia ad Spiritus veritatem auocant, fere fit, ut *Deus hujus seculi excæcet mentes infidelium, ne irradiet eos lumen Euangelii gloria Christi, qui est imago Dei*, instaurans imaginem Dei in fidelibus *facie resecta*, hoc est, juxta præcepta omnia, a gloria in gloriam; 2. Cor. III, 18. IV, 4. idcirco operæ pretium est, videre, quid hæsitacionem aduersus Perfectionem Partium, integro sensu statuendam, alere & fouere soleat; quidque vana species a vero discrepet, ostendere, eamque ab hoc ipso decerpere ac secernere.

OBJECTIO I.

A Legis partibus non eximendos gradus; quorum perfectio ut hujus vitæ non est, ita nec partium perfectionem integram statuendam.

RESPONS.

Certum est, quemadmodum nullam partem, ita nec gradum ullum, si Lex sola, sibi relicta, & tota sua quantitate juxta ac qualitate, perfectionem exigat, defieri debere. Quandoquidem enim Legis diuina indoles spiritualis existit, Rom. VII, 14. cujus natura maxime propria expletionem intendit exquisitissimam; eatenus tantum abest, ut lex momenta sanctimoniae suprema non desideret, ut tota potius eo nitatur ac contendat. Ut autem exemplo difficultatem hanc clarissime expediamus, quaeritur de Christi Domini sententia Matth. V, 48. *ESTOTE VOS PERFECTI, UT PATER VESTER, QUI IN COELIS, PERFECTUS EST.* Sunt, qui non vereantur committere, ut ipsius Magistri coelestis mentem peruertant, temere fingentes, haud dici, quid fieri possit, verum quid fieri debeat; nimis impie quidem illi immemores praelucentis apertae oppositionis, qua, qui perfectionem a Christo praeceptam neutiquam assequantur, nequaquam annumerentur filiis Dei, sed publicanis. Rectius Augustinus in hæc Christi verba contra Pelagianos c. XIV. & XV. ut supra fusius adductum est, animaduertit: *Cum dicitur cujusque perfectio, qua in re dicitur, videndum est.* &c. Cum ergo non possit ibi intelligi perfectio graduum seu absoluta, & tamen accipienda sit ejusmodi, quæ quibusvis ex Spiritu Dei renatis durantibus conueniat; Theologi recte distinguunt inter eam, quæ veritatis sit, omnium verarum virtutum semina diuinitus illis insita complectens, & aequalitatis alteram. En *VERA* perfectio, non graduum, sed partium istarum, quibus positus homo vere est filius Dei! ib. Matth. V, 45. At enim cur Unigenitus appellat filios Dei, & quod maximum est,

per-

perfectos, a quibus non tam *ÆQUALIEM*, quam *VERAM* Dei indolem requirit? cur rationem habet *QUALITATIS*, nec pariter *QUANTITATIS*, in iis, quæ Legis æternæ sunt? Nimirum, quia ipse *mediator* est, perfectionis necessitatem *Fœderis Evangelici ordini* attemperans. Ordo fœderis Evangelici, quod Deus cum hominibus post lapsum iniit, perfectum seu *INTEGRUM* quid in homine instaurans, hoc tanquam verum & sincerum accipit, prout opponitur simulato & mendaci, & præcise *qualitatem* rei spectat, nec tantopere, quatenus augeri possit, vel non possit; cui licet multi gradus defuerint, non dici id tamen debet, mancum, sed justam habet indolem in genere suo, perfectumque est verissimo illo sensu, quem Hebræa lingua nomine *צדק* designat Gen. XVII, 1. & quo Psaltes *subiecti justificandi*, seu *justificati*, necessariam proprietatem exponit, in hoc uno sitam, ut *IN SPIRITU EJUS NON DOLUS* sit. Psal. XXXII, 2. Ita quippe & gratia & veritas per Jesum Christum facta, ut homo in Christo *creatura nova* reddatur, cujus veritas præcepti decimi est quam maxime. 2. Cor. V, 17. Nec vero completam redintegratæ hujus imaginis Dei rationem, seu perfectionem, æstimari ex *quantitate*, sed ex illa fidei indole, quæ *victoriam de mundo* præstet; 1. Joh. V, 4. Evangelium universâ Fidei analogiâ ostendit. Lex secundum ordinem *Pacti Legalis*, quod ante Lapsum vigeat, hominem *viuificare* poterat ac debebat ita, ut hic omnes ejus numeros expleret, neque opus ipsi remissione esset vel culpæ vel poenæ: quod idem præstare Legem Moysi, Scriptura S. negat. Metienda igitur justitiæ perfectio erat ex omni absolute. Sic fiebat, ut supremi gradus merito essent partes maxime principales. Postquam vero partium legis minimarum

& maximarum debitum recepit Christus, Pater coelestis foedus Euangelii tam benigne constituit, ut propter eum non modo pristinorum delictorum non meminisse, nec rigide, quanta debemus, consuetari velit; verum etiam plenissimam ejus sanctitatem nobis attribuere, ac conferre *promissum spiritum, naturam*, seu indolem & qualitatem, *diuinam*; modo corruptionem, quæ *in mundo in cupiditate* inest, fugerimus, & consentaneâ receperimus fide tantas promissiones. Gal. III, 14. 21, 22. 2. Petr. I, 4. annectens nihilominus & hanc, qua, si dictum vitæ æternæ fundamentum jecerimus fideliter, quo majores tum in Christo obedientiæ novæ effloruerint gradus, eo sublimiora etiam futuræ gloriæ accrescentia præmia expectare habeamus. Hic ergo alia prodit perfectio, quam Legalis illa; nimirum Euangelica. Quicquid justitiæ graduum in foro diuino desiderari potest, perfectio, quæ, a Christo parta, dicitur *IMPUTATA*, abunde affert hominibus, vere in ipsum credentibus: *NON autem VERE CREDUNT, NISI QUI FIDE PECCATUM VINCUNT ET MORTEM*. Apol. Aug. Conf. p. 112. Atqui hæc *subjecti conditio* est *INHAESIVA* perfectio, non *Legalis* quidem indolis, quæ aliquid mereatur coram Deo; sed ordinis solum Euangelici, ne sanctissimi Dei gratia transferatur ad proteruitatem. Judæ v. 4. veruntamen ad Legem etiam foederis noui isthæc ratio refertur hætenus, ut lex stabiliatur contra peccatum, *ne hoc amplius dominari possit* in homine. Rom. VI, 6. 14. VIII, 1. Quo quidem certo *FINE* constituto factum cernimus, ut gratia illa, sub qua Fidelibus tam securis liceat esse, jure suo perfectio agnoscatur vera, utpote quæ omnibus ac singulis Legis partibus *viuificantem* Spiritum restituit, ipsumque regnantem; neque ideo ex *quantitate graduum*, verum ex
quali-

qualitate ipsius formæ, quæ quantitatem quidem numericam præceptorum adimplet, censeretur debeat. Cum enim intra finem monstratum dicta ordinis Evangelici necessitas cohibeatur, secundum eum partes Legis principes fiunt *primitiæ spiritus*, cuilibet præcepto ad dominium peccati superandum atque elidendum accommodatæ ac sufficientes; tametsi ita, ut renati sint *ἔχοντες τὴν ἀρχὴν τοῦ πνεύματος*, Rom. II, 23. *habentes ac retinentes βεβαίαν τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως*, firmum principium substantiæ spiritualis. Hebr. III, 14. qua locutione admodum significanter *primitiarum substantialium*, seu partium, integritas confirmatur. *Gradus* autem, qui regenitis deinceps inhæreant, non tam ad finem istum assequendum pertinent, quàm ex eo oriuntur, ipsoque, ratione ordinis ac necessitatis ad salutem habita, posteriores, ideoque in pacto Evangelico partes minus principales sunt. Nam manifesta est consecutio, partes, ad rem in specie sua constituendam necessarias, primarias existere; alias vero, quæ certo modo aut tempore sine interitu ejus abesse queant, perfectionem adducere, quam *accidentalem* nominant: unde & *Renovationis gradibus* scite assignantur præmia *accidentalia*. Itaque distinguimus primò inter pactum *Legale*, quod *gradus inhæsiuos* omnes ponebat ac requirebat, eoque ipso perfectionem & graduum & partium; & *Evangelicum*, quod perfectionem utranque non minus præ se fert. illam autem hoc e Christo salutariter credentibus imputat, proptereaque eandem non postulat plenissimè ipsis inhærentem; requirit tamen aliquam hujusmodi, sed quæ partium est, nec meriti causâ, sed quia eam diuinus ordo, ipsa *Pœnitentiæ ac Fidei* natura, sic efflagitat, ut *Justificatio ex Imputatione Christi* nec esse cujusquam nec manere possit, nisi

qui incedat vestigiis fidei patris Abrahami, quæ fuit in præputio talis, ut contra spem sub spe crederet; Rom. IV, 5. 12. 18. qui- que Spiritum Christi receperit, sine quo ipse nemo est nec permanet. Rom. VIII, 9. 2. Cor. XIII, 5. qui- que ita intueatur in legem libertatis INTEGRAM, & in ea sic perseverare velit, ut in ejusdem effectione beatita- tem retineat. Jac. I, 25. Deinde, ad propositam Objectionem hæc non eo sensu regerimus, quasi negandum sit, vel, justitiæ gradus supremos in Foedere Evangelico tan- quam Legis partes attendi, quos Christus persolvit, & nos Fide amplectimur absolutissimos; vel, graduum cu- ram in Renouatione esse necessariam, quæ tam necessa- ria sit, ut qui ei non sit deditus, sit cæcus, & oblitus, sese a pec- catis veteribus purgatum: 2. Petr. I, 9. sed distinctio omnis eo tendit, ut intelligamus differentiam, quæ semper obser- uanda inter Justificationem & Regenerationem, atque inter hu- jus Partes constitutivas & consecutivas. Est ergo Perfectio Partium integra, etiam si destituatur gradibus; qui rege- nationem, renouationem seu sanctificationem latius di- ctam, inchoatam veram legis impletionem, creatum no- vum hominem, veritatem, quæ in Christo Jesu est, con- sequuntur, confirmant, augent, nec tamen eandem ef- ficiunt aut constituunt: nec isti propterea eximendi sunt a Legis partibus, modo discernantur partes Legis, refe- rendæ ad Justificationem, a Legis partibus ad Regeneratio- nem reuocandis. In pacto Legali legis partes principales sunt ipsi gradus, ad justificandum ita requisiti, ut homini omnes inhæreant. In pacto Evangelico iidem manent partes Legis principales, quatenus justificationem inten- dunt; verum hujusmodi gradus quærentur frustra in nobis, inveniuntur autem in Christo, ut nobis imputandi: attamen, ut nobis imputari illi possint, ad totam Legis indo-

indolem intra nos renascamur, necesse est ordine immutabili. In hoc partes legis, secundum præcepta omnia, respiciuntur; at indoles ipsarum partium seu *qualitas*, non item *quantitas* ipsorum graduum: qui post *regenerationem* completam, & *justificationem*, demum accedunt, atque idcirco in hac via partes sunt minus principales. Quamobrem, partes implende legis principales, in ordine foederis Evangelici, esse gradus ejusdem inbasuos; hoc vero est, quod negamus. (Conf. supra p. 9, 10. 12. 36. 41.) Ex quibus evidentissimum simul redditur, quanti momenti sit discrimen, quo partes legis a gradibus in Ecclesia Evangelica distinguuntur, ut ne aditus ad discernendum a Lege Evangelium præcludatur ignaris, vel inuitis etiam.

Quod superest, habemus jam Perfectionem Evangelicam duplicem: unam *graduum*, in merito Jesu Christi eminentiæ plenissimam, qua *justificamur* solâ coram Deo; alteram illam partiû, ad quam regeneramur ita, ut ipsa prior circumstet in nobis. Nec vero inusitatum esse loquendi modum, quo perfectio graduum e Christo derivatur, præter cetera testimonio edocemus Leonh. HUTTERI Explicat. Libr. Christ. Conc. *Perfecti sunt renati ratione imputata justitiæ Christi, quæ in Scholis appellatur perfectio graduum; respiciens summum illum gradum, quo Legi divinæ potest satisfieri. Qualis perfectio in renatos non cadit respectu inherens, & uti Jesuitæ somniant, infusæ alicujus sanctitatis & perfectionis: sed, tantum respectu imputationis per fidem.* De Perfectione Partium, quoad eam Gratia diuina in nobis gignit, notatu dignus est locus apud IRENAEUM, qui Sec. II. docuit, aduersus Hæreses lib. V. c. VIII. *Perfectus homo commixtio & adiunctio est animæ assumentis Spiritum Patris, & ac mixtæ in carne, quæ est plasmata secundum imaginem Dei. Propter quod & Apostolus ait: Sapientiam loqui-*

mur inter perfectos. Perfectos dicens eos, qui perceperunt Spiritum Dei, & omnibus linguis loquuntur per Spiritum Dei, quemadmodum & ipse loquebatur. Quemadmodum & multos audiimus fratres in Ecclesia Prophetica habentes charismata, & per Spiritum uniuersis linguis loquentes, & absconsa hominum in manifestum producentes ad utilitatem, & mysteria Dei enarrantes; quos & spirituales Apostolus vocat, secundum participationem Spiritus existentes spirituales, sed non secundum defraudationem & interceptionem carnis, & nude hoc ipsum solum. Si enim substantiam tollat aliquis carnis, id est, plasmatis, & nude id ipsum solum Spiritum intelligat; jam non SPIRITUALIS homo est, quod est tale, sed spiritus hominis aut Spiritus Dei. Cum autem spiritus hic commixtus anime unitur plasmati, propter effusionem Spiritus, spiritualis & perfectus homo factus est, & hic est qui secundum imaginem & similitudinem factus est Dei. Si autem defuerit anime spiritus, animalis est vere, qui est talis, & carnalis derelictus imperfectus erit, imaginem quidem habens in plasmate, similitudinem vero non assumens per spiritum. Sicut autem hic imperfectus est, sic iterum si quis tollat imaginem, & spernat plasma, jam non hominem intelligere potest, sed & partem aliquam hominis, quemadmodum prædiximus, vel aliud aliquid præter hominem. Neque enim plasmatio carnis ipsa secundum se homo perfectus est, sed corpus hominis, & pars hominis. Neque enim & anima ipsa secundum se homo, sed anima hominis, & pars hominis. Neque spiritus homo: spiritus enim, & non homo vocatur. Commixtio autem & unitio horum omnium, perfectum hominem efficit. Et propter hoc Apostolus se ipsum exponens, explanauit perfectum, & spirituales salutem hominis, in prima ad Thessalonicenses dicens: Deus autem pacis sanctificet vos perfectos, ut integer vester spiritus, & anima & corpus sine querela in aduentum Domini Jesu Christi seruetur. Et
quam

quam utique causam habebat, his tribus, id est, anime & corpori & spiritui integram & perfectam perseverationem precari in aduentu Domini, nisi redintegrationem & adunitionem trium unam & eandem ipsorum sciebat salutem? Propter quod & perfectos ait eos, qui tria sine querela exhibent Domino. Perfecti igitur, qui & Spiritum in se perseverantem habent Dei, & animas & corpora sine querela servauerunt, id est, illam, quæ ad Deum est, fidem servantes, & eam, quæ ad proximum est, custodientes. Bene in hæc verba GALLASIUS: Cum Spiritus hic commixtus anime unitur plasmati propter effusionem Spiritus etc. haud dubie intelligit charismata illa spiritualia, quæ effunduntur in animas, & piis hominibus communicantur. Ac ne tres in homine spirituali partes ipsum statuere putemus, commemorandum est id, quod dixit initio capitis. Anima & spiritus pars hominis esse possunt, homo autem nequaquam. Ita conjungit spiritum anime, non ut duas partes, sed unam tantum efficiat. Nam animam imperfectam esse docet, quamdiu non est particeps Spiritus Dei. Ac propterea dicitur a Paulo homo animalis, qui remanet in nature corruptæ meta, ut differat a spirituali, in quo imago Dei, prius deleta, Spiritu Dei renouatur. Quocirca sanctiorem meditationem merentur dicta 1. Cor. II, 14. & Judæ v. 19. ubi impii vocantur animales, non habentes spiritum. Conf. Jac. III, 15. BROCHMANDUS hîc commentatur: Sapientia animalis est, quam homo consequitur vi ac virtute, ac industria anime, sibi relicta, nec a diuina gratia singulariter adjuta: aliàs vocata sapientia hujus seculi, & principum hujus seculi, qui pereunt. 1. Cor. II, 6. Talem autem esse sapientiam, quam jactant alienorum dictorum & factorum morosi censores, probatu facillimum est.

OBJECTIO II.

*Non posse fieri, ut partes Legis omnes
seruentur; præsertim prima, & ulti-
ma: nec Spiritus dominium legi satis-
facere; semper autem remanere pec-
catum & concupiscentiam.*

RESPONS. AD I.

DUbi um nullum superfuerit, quin omnino omnes Le-
gis partes absolute illa perfectissima expleantur,
quæ in Christi iustitia, vero spiritu credentibus a Deo im-
putata, consistit: quam propterea recte nominari Perfe-
ctionem Graduum Euangelicam, monuimus modo. Con-
sulatur ad hæc venerabilis ac meritisimi SPENERI, tam
de isto locutionis usu, quam de toto Perfectionis argu-
mento, *Præfatio* in B. KOEPKENII Dialog. de *Tribus San-
ctorum Gradibus*. Cum vero dudum probatum sit, nobis
de Perfectione Partium *in basia* disceptantibus, a confide-
randa omni graduum perfectione, & Legali & Euangeli-
ca, discedendum esse, & subsistendum in solis partibus,
quæ indolem ipsius Legis intra nos in integrum restitu-
ant, tanquam principalibus in regenerationis negotio Eu-
angelico, ac reliquarum omnium *accidentalium* seu *gradua-
lium* radicibus; exinde litem hîc præcisam arbitramur,
quandoquidem hætenus abunde satisfactum illi quæstio-
ni est, quomodo omnia & singula præcepta ipso fidei &
charitatis spiritu præstentur. Nisi enim, agentes de par-
tibus,

tibus, veram integritatem apud animum vero in fundamento constituentibus, *saltem & confusionem* euitauerimus oppositam; nec Scripturæ dicta, nec res ipsæ necessaria distinctione exponi poterunt. Exemplum huiusmodi supeditat controuersia, ad quam Pontificii, doctrina de Perfectione abutentes, protrahunt sanctas litteras, quibus aliqui seruasse mandata perhibentur. Rectissime respondet iis SCHERZERUS p. 759. *Quoad essentiam, non quoad complementum* (NB. alias ita efferunt, quoad SUBSTANTIAM ACTUS, non gradum perfectionis) *quoad qualitatem sinceritatis, non quoad quantitatem, vel intensiōis, vel extensionis* ad quosuis actus seu adjuncta actuum. Notamus; ibi qualitatem sinceritatis, essentiam, substantiam actus (nempe ex viribus collatis) nihil aliud dici, quam quod perfectionem partium appellamus: quam si negare maluisset Auctor, qualibet alia responsione veritati haud respondisset.

Ex quo porro dijudicatur facile, quam frustra sint, qui non dubitarent negare, quod Spiritus Christi in Fidelibus omnem Legis partem faciat, seu impletionem legis quoad substantiam; objectantes illa ex Apologia Aug. Conf. p. 91. *Quid opus est longa disputatione? Tota Scriptura, tota Ecclesia clamat, LEGI NON SATISFIERI. Non igitur placet ipsa inchoata legis impletio propter se ipsam, sed propter fidem in Christum. Alioqui lex semper accusat nos. Quis enim satis diligit, aut satis timet Deum? quis satis patienter sustinet afflictiones a Deo impositas? Quis non saepe dubitat, utrum Dei consilio, an casu regantur res humane? Quis non saepe dubitat, utrum a Deo exaudiat? Quis non saepe stomachatur, quod impii fortuna meliore utuntur, quam pii; quod pii ab impiis opprimuntur? Quis satisfacit vocationi suæ, quis diligit proximum sicut se ipsum? Quis non irritatur a concupiscentia? Ideo Paulus inquit: Non, quod volo*

bonum, hoc facio, sed, quod nolo, malum. Item: Mente seruo lege Dei, carne autem seruo legi peccati. His aperte prædicat, se legi peccati seruire. Et David ait: Non intres in iudicium tuum cum seruo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Hic etiam seruus Dei deprecatur iudicium. Item: Beatus vir, cui non imputat Dominus peccatum. Semper igitur in hac infirmitate nostra adest peccatum, quod imputari poterat. De quo paulo post inquit: Pro hoc orabit ad te omnis sanctus. Hic ostendit, sanctos etiam oportere petere remissionem peccatorum. Nam quis est, qui non videat, nihil hinc contra perfectionem partium, sed tantum dici omnia contra perfectionem graduum inhesuam, qua legi satisfiat? id quod ipsa Thesis præfixa, his speciminibus declarata, luculenter præfert. Agitur de sanctis, quibus sane adhuc cum tentationibus conflictandum est. Hinc quoque non absolute, sed ita: Quis SATIS diligit Deum? Quis non SAEPE dubitat? Neque alio sensu tribuendum iis, quod sequitur: quis diligit proximum, sicut se ipsum? qualis enim dilectio Dei, talis & proximi. Hanc plane mentem illorum esse, docent etiam uno ductu sequentia: Plusquam coeci sunt, qui malos affectus in carne non sentiunt esse peccata; de quibus Paulus dicit: Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus aduersus carnem; caro diffidit Deo, confidit rebus presentibus, querit humana auxilia in calamitate, etiam contra voluntatem Dei, dubitat de Dei misericordia etc. Cum talibus affectibus LUCTATUR SPIRITUS SANCTUS IN CORDIBUS, ut eos reprimat, ac mortificet, & inserat novos spirituales motus. Ergo de iis sermo est, in quibus Spiritus Sanctus habitat ac dominatur juxta legem uniuersam; in quibus cum unà sint peccati reliquiae, actusque & gradus imperfecti, propter hos noua integritas non iudicanda est mutila. Et quomodo mutilata sit ipsa ex carnis infirmita-

mitatibus, dum ex tota lege militat, carnem legi seruientem cohibet, frenat, subigit, ne mens ab ulla præceptione in captiuitatem pertrahatur? Quapropter nihil prope vel inconsideratius, vel malitiosius fieri potest, quam si Scripturarum sanctissimarum, & Ecclesiasticorum scriptorum ejusmodi loca, quæ Fideles de carnis sensu imperfectos arguunt, obuertuntur aliis, quæ perfectos eosdem ob Spiritus veritatem (πίστιν ἀνυπόκριτον 1. Tim. I, 5.) prædicant. *Opponuntur* sic minime opponenda. Quod quidem glaucoma ob oculos imperitorum facillime objicitur; sed nos perhorrescamus illud: *Maledictus, qui errare facit cæcum in via: dicetque omnis populus; Amen.* Deut. XXVII, 18.

Nec longius ab ineptiis aut dolo abest, quod vulgo jactitatur: esse neminem, qui præcepta omnia obseruauerit sine intermissione, nec iis quandoque exciderit. Namque id alienum est ab hac quæstione, ubi non disquiritur, an perfectio partium continua per totam vitam, & nunquam interrupta esse queat; quæ res alia tractatione indiget, neque hanc ferit, præfinitam restricte ita, ut de ipsa integritate Stantium, congruatne cum omnibus præceptis, non vero, quamdiu perseueret, judicandum sit. Est magis idoneum, de quo quærat; quomodo accipienda sint Apostoli verba 1. Cor. XIII, 9. 12. *Ex parte cognoscimus: & quod inde produxit, Augustinum sequens, Magister sententiarum LOMBARDUS 3. sentent. distinct. 27. ex parte diligimus, sicut ex parte cognoscimus.* Neque hic quidem *PARS* significat partem Legis *substantialem*, sed imperfectam cognitionem mysteriorum Dei, quam sequitur dilectio, *gradibus* imperfecta. Similiter Auctores, veteres ac recentiores, non raro loquuntur, *legem non ex omni parte compleri*: sed eos hac locutione non nisi omni-

bus numeris absolutam negare perfectionem, & *partem pro gradu accipere*, docet res ipsa, & GERHARDUS, de Lege Dei, ostendit hisce: *Obedientia licet RIGORI LEGIS non OMNI EX PARTE SATISFACIAT*, tamen placet Deo, quia ex fide, & a delictis filiis proficiscitur, ac, si quid vel imperfecte vel minus fit, propter Christum ipsis condonatur. Quod si docentium aliqui partes quasdam, quæ non impleantur, gradibus opposuerint, cogitantes de minus principalibus, vel *circumstantiis*, quæ & ipsæ ad eos certo modo pertinent; atque inde si unus, vel alter ex Scriptoribus, negarit perfectionem partium: hi certe immemores fuerint doctrinæ intimæ, quæ causæ hujus fundamentum est, de natura tum *regenerationis*, tum *perfectionis integralis*, tum *pacti Evangelici*. BALDUINUS perfectioni non nimium defert, nec tamen ipsam *integralem* negat. *Etiam si*, inquit in 2. Cor. VII, part. 1. Aphor. *perfectionem solidam in hac vita nunquam attingemus*, ad eam tamen contendere oportet: ideo jubemur *περιπατεῖν*, ambulare in nouitate vitæ, Rom. VI, & esse perfecti, Matth. V, 48. Intelligitur autem perfectio non essentialis, quæ secundum omnia requisita exacte congruit ad regulam legis diuinæ, qualis fuit in homine ante lapsum; (hîc ad essentialem perfectionem ipsi etiam gradus referuntur, quo sensu neganda illa omnino est de Fidelibus post lapsum: aliàs Toti essentiali sufficit, quod necessarium est ad dandum esse rei, ut loquuntur; atque ita perfectionem partium, tanquam essentialem quoque, considerauimus supra c. I, §. IV. 4.) sed *integralis*, quæ quis secundum OMNIA mandata Dei facit, quantum per Spiritum Dei in hac infirmitate potest. Et hic in primis aut secundis subsistere non licet, sed progrediendum est quotidie; nam in viis Domini non progredi, est regredi.

AD II.

AD II.

PRIMA Legis pars, præcepto Decalogi primo maxime expressa, & *negative* a Mose, & *affirmative* a Christo proposita est ita, ut intensius quidquam excogitari non videatur posse. Contrà non existimandum, in Scriptura Sacra de Stantibus Renatis ejusmodi quid minime efferri, aut minus proprie seu vere id usurpari. Testatur ipse Spiritus Sanctus de Dauide 1. Reg. XIV, 8. *bunc seruasse mandata Dei, & ambulasse post Deum in TOTO CORDE suo, ad faciendum tantum rectum in oculis Dei.* cap. XV, 3. *Davidis cor fuisse PERFECTUM CUM JEHOVA Deo suo.* 2. Chron. XXXI, 21. *Jechiskiam fecisse bonum, & rectum, & veritatem coram Deo; & in omni opere, querendo Deum suum, fecisse in TOTO CORDE suo.* 2. Reg. XXII, 25. *Josiam reuersum ad Jehouam, in TOTO CORDE suo, & in TOTA ANIMA sua, & in TOTIS VIRIBUS suis, juxta TOTAM Legem Moysi.* David de se ipso ad Deum dicit Ps. CXIX. *In TOTO corde meo quesui Te. v. 10. precatus sum facies Tuas in TOTO corde. v. 58. ego in TOTO corde seruo mandata Tua. v. 69. clamaui in TOTO corde; responde mihi, JEHOVAH: ut statuta Tua custodiam. v. 145.* In Nouo etiam Testamento Act. VIII, 37. Philippus ipso de Conuersionis negotio respondet, Eunuchum non aliter baptizandum, nisi *crediderit TOTO CORDE*: hujusque conditionis testimonium Eunuchus accepit internum, ut Philippo ablato proficisceretur *LAETUS*. v. 39. Quibus effatis atque exemplis ut nolumus pro argumento ad statuendam *graduum perfectionem* uti, sic tamen negari nequit, integritatem primi præcepti, quæ *absolute* capi non potest, accommodate, ad vires Spiritus Sancti receptas, significari verissimam.

Quod ut eo plenius & distinctius intelligi possit, quomodo
omnia

niam mandati primi indoles sine ultimo non perspicitur, confestim progredimur unâ

AD III.

DE parte *ULTIMA* Legis seruandâ. Atque hîc circa, utrumque, & omnia Decalogi præcepta, maximam hæitationis ansam sustulimus, quando supra ex *Augustino* pag. 61. 62. observatum est, ad perfectionem partium non requiri, ut *BONUM* circa singula *PERFECTUM* sit, verum, ut *BONUM* circa singula *VERE FIAT*: illud enim esset perfectionis graduum; hoc autem partium perfectionem sistit integram, si nullum est præceptorum, juxta quod homo non præstet seu faciat bonum vero cum effectu. Aut enim nihil est discriminis inter hæc duo, *facere bonum*, & *bonum perficere*; aut, si differentia omnino est magna, juxta eam quoque utraque perfectio censenda fuerit. Si quis putârit, ita non de partibus, sed de solis gradibus dicendam perfectionem; diuersum reputandum offerimus *respectum*, quòd perfectio partium non sit, cujus unaquæque pars etiam perfecta reperiatur; id quod ipsam efficeret graduum perfectionem: sed, cui nullius partis, seu præcepti, vera indoles desit, ita, ut noua spiritûs integritas toti respondeat mandatorum *systemati*, ut cum Musicis loquar, consensumque Legis & quasi concentum referat, æquabiliter, si nondum æqualiter, inchoatum. Consulendus hanc in rem B. Lutheri *Tractatus de Bonis Operibus*, qui depingit miris modis, qua ratione Fides per charitatem, tanquam *instrumentum*, (conf. ejusdem Comment. in Epist. ad Galat. c. V.) omnes Legis partes animet, hæque exinde instar *ANNULI* se habeant, quarum alia, aliam sic contingat, ipso fidei & charitatis influxu, ut omnes

mnes singulæque expleantur. Quod sane opus in primo & ultimo præcepto euidentissimum est: illius charitas hujus implet desiderium, exstinguens cupiditatem; atque hujus prohibitio sollicitat eam magis magisque, ipsosque gradus elicit.

Jam vero quis, obsecro, ausit negare, quod præceptum primum a Stantibus sic verissime seruetur, ac seruari possit? Ex ore Christi S. *Johannes* ubique tradit certissimum Regenerationis signum, charitatem; quam *Paulus* docet mandati finem esse, & dari in hac vita *ex puro corde, & conscientia bona, & fide non ficta*, atque effundi in cordibus per Spiritum Sanctum: 1. Tim. I, 5. Rom. V, 5. *Petrus* ex natura, seu indole, *diuinâ* penes Renatos deriuat, cum omni virtute, *largiter augendam*. ep. I. c. I. Idem hic post *Conuersionem* suam ter a Christo interrogatus de charitate, etsi de gradibus nil profiteri audebat, ipsam tamen, constanter respondebat, apud se inueniri veram; nec ideo a Christo, cujus omniscientiam appellat, reprehenditur. Joh. XXI, 15. Si quis autem animum induxerit, affectionem isthanc in Fidelibus primo præcepto haud vere conformem existere; is uniuerso opponit se Euangelio, ut supra p. 65. &c. commonstramus, fontemque omnium Spiritûs fructuum verarumque virtutum obstruit. Joh. XIV, 21. 23. 24. Neque enim Christum & Deum congruenter amat, nisi qui suauitate Domini intime perfusus, omnium rerum despicientiam persentiscit; qua sola via ut mandati primi habetur mens, ita Christiani officii omnis fortitudo aperitur.

Sin de summo præcepto nihil dubii superesse potuerit, quid scrupuli de ultimo restet? nisi forte hoc propter negationem additam supremum visum fuerit. At Legis

circulus in seruando semper recurrit ad initium, quo, nempe fidei ac charitatis ardente spiritu, ipsa concupiscentia, veluti mors, ad victoriam absorbetur. Quin necesse est, cum reliquis omnibus decimum quoque in primo expediatur, si tota lex præceptum est unum. Rom. XIII, 9, 10. Gal. V, 14. RUFFINUS Aquileiensis in Psal. II. *Quia non PRAECEPTA, sed PRAECEPTUM dicit*, Joh. XII, 49, 50. XIII, 34. *fortassis charitatem nobis innuit, in qua cuncta præcepta finiuntur: & quam si quis impleuerit, cetera ab ipso implebuntur. Hoc præceptum nobis quotidie Christus prædicat, hoc præcepto a terris ad coelestia subleuat: & quicquid per alia præcepta dicit, mittere nos ad hoc UNUM præceptum semper intendit. Quod quidem duplex est mandatum: nam IN DILECTIONE DEI EST DILECTIO PROXIMI. Et scriptum est, quia in his duobus mandatis pendet Lex & Propheta. Quicquid ergo Lex, quicquid Prophetia, quicquid Euangelium, quicquid sermo Apostolicus prædicat: OMNIA UNUM PRAECEPTUM, id est, charitas una consummat. Conf. supr. p. 26, 27, 28, 29, 30. 35. 38, 39, 40, 41. 43, 44, 45. Tam prolixè est demonstratum, quomodo pars Legis etiam illa, Non concupisces, apud Regenitos impleta sit; neque in iis perfectionem partium completam esse neget, verum alteram solum, quæ graduum est.*

Videamus autem, quid pugnare adhuc contra possit. Omne contradicendi momentum vertetur in eo, quod decimum mandatum a ceteris tantopere discrepet, ut, cum hæc aduersus actus peccandi ipsos posita sint, illud contra intimum propensionis malum, quod in Fidelibus saltem infidens manet, tendat, nec, nisi isto funditus sublato & extirpato, præstetur. Ne superuacaneum hîc laborem innouemus ad respondendum, tria præbemus recogno-

cognoscenda ex superioribus. (1) differentiam decimi præcepti non eò extendi posse, ut apud regenitos durantes in seruando haud concilietur; cum Spiritus Christi, ipsis collatus, defectum non modo compenset, verum etiam decimum præceptum sic impleat, ut sine eo nullum reliquorum exerceri possit. vid. p. 32, 33, 34, 35, 36, 37. 41, 42, 43, 44, 45. 48, 49, 50. 58, 59. 61. 81. (2) præcepti decimi *objectum adequatum* non esse litteram illam *negatiuam*, sed tantum *secundarium*; *primarium* autem consistere in Spiritu Euangelii restituto, qui & illi respondeat. p. 25, 26, 27. 30. 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38. &c. 44, 45. 49, 50. 57, 58, 59. 61, 62. 71, 72. (3) hinc contra Scripturam ac veritatem dici; quod præceptum decimum non præstetur, quamdiu concupiscentiæ radix superest. p. 26, 33, 37. 44, 45. 50. 52, 53. 58, 59, 60. 62. 65. etc. 72. Quibus sat confectis, argumentum primum sic diluimus: Si mandatum ultimum, præter actus vitiosos & prauum consensum, ipsa concupiscentiâ interdicit; & vero hæc in vere conuersis non *mortificata* est, nec ipsi contra eandem muniti sunt spiritu dominante, concupiscente rectius: ex eo efficeretur demum, postremam legis partem ab iis non seruari. E contrario cum allegatis ceteris considerandum, quod Rom. VI. VIII. etc. scriptum est, præsertim illud Rom. VIII, 10. *Si Christus in vobis, corpus quidem mortuum est propter peccatum, Spiritus autem vita propter iustitiam.* unde infertur, ipsos non amplius *debitores carni* esse. v. 12. Deinde, ut amplius intelligatur, quomodo præceptorum differentia non ita accipienda sit, quasi praua inclinatio eadem non verita in ^{ceteris} *ultimis*, & priora inde faciliore fuerint obsequii: animaduertimus, quemadmodum eo nexu partes Decalogi pollent, ut una charitas mandetur, ita & unam eandemque amandari undique concupiscentiam;

M 2

quæ

quæ quidem propter varia *objecta* reputari diuerse, & propter hominis socordiam augeri potest. *Paulum*, absolute dicentem, *Non concupisces*, unâ cum *Christo* & *Jacobo*, verum hunc legis usum docere; optime commonstrat sæpe laudatus *Chemnitius*, ex Matth. V. Rom. VI, 12. VII, 22, 23. Gal. V, 16. etc. Jacob. I, 14. *Loco Theol. de Lege, nono & decimo præcepto*. Cum quo licet statuerimus, in reliquis, secundæ tabulæ interdictionibus, accusari significantius *illos affectus*, ad quos consensus accedit; in ultimis duobus, *primos motus*, & intimam omnis mali appetitionem, expresius: tamen non sequitur, eosdem nullatenus prohiberi in prioribus: imò sciendum, horum enunciata suppleri ipsis potestremis in *UNA* Lege, utpote quæ de uno spiritu ac de una carne agit. Quo spectat *Synecdoche*, secundum quam non sumenda una modò *species* expressa, sed omnia bona seu mala, ejusdem generis intelligenda sunt, maximeque fons & origo omnium. Neque aliam ob causam & *generalius*, seu *collectiue*, Scriptura loquitur: *Delector lege Dei, juxta interiorum hominum; video autem aliam legem in membris. etc. Caro concupiscit aduersus spiritum. etc.* Rom. VII, 22, 23. Gal. V, 17. Non igitur sentiendum: quamuis seruentur alia, ubi consensus non accesserit; ultimum tamen, etiam consensu omni excluso, non fieri. Valeret quidem hujusmodi consequentia, si Lex, ut *injustis posita* primum est sub forma accusante & condemnante, ita eosdem non mutatos respiceret, quoad proponitur implenda: tales enim recte dicerentur obedire, tanquam homines non *spirituales*, legi non *spiritualiter* spectatæ, in iis, circa quæ consensum refrenarent; *posito*, id fieri posse; & non obedire juxta mandatum ultimum, non abstinentes a prima procliuitate. Quando autem Lex *spiritualis* est, Rom. VII, 14. homi-

nes-

nesque spiritu poenitentiae ac fidei redduntur *spirituales*, Rom. VIII, 5. 1. Cor. II, 12, 13. 15, 16. Gal. VI, 1. non modo secundum reliqua, sed ante omnia eo pacto, ut in charitate *RADICENTUR* ac *FUNDENTUR* ad implendum postremum, tanquam ipsius Legis fundum; Eph. III, 18. Col. II, 7. sine quo fundamento contra praeceptum nullum consensus vere cohiberi potest: tenendum equidem, ultimo non seruato, ne ullum quidem usquam seruari; attamen vere seruari illud, non solum, quod apud sanctos voluntas cupiditatibus surgentibus haud consentiat, sed apprime ex eo, quod *concupiscentia recti spiritus* conseruetur *dominans ac firma*, neque iis cedat. quod ipsum reuera est, *non consentire*. Atque ita fit uno prorsus modo in uniuersis, ut consensus non praebeatur, radice ista spiritus recti manente inexhausta. Nam *dominium*, quod dicitur, semper ex alterutra parte unum est, quo vel peccatum, vel stabilita, lex imperat: *dominium spiritus, vel carnis*. Eo in renatis superstitae, saluae sunt legis partes, nec cupiditatibus, quatenus has spiritus *crucifigit ac mortificat*, franguntur; tum ipsa pars ultima est, quae sustentat roboratque omnes & singulas: quam eatenus non seruari, quis sine aperta veri offensione dixerit? Si quis interea scrupuli sit tenacior, quaerens: cur vero tam clarum discrimen fuerit, inter ultima & antecedentia, ut haec ipsos *actus*, illa concupiscentiam & propensionem prohibeant? responsio, e prioribus succurrens, sufficit. Error est in *differentia respectu* dirigendo, qui ad Fideles contra, ac oportet, refertur. Deus aliter ad regnitum, aliter ad irregnitum dicit, *Non concupisces*: hunc *concupiscentia dominantis* arguit, qua perseuerante opera omnia, etiamsi consensus interdum non videatur accedere, sint *mortis fructus*; Rom. VII, 5. illum non

ita intuetur, sed cum is verbum idem, *non concupisces*, contrario fidei & charitatis spiritu impleat dudum, paterne quidem ipsum commonefacit, ne cupiditates, quibus tentetur adhuc, porro eneruare unquam negligat, aut immemor fiat, tum *redemptionis*, cuius folius gratia earum & violentiæ & reatui obsistat, tum *imperfectiōnis graduum*, qua non agnita semetipsum deceperit. 1. Joh. I, 7, 8. Itaque non omnino nullus discriminis præceptorum est usus apud Stantes, quando littera de cogitationum interiore malo deterret, ne quis ratione actuum se putet legi *satisfacere*; utpote cui mentis inflationi respectus *graduum* obstat, assiduis defectibus obnoxiorum: Jacob. III, 2. nulla autem differentia mandatorum in eo statuenda est, quasi in seruando etiam ipsæ *partes* Legis diuulsæ haberi possint; quarum potius una in omnibus veris actibus existit vita, seu radix *spiritualis*, noua ipsa indoles, optima quæque concupiscens. Conf. supr. p. 33, 34, 35.

Iterum nascitur hæc ratiocinatio: Quodcunque præceptum consistit totum in tollenda concupiscentia originali, atqui hanc in ipsis regenitis adhuc semper actuose habitantem inuenit, illud ab iis non seruatur. At nos verò (1) de *Antecedentis* priore membro jam monuimus, tantum abesse, ut totum X. præcepti argumentum sit, labes corrupti appetitus, ut etiam littera ista *negatiua inferior* tantum ejus pars sit, propter naturam infirmatam adhibita; & altera pars *superior* inferiorem simul sarciat, ea nimirum ipsa, quæ ex fide apud nos instauratur, *inductio noui hominis* dicta. Propterea CHEMNITIUS primam interpretandæ Legis regulam ponit; *in singulis præceptis latere antithesin*, ut, quando expressa negatione aliquid prohibetur, contraria affirmatio subintelligi debeat. vid. supr. Nota.

p. 37. (2) Nec alterum antecedentis membrum valere ad inferendam consecutionem, docet natura ipsius status gratiæ. Licet enim residens in Fidelibus peccati sensus actuosus sit usquequaque, tamen afficit modo eos, nec conficit; premit, non opprimit. Atque ideò prohibitum *concupiscentiæ originalis* malum non exhaurit præceptionem decimam, quòd hæc maxime tendit ad oppositum *justitiæ originalis* spiritum; in cuius, per Fidem recuperatæ, *dominio positivo* acquiescit, modo inchoato, non minus hoc ultimum, quam præcepta cetera. Dum igitur Spiritus fidei victoriam retinet, nec cessat gratia; servatur sane illud constanter: nisi enim servaretur, excideret homo spiritu recto & totâ lege. Huic autem, concupiscentiam vincenti, *donum adhuc perfectum* est, & ipse *effector operis*, atque in hoc opere suo *beatus*. Jac. I, 12 - 17. 22. 25. Non ergo concupiscentia in Stantibus partem legis ullam diruit, sed modo impedit perfectionem gradibus consummandam: de quâ non est quæstio.

Hæc verò ne tantopere confundatur cum inchoatâ, constante omnibus veris partibus; tertio, dispiciamus utramque penitus in radice damni superstite. Quod gratia peccatum superet, hoc negotium videri potest ad ipsos pertinere actus solummodo, nec tam decimi esse, quam noni præcepti. Ergone autem lux videbitur occupare usquam locum, ubi non caliginem profliget? aut lumen spirituale id non præstabit, ut juxta Legem accensum dissipârit tenebras? Esto victoria in certis actionibus ad nonum referenda: non erit talis, nisi ipsa ex decimo profecta sit, cujus *spiritus* est, qui *actiones corporis mortificans*, vitam affert. Rom. VIII, 13. Exemplum suggerat *Nathanael*, in quo Christus *dolum* inesse negat. Joh. I, 48. Hic, quæro, an
nullum

nullum habuerit dolum aduersus nonum, attamen aduersus decimum? Nequaquam Dominus sic capiendus. Audiamus interpretem Spiritus Christi *Dauidem* in supra adductis verbis Psal. XXXII, 2. *Non in SPIRITU ejus dolus*. Spiritus hominis fraude carere nequit aliter, quam ut gratia utriusque mandati, exprimentis interiora, firmiter contra peccatum recepta sit: quomodo enim dolus non adfit contra *nonum*, ubi juxta *decimum* non fundata sit veritas; vel, ubi hæc non potiores vires, quam caro, exferat? *Natus ex Deo*, an circa decimum præceptum æqua lance adhuc peccatum gratiamque habuerit? Cur verò hic idem non peccat in nonum, aut alia? nempe, quia *semen Dei in eo permanet* juxta decimum, & usque adeo quidem, ut eatenus nec possit peccare ex Deo natus. 1. Joh. III, 9. Jamne vides, cur apud *justificatum* dolus in spiritu non sit; quodque ipsum decimum ante omnia seruetur, nec ejus implendi integritas in postremum locum sit rejicienda, nedum relinquenda in dubio, sed omnis sanctimonie initium existat? Nisi enim *habitualis gratia* sic radicetur, ut sola imperans mentem possideat, peccatumque *habituale* omni dominandi consortio priuet, nullius mandati virtus emergere potest. Ipse nouus sanctæ charitatis instinctus, quo juxta decimum animus concitatur ad auertendum omne malum a proximo, is, inquit *Paulus*, ipsa *Legis impletio est*. Rom. XIII, 10. Taménne igitur radix peccati superstes faciat, ut pars Legis ultima deficiat? Nullo modo. Vel, an homo, stans in gratia Dei, radicem spiritûs & carnis æquali habebit & pari jure? Peccatum habet, ast redactum in cineres: Gratiam habet, ast viuentem atque ardentem. Reuiuiscant malæ reliquæ, v. c. propensionis ad homicidium; gratia resistens ita superior esse poterit

ac manere, ut renatus durans *teneat vitam aeternam in se manentem*, quæ ipsa decimi præcepti summa est. 1. Joh. III, 15. Quapropter, si in nobis *vetus homo sic cum Christo crucifixus est*, ut corpus peccati aboleatur, nec posthac *seruiamus peccato*; hæc est partium Legis omnium instauratarum perfectio, quæ a radice peccati in cineribus superstitie non disrumpitur: ut autem isto in statu magis magisque illud aboleatur, ex eo incipit accessio graduum, contendens ad perfectionem absolutam.

AD IV. & V.

QUòd inchoatum *Spiritus dominium legi non satisfaciat*, concedimus: sed, perperam inde oppositio petitur, aduersus rem præsentem. Cùm enim apud Theologos verbum, *satisfacere*, rigorem Legis summum exigat, sine quo Stantes in Lege & iudicio Dei paterno *consistunt beati*: Ps. I, 1. 5. hinc defectus satisfaciendi perfectionem quidem *inhæsuam* graduum impedit; non vero eam, quæ ex partibus integra est, licet hæc in iis supremum apicem nondum ascendat. Ceterum, ne quid dubitationis superet, an ipsa fidei ac charitatis victoria partem Legis primam atque ultimam pro veritate satis impleat; sequentia addimus: (1) Scriptura de *dominio spiritali* loquitur *priuativè*, ut in renatis peccatum dominari neget, ipsosve huic servire, obsequi: Rom. VI, 6. 12. quo quidem respectu lex *complete* seruari non videtur, nisi intellexerimus, unde fiat, ut in iis haud regnet prauitas. id quod (2) Scriptura *positivè* acceptum refert *Gratia*, ad dominium perductæ. Rom. VI, 14. PECCATUM VOBIS NON DOMINABITUR, NON ENIM SUB LEGE ESTIS, SED SUB GRATIA. Apud Stantes igitur non tantum non dominatur Caro, sed contrà dominatur
N Spi-

Spiritus; atque hic ipse *cupiditatem* opprimens, regulæ & initium & finem *charitate* complet. Nec verò ullum est præceptorum, quod impleatur aliter, quàm dominio Spiritûs, intentatum carnis dominium reprimente, ac firman- te gratiam: Rom. VI, 12, 13. ut eodem vel & decimum ser- uetur primùm omnium, vel omnino nullum. conf. sup. p. 93. 96. (3) Gratia hæc Euangelii regnans efficit, ut *qui Chri- sti sunt, crucifixa carne, interius & uiuant spiritu, & spiritu agantur, & spiritu quoque ambulent.* Gal. V, 16. 18. 24, 25. in quibus veritatem Legis, *inchoatè* completam, quiuis agno- scit. Neque id tantum; sed etiam præstat eadem, ut in hoc Spiritûs cursu incedentes *JURE LEGIS COMPLETO* gaudeant. Rom. IIX, 4. nec peccatum, quo afficiuntur de- nuo, ipsis imputetur, *sub Lege non existentibus.* Gal. V, 18. B. LUTHERUS ad illa, *Si autem spiritu ducimini, non estis sub Lege;* in Comment. cap. V. ad Gal. *Quia jus ademptum est legi per Christum, qui factus est sub Legem, ut eos, qui sub lege erant, redimeret: ideo hoc, quod vere peccatum est contra Legem, Lex pro peccato non potest accusare in PIIS. TANTA est igitur POTENTIA DOMINII SPIRITUS, ut, quod vere peccatum est, tamen Lex non possit accusare.* Hæc autem potentia do- minii spiritus, quam *justificati in CHRISTO* habent, *justifi- cationem* sic continuare non posset, nisi eadem in illis con- seruaret fidei victoriam, tanquam totius legis impletio- nem: simulac enim partem legis ullam vere non tene- rent, sub legem redigerentur, nec spiritum haberent do- minantem. Conf. sup. p. 34, 35. Esse igitur sub Gratia do- minante, & præceptum Decalogi ullum non seruare; hæc duo ex iis sunt, quæ dicuntur *CONTRADICTORIA*. Quando ergo *nihil potest simul esse, & non esse;* Gratia operans & do- minans, seu Spiritus dominium, est ipsa totius legis veri-

tas inchoata. Quod nisi fuerit verisimum, Christus nunquam dixerit tantâ *emphasi*, ὅτιως, ipso *actu & statu* vero *liberos, & peccatum non facientes*, quos liberarit agnita ipsius veritas. Joh. II, 32. 34. 36. Neque aliter, quam ex isto spiritûs præsidio, juxta primam & ultimam Legis partem, *charitas est VINCULUM PERFLECTIONIS*, quod tam firmâ veritate animos communit, ut ipsa *PAX Dei*, concupiscentiæ opposita, *imperet in cordibus*, Col. III, 12, 13. *mentemque omnem illa exsuperans, custodiat corda & sensus in Christo Jesu.* Phil. IV, 7. id quod præcipuum in Lege est. Itaque manet Pauli sententia: Gal. VI, 2. *PORTANTES* charitatis onus, spiritu dominante, sunt *IMPLENTES legem Christi.*

Denique, *semper remanere peccatum & concupiscentiam*, negandum minime, ut sæpe monuimus; quò minùs verò hæc conditio integritati Legis partium obstare in sanctis videatur, porrò considerandum bene, quod modus sit maxime diuersus in statu *iræ & in gratiæ* statu. Apud hominem, qui nondum ex vera poenitentia cum Deo unitus est, *affectus peccandi per ipsam Legem viget in membris, ad fructum ferendum morti*; non item in eo, qui per Christum *uiuificatus* fuerit. Penes hunc enim concupiscentia *mortificata* reperitur, ut ipse, *ex mortuis cum Christo excitatus, fructum ferre Deo secundum Legem uniuersam possit*; & *liberatus a Lege peccati, seu affectu carnis*, (qui eum antea *detinebat*, nunc autem post justificationem *succumbit mortuus*) *seruiat in nouitate Spiritus*, quæ ad decimum præceptum pertinet, *ac non in vetustate litteræ*, sub qua peccatum erat efficax. Neque hîc ita præposterè agendum, ut ipsa Spiritus nouitate existimet indutum se, qui peccati efficaciam regnantem adhuc sentiat; quo in statu hunc talem non posse capere, qua ratione mandatum ultimum ve-

re fieri queat, haud mirandum: sed cedat ille Augustino, juxta Scripturam, *intelligens, se nondum accepisse vires necessarias*, quærátque eas justo ordine, & meditetur laudati Patris consilium, quod communicamus sup. p. 55, 56, 57. Exemplum idem ipse optimum præbet suum, *Confessionum lib. VIII. cap. XI. XII.* cùm enim in lucta carnis & spiritûs diu impotens hæsisset, tandem experiebatur, *quasi luce securitatis infusâ cordi suo, omnes dubitationis tenebras diffugisse*; & quidem ex eo Scripturarum dicto, quod victoriam in decimo præcepto monstrat Rom. XIII, 14. *Induite Dominum Jesum Christum*, loco veteris hominis in omnibus facultatibus; sic nempe fiet, ut *carnis pronitatem ne faciatis ad concupiscentias*. Quod quomodo impletum in Augustino, & quantopere is dominatus sit tum, atque exultarit triumphans de ipso illo concupiscendi malo, quod diu visum erat insuperabile; initio lib. IX. c. l. confitetur: *Quam suaue mihi subito factum est, carere suauitatibus nugarum? & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, Christe Jesu, adjutor meus, & redemptor meus, vera tu & summa suauitas: ejiciebas, & intrabas pro eis, omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini: omni lucidior, sed omni secreto interior; omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Jam liber erat animus meus a curis mordacibus ambiendi, & acquirendi, & volutandi, atque scalpendi scabiem libidinum: & garriebam tibi claritati meæ, & diuitiis meis, & saluti meæ, Domino Deo meo.* Conferatur CHEMNITIUS, de Viribus Humanis seu Libero Arbitrio cap. VII. commendans Conuersionis hujus Augustinianæ exemplum, & conquerens, plerosque non experiri veram cordis mutationem, atque hinc *de rebus ignotis multa inextricabilia colligere.* Est manétque res necessariò inextricabilis, si quis, vanâ de

de gratiæ statu præsumptione captus, statuatur juxta sensum suum, propter carnem, concupiscentiam & peccatum, partem legis postremam non posse fieri; & tamen audiat e Scripturis, Spiritum, charitatem, gratiam dominari in fidelibus, vitam in iis spiritualem efficacem, & præcepta ipsis facilia esse, ita, ut integri reddantur, stabiliantur, roborentur, fundentur. Idem, si sibi ipse consentiat, quomodo judicare poterit, primum modò & ultimum excipi, quæ non seruentur; cùm meminerit, eandem propensionem ad malum, quæ aduersatur decimo, aduersus alia maxime adhærere sibi, peccatumque idem ubiuis residuum facere, ut par omnium ratio haberi debeat? *quisquis namque totam legem seruauerit, lapsus vero fuerit in uno aliquo, factus est omnium reus.* Jacob. II, 10. At verò, si quis ipse cum Augustino in regnum Dei per angustam portam ingressus fuerit, fruens *justitiâ, pace & gaudio in Spiritu S.* Rom. XIV, 17. hic non modò certamen Spiritûs contra carnem, sed etiam fidei victoriam expertus, ipso usu animaduertit, plurimum differre concupiscentiæ *mortificatæ* reliquias ab ejusdem pristino jugo, & nouum Spiritus dominium veram mandati decimi esse indolem, concupiscentem meliora omnia. Potest quidem hic etiam dubitare, tentationibus præter voluntatem recrudescentibus, sitne sanitas *spiritualis* secundum Legem integra: mox tamen obseruabit, non lacerari illam, sed fidei exercitio manere victorem *Spiritum potentie, charitatis ac moderationis*; 2. Tim. I, 7. atque hinc gratiam, cujus *gradus* quouis peccati sensu aliquantum minuitur, facile confirmari. Conf. sup. pag. 33. 35. 37. Neque ideò cum Tridentino Concilio Sess. V. sentiendum, ac si *hac concupiscentia ab Apostolo non appelletur peccatum, quod vere & proprie in renatis peccatum sit.* Recte.

Synodus illa dixerat; *concupiscentiam AD AGONEM relictam esse, nec iis, qui non consentiant, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnent, nocere; quin immo, qui LEGITIME certaverint, CORONARI.* Unde poterat concludere, quòd in-
 staurata Legis indoles in talibus prauo affectu *inuoluntario*
 nusquam diuellatur, neque hujusmodi peccatum iis mor-
 tem *spiritualem actu* inferat, siue auferat omnem gratiam,
 nec etiam *peccatum consummatum* sit; Jac. I, 15. non autem,
 quòd non verum sit peccatum. quidni verò & hoc sequa-
 tur? ratio, si requiratur, hæc est; quod illa gratiæ, & *ju-*
stificantis & sanctificantis, permanfio neutiquam ex *peccati*
istius, sed *pacti Evangelici* naturâ oritur. Quicquid Legi
 haud congruit, *avopla* & peccatum est ipsisimum. Quan-
 do igitur in homine, perseueranter renato, bina sunt *agen-*
di principia, *spiritus* dominans, *caro* efficiens; illud secun-
 dum legem, hoc contra legem: affectiones carnis depra-
 uatæ, tanquam peccata, non possunt virtutes, nec medi-
 um quiddam fieri. Cui malo tam felicem attulit medelam
 Pactum Evangelicum, ut ipsum id simul in bonum tra-
 duxerit. Nam spiritum regenerationis, hoc est, imagi-
 nem Dei in lapsis, verè ad Deum reuersis, denuo accen-
 sam, Euangelium ex merito Christi instruit eis viribus, ut
 ex impetratâ fidei victoriâ solus ille in animo regnet, vi-
 uat, militetque ita aduersus peccatum, ne hoc plene pos-
 sit concipere, (*peccatum concipit, quando mens & voluntas in*
id consentiunt, quod praua concupiscentia faciendum suadet;
 BROCHMAND. in Jac. I, 15.) nedum *parere*: intereà car-
 nis corruptela tam certè quidem peccatum est, ut *mors*, e-
 jus effectus, etiam *dominetur* his, *qui non peccârunt ad simi-*
litudinem transgressionis Adam consummatæ; (ibid. ex Rom.
 V, 13.) sed lues tam pestilens iussa est, filiis Dei victoribus,
 Deum

*Deum diligentibus, inservire ad bonum persequendum, Rom. II, 28. ita omninò, ut malo stimulo hi tantò ardentius concitati, ad τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν decertandum, 2. Tim. IV, 7. a Spiritu Christi ex gloria in gloriam transformentur. 2. Cor. III, 18. Quamobrem cautè ex Scriptura est reputandum, quòd propterea renati nec facere peccatum, sed tantum habere, atque eatenus peccare dicantur. Adhibeamus hìc HORNEIUM, qui Diss. Theol. part. II. p. 499. postquam accuratè diuersissimam impiorum & sanctorum conditionem præmisit, ad objectionem ex Joh. I, 8. respondet; aliud apud Iohannem esse, habere peccatum, & aliud peccatum facere., „Et habet „adhuc illud, inquit, in quo pronitas & proclivitas ad peccan- „dum nondum prorsus extincta est: atque ita omnes „sancti, dum in hac vita sunt, peccatum habent. Peccatum „autem facit is, qui peccato operam dat, & cupiditatibus „carnis suæ consentit & obsecundat. Id autem non com- „petit sanctis: nam qui Christi sunt, carnem crucifixerunt „cum affectibus & cupiditatibus. Gal. V, 24. Similiter carna- „les adhuc sunt renati, & quod ad carnem attinet, venun- „dati sub peccatum, quatenus carnis imbecillitatem ad- „huc circumferunt, & cupiditates ejus ita exuere non „possunt, ut nullos ejus stimulos sentiant: carnales ta- „men non sunt ita, ut quæ carnis sunt, sapiant, aut ope- „ra ejus probent ac peragant. Unde habitat quidem in iis „peccatum, sed non regnat in mortali eorum corpore, ut auscul- „tent ei in cupiditatibus corporis. Rom. VI, 12. Belligerat de- „nique lex illa membrorum (carnis & affectuum ejus con- „tumacia) adversus legem mentis (pietatis & virtutis studi- „um, quod est in eis,) & captivos reddit (reddere conatur, „quantum in ipsa est,) eos peccato; sed Dei gratia facit in „Christo Jesu, ut id illis non noceat, nec damnabile sit, modo non
secun-*

„*secundum carnem, sed secundum spiritum ambulent, i. e. cupi-*
 „*ditatibus illis non succumbant, sed per Spiritum vitæ, quem*
 „*in Christo Jesu acceperunt, eas superent. Et sic constat,*
 „*unde facultas illa nouæ vitæ instituendæ in iustificatis &*
 „*renatis existat: Quæro & obsecro: cur Joannes affir-*
 „*mat, in luce ambulantes peccatum habere; negat, eosdem*
 „*peccatum facere? Nam, quid habeant, ex naturæ statu;*
 „*quid committant, ex voluntatis proposito, censendum est.*
 „*Jam vero, quamdiu filii Dei sunt, Spiritum Christi non*
 „*modo habent, sed ipso etiam solo aguntur, viuunt ac ducun-*
 „*tur, nec quidquam destinant, nisi ex illo: Rom. II, 8. 14.*
 „*Gal. V, 18. 25. Spiritu vero ambulantes, concupiscentiam carnis*
 „*nequaquam faciunt. v. 16. Ergo faciunt adhuc legem, cujus*
 „*indolem nacti retinent, tuentur, ea veritate, ut, quo ma-*
 „*gis motiones carnis sentiunt, eo minùs decipiant se, ac si*
 „*peccata non essent, multoque acrius ab iis, nullo modo*
 „*faciendis, abhorreant; Rom. II, 13. AMANTES constan-*
 „*ter Deum, ODERINT MALUM, Psal. XCVII, 10. adhæreant-*
 „*que bono; nec vincantur a malo, sed vincant malum per bonum.*
 „*Rom. XII, 9. 21. Ita sane, manente licet concupiscentia &*
 „*peccato, sunt manentque illi factores legis, nec redacti sub*
 „*legem, perstant in Lege, ἐν νόμῳ Christo; 1. Cor. IX, 21. ut*
 „*omnium virtutum, totiusque Legis possessores, pauperes*
 „*spiritu, rectè nominentur, semper renouati mentis spiritu,*
 „*induentes nouum hominem, qui secundum Deum creatus est*
 „*in iustitia & sanctitate veritatis. Eph. IV, 23, 24.*

Ita nec status gratiæ cum peccati statu, ut fieri ple-
 rumque solet; nec præsentis vitæ spiritualis ratio inchoata,
 cum gloria coelesti, confunditur: id quod *Staphylus* qui-
 dam de CALVINO, talia differente, criminatus fuerat; cui
 hic bene respondet *Instit. l. III, c. III. minime illud fieri, dum*

imaginem Dei ex Paulo interpretetur sanctitatem & justitiam ve-
 racem. quasi vero, ubi res aliqua definitur, non quaerenda sit ipsa
 INTEGRITAS & PERFECTIO. neque tamen locum negari incre-
 mentis. Similiter Augustinus Epist. XXIX. Cur ergo non di-
 cimus, qui hanc virtutem habet, habere omnes, cum plenitudo
 legis sit CHARITAS? An, quanto magis est in homine, tanto
 magis est virtute praeditus? quanto autem minus, tanto minus
 est virtus, quia ipsa est virtus: & quanto minus est virtus, tan-
 to majus est vitium? Ubi ergo illa plena & perfecta est, nihil ex
 vitio remanebit. Proinde mihi videntur STOICI falli, quia PRO-
 FICIENTEM HOMINEM IN SAPIENTIA NOLUNT OMNINO
 HABERE SAPIENTIAM, sed tunc habere, cum in ea omnino perfe-
 ctus fuerit: non, quia illum profectum negant; sed, nisi ex profundo
 quodam emergendo repente emicet in auras Sapientiae liberas, nul-
 la ex parte esse sapientem. Sicut enim nihil interest ad homi-
 nem praefocandum, utrum aquam stadiis multis super se habeat
 altam, aut unum palmum aut digitum: sic illos, qui tendunt ad
 Sapientiam, proficere quidem dicunt, tanquam ab imo gurgite
 surgentes in aërem; sed, nisi totam stultitiam, velut opprimen-
 tem aquam, proficiendo velut emergendo euaserint, non habe-
 re virtutem, nec esse sapientes. Ubi autem euaserint, mox ha-
 bere totam, nec quicquam stultitiae remanere, unde omnino ul-
 lum peccatum possit existere. Haec similitudo, ubi stultitia velut
 aqua, & sapientia velut aër ponitur, ut animus a praefocatione
 stultitiae tanquam emergens in sapientia repente respiret; non
 mihi videtur satis accommodata nostrarum Scripturarum aucto-
 ritati. Sed illa potius, ut vitium vel stultitia tenebris, luci au-
 tem virtus & sapientia comparetur; quantum ista similia de cor-
 poralibus ad intelligibilia duci possunt. Non itaque sicut de aquis
 in aërem surgens, ubi earum summum transierit, repente quan-
 tum sufficit inspiratur; sed, sicut de tenebris in lucem procedens,

paulatim progrediendo illuminatur. Quod donec plenissime fiat, jam eum tamen dicimus tanquam de abditissima spelunca egredientem, viciniâ lucis afflatum, tanto magis, quanto magis propinquat egres- sui: ut illud, quod in eo lucet, sit utique ex lumine, quo progre- ditur; illud autem, quod adhuc obscurum est, sit ex tenebris, un- de egreditur. Itaque & non justificabitur in conspectu Dei omnis viuens: & tamen justus ex fide viuit. Et induti sunt sancti ju- stitiâ, alius majus, alius minus. Et nemo hic viuit sine peccato, & hoc alius magis, alius minus: optimus autem est, qui mini- mum. Nesciebant Stoici, veram sapientiam, veluti lucem, infundi in animos supernè, αὐωθεν. Jac. III, 17. Lux hæc su- pernaturalis quid aliud, quam ipsa Lex est; vel, si malis, anima Legis & vita? quæ ubi victoriam obtinuerit, quic- quid residuum fuerit concupiscentiæ, aliquem demere gradum legis, partem non potest. Expergefæcto, & surgenti e mortuis, non impedimento sunt noctis reliquiæ, quin Chri- stus ipsi illucescat. Eph. V, 14. quæ primi & ultimi præcepti forma est. Nec caput serpentis propterea non totum con- culcatum manet, quod læsio calcis insequitur; quam po- tius occasionem fieri ad potentiam maiorem capeffen- dam, Euangelium commonstrat. Sicut fieri consuevit anti- dotum, etiam de serpentibus contra venena serpentum. Quid est ergo 2. Cor. XII. sufficit tibi gratia mea; nisi, ne deficiendo succumbas sub colapho angeli Satana? Et quid est: Virtus IN INFIRMITATE PERFICITUR; nisi, quia in isto loco infirmitatis, hætenus perfe- ctio potest esse virtutis, ut, in ipsa infirmitate præsentē elatio re- primatur? Augustin. ad Bonifac. lib. III. cap. VII. Optime Lutherus in cap. V. ad Gal. Sancti sumus sanctitate passiva, non actiua. ignis diuinus, sanctitas: eædem partes Decalogi, quæ pri- mo gratiæ operantis gradu implentur, (nec plures, aut pau- ciores, hoc est, omnes,) admittunt quoque secundum, at- que

que alios; vel eosdem amittunt. qui verò ardor non omnia præcepta verè occupat, *hypocriticus* est, nullus est. Utrumque ergo Spiritûs Sancti enunciatum, quod in uno Johannis Epistolæ contextu habetur, consensu gaudet immoto ac conspiratione inuictâ: cap. I, 8. *SI DIXERIMUS, NOS PECCATUM NON HABERE; NOS IPSOS FALLIMUS, ET VERITAS IN NOBIS NON EST.* quo inhæsiua graduum perfectio de hac vita negatur. Et cap. II, 4. *QUI DICIT, NOVE DEUM, ET MANDATA EJUS NON SERVAT, MENDAX EST, ET IN EO VERITAS NON EST.* quo integra partium perfectio sanctis vindicatur. atque additur: *QUI AUTEM SERVAT SERMONEM EJUS, VERE IN HOC CHARITAS DEI ADIMPLETA EST: PER HOC SCIMUS, NOS IN IPSO ESSE.*

OBJECTIO III.

Abstinendum ab eo dicendi genere; quippe quod laboret æquivocatione, & improprium sit.

RESPONS. AD I.

NOs vero testamur iterum iterumque, non de verbo nos, sed de re laborare. Ne rem perderemus, adhibita est loquendi ratio: quæ, tantum abest, ut *æquivocationem* inferat, ut non aliam ob causam, quàm ad tollendam ex Ecclesia, & a perfectionis doctrina, ipsam *æquivocationem*, introducta sit, atque etiam nunc usurpetur. Cum enim *Romanenses* mirum in modum abuterentur perfectionis vocabulo, petito e Scripturis sanctissimis; una ex parte *in rebus plane aliis, quam in quibus inueniri potest*, eam quærentes; qua de re tantopere conqueritur *Aug. Confess. Artic. XVI. & Abus. VI. ejusdemque Apologia sæpius*: ex

altera autem, fingentes talem, quæ Legi omnibus numeris satisfaceret: (cujus utriusque erroris periculum modò laudata *Speneriana Præfatio in de Templo Salom.* fusius exponit) non poterant saluâ conscientiâ Nostrates deserere Perfectionis veritatem, sed conabantur illam ambiguitate, qua temere illata errabant aduersarii, fideliter liberare; accommodantes ad id distinctionem, quam rerum natura aptissimam monstrabat, inter ea, quæ vel a partibus integrantibus, vel a gradibus altioribus, *perfecta* dicuntur. *conf. supra Cap. i. §. iii.* Addimus insigne in hanc rem testimonium Wilhelmi NIGRINI, Tractatu de *Legis impletione*, Rob. Bellarm. Gregorii de Valentia, Mart. Becani, Francisc. Costeri, aliorumque Romanensium erroribus & strophis opposito *Wittenb. a. 1617. pag. 680.* Duplex datur perfectio, una dicitur inchoationis, vel ut aliis placet, perfectio partium; altera consummationis, seu perfectio graduum. Nostra sententia hæc est, quòd, quemadmodum renouatio fidelium, in mortificatione carnis consistens, perfecta est, non saltem ratione Dei operantis & acceptantis, verum etiam quodammodo ratione subiecti, nimirum respectu inchoationis: ita & legis impletio, quæ a renatis in hac vita proficisci potest, perfecta queat nominari ratione inchoationis seu PARTIUM, non vero ratione consummationis seu graduum; qualem tamen perfectionem lex in rigore suo exigit. Romanensibus autem, qui contrarium tenent, & perfectione inchoationis non contenti, consummatam insuper seu completam legis perfectionem jactitant, incumbit, ut hypothesein hanc suam firmis argumentis demonstrent, priusquam ad textus Apostolicos eam applicent. Deinde pag. 693. ad argumentum hoc: Quicumque possunt esse perfecti, illi & perfectè possunt diligere, (caritas enim est vinculum perfectionis) & consequenter præcepto adimplendo satisfacere; Atqui fideles possunt esse, imò di-

cuntur perfecti in Scriptura ; Ergo possunt tam perfecte diligere, ut legi satisfaciant: Responsionis Augustinianæ sensum, hunc affert ; committi in argumento Fallaciam AEQUIVOCATIONIS. Perfectio enim, pergit, duplex est ; alia absoluta, VULGO vocatur perfectio graduum, quæ summum illum obedientiæ gradum, quem lex requirit, integre præstat. Alia vero respectiva & conditionata. VULGO perfectio partium dicta, quæ est sincera illa fidelium secundum TOTAM legem obedientia summo conatu in hac vita inchoata, qua lex perfecte non adimpletur. etc. En, cur Stantibus adjudicata sit perfectio partium ! Hac ipsa scilicet appositione remouetur æquivocatio a perfectione, quam fidelibus sacræ litteræ adscribunt.

Quid verò, si altera dictio, qua appellata eadem est *inchoata*, videatur sufficere ? Videtur quidem ; sed non sufficere eam vitandæ ambiguitati, vel experientia documento fuerit, cum malint facile nonnulli inchoatam dicere, quàm dicere partium perfectionem. quam ob causam, quæso ? non, ob fugiendum sensum ambiguum, quem *locutio* hæc, apposito restricta vocabulo, alteri de gradibus eo distinctius opposita, multo magis amolitur ; sed propterea, quod opinio de aliquibus præceptis excipiendis, sub *inchoatâ* abscondi potest, neutiquam vero sub mentione *partium*, quarum perfectio mandatum nullum exclusum esse patitur. Atque hoc, inquam, momentum est gravissimum, cujus causa iste loquendi modus non deferendus, quem a Reformationis tempore usque ad hunc diem Ecclesia Evangelica tenet prudentissime. Et quid denique superfit ambiguitatis in eo, qui contra æquivocationes ipsas receptus est ? Absoluta sub isto accipi non potest perfectio ; quandoquidem non alius ejus usus, quam quod partes gradibus opponantur. Partes autem præcepta de-

notare, tam notum existit, ut nec *Latine* aut *Germanice* exponantur illæ seu reddantur aliter, nisi de mandatis *decalogi*. Sin propter rudiores *æquiuocatio* formidatur; ne ulla quidem fuerit doctrinæ Christianæ pars, de qua non idem metuendum, si vel nulla, vel praua, rerum ad salutem necessariarum, informatio animis sit antecepta. Nihil *æquiuoci* in descriptione illa BALDUINI, cui super 2. Cor. VII, 1. perfectio est partiū seu *integralis*, qua quis secundum OMNIA mandata Dei facit, quantum per Spiritum Dei in hac infirmitate potest. Fundamentum vero hæc verba ponunt in Spiritu Dei, secundum præcepta omnia Fidelibus collato. Fatemur, idem significari, quando *Apologia August. Confess.* illud Jerem. XXXI, 33. *dabo legem meam in corda eorum*: sæpissime interpretatur de impletione legis *INCHOATA*; neque enim lex impletur ullo verè modo, nisi tota. Neque aliud dicunt reliqua de perfectione loca in libris Symbolicis, quorum præcipua sunt: Aug. Conf. Art. XVI. *Euangelicam PERFECTIÖNEM collocandam esse in timore Dei & fide*: quia *Euangelium tradit iustitiam æternam cordis*. Abus. 6. PERFECTIÖNEM christianam esse; serio timere Deum, & rursus concipere magnam fidem, & considerare propter Christum, quod habeamus Deum placatum; petere a Deo & certo expectare auxilium in omnibus rebus gerendis juxta vocationem. Interim foris diligenter facere bona opera, & seruire vocationi. In his rebus VERAM esse PERFECTIÖNEM, & verum cultum Dei. *Apolog. de dilect. & Implet. Leg.* p. 134. In his rebus PERFECTIÖNEM Christianam & spiritualem ponendam, si simul crescant poenitentia & fides in poenitentia. Quod ipsis antecedentibus sic declaratur: Ideo regeneramur & Spiritum Sanctum accipimus, ut nova vita habeat nova opera, novos affectus, timorem, dilectionem Dei,

Dei, ODIUM CONCUPISCENTIAE etc. Hæc fides, de qua loquimur, existit in poenitentia; & inter bona opera, inter tentationes & pericula confirmari & crescere debet; ut subinde certius apud nos statuamus, quod Deus propter Christum respiciat nos, ignoscat nobis, exaudiat nos. Hæc non discuntur sine magnis & multis certaminibus. Quoties recurrit conscientia, quoties sollicitat ad desperationem, cum ostendit, aut vetera peccata, aut noua, aut immundiciem naturæ? Hoc chirographum non deletur sine magno agone, ut testatur experientia, quam difficilis res sit fides. Et dum inter terrores erigimur, & consolationem concipimus, simul crescunt alii motus spirituales, notitia Dei, timor Dei, spes, dilectio Dei; & regeneramur, ut ait Paulus, ad agnitionem Dei, & intuentes gloriam Domini, transformamur in eandem imaginem, id est, concipimus VERAM notitiam Dei, ut VERE timeamus eum, VERE confidamus nos respici, nos exaudiri. Hæc regeneratio est quasi inchoatio æternæ vitæ, ut Paulus ait: si Christus in nobis est, spiritus viuit, corpus autem mortuum est etc. Et superinduemur, si tamen induti non nudi reperiemur. Ex his judicare candidus Lector potest, nos maxime requirere bona opera, in quibus PERFECTIONEM ponimus. Item de Vot. Monast. Quia regnum Dei est iustitia & vita in cordibus, ideo PERFECTIO est, crescere timorem Dei, fiduciam misericordiæ promissæ in Christo, & curam obediendi vocationi; sicut & Paulus describit perfectionem, transformamur a charitate in charitatem, tanquam a Domini Spiritu. Quid pulchrius aut planius, quàm cum ita August. Confess. & Apologia locis quam plurimis perfectionem ponunt in officiis Christianis, & præcipue in MOTIBUS CORDIS! Namque Apologia, affirmans, iis legem VERE fieri, inchoari in nobis, & subinde magis magisque fieri legem; & complectens simul utrumque, videlicet spirituales motus & externa bona opera: pag. 83, 84, 85. nullum excipit

cipit præceptum Decalogi, juxta quod lex fieri non possit: accusat illa potius Aduersarios, tanquam *suaves Theologos*, tantum opera *secunda tabula externa intuentes*; docens, circa legem faciendam spectanda esse, quæ sunt *PROPRIE legis diuinæ*, hoc est, *affectus cordis erga Deum*, qui præcipiuntur in *prima tabula*, nec posse fieri sine *Spiritu Sancto*: considerandam illam æternam legem, & longe positam supra omnium creaturarum sensum atque intellectum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde*. p. 84. Enimvero, si hæc ipsa æterna Lex inchoatur & in renatis fieri potest, cum contigit *Spiritus Sanctus*: ibid. & pariter sine omni dubio inchoantur etiam affectus, qui præceptis ultimis postulatur, *odium concupiscentiæ*, etc. ut eadem loquitur; certè sine ambiguitate dicitur idem, quod perfectio partium designat. Interim quando hæc noua obedientia appellatur *justitia inchoata*, factum astu Satanae, iis omnibus quasi non scriptis, ut post *Reformationem Euangelicam*, abuterentur aliqui tum hostes, tum etiam ciues Ecclesiæ, optimo illo *epitheto*; præsertim cum aliquando satis recte additum sit, *INCHOATAM perfectionem procul abesse a perfectione, qua Legi possimus satisfacere*: quasi verò, quod a perfectione graduum procul abest, non possit constare partibus integris. Unde Majores tam illorum peruerfis cauillationibus, quam desidiosis horum excusationibus obortis occurrebant, ex veritate rei commonentes; licet negarent, in perfectione *gradus* attingi, quibus Legi satisfaceret, nequaquam se tamen negare integritatem *partium*. Ita ergo deleta *equiuocatione*, tam liquidæ distinctionis usus, & communis & *VULGARIS*, sequebatur; de quo, tanquam *non recente*, sub initium *superioris seculi*, supra adductus *Nigrinus* testimonium perhibet.

AD II.

IMPROPRIMUM esse dicendi genus, *Perfectionem Partium*; rei natura non minus refutat. Modo percepimus, *Apologiam Aug. Conf.* confiteri, quòd, quæ *PROPRIE* sint Legis diuinæ, a regenitis *VERE* fiant: neque excipi de his quidquam poterit, nisi aliquid graduum, ut demonstratum est. Ea ipsa, & *veram perfectionem* esse in Christianismi partibus, aperte profitetur, ut vidimus. Aut dubitabimus, infantem, ratione partium habita, perfectum hominem dici *proprie*? Nec enim minus recte ac *verè perfectio partium* est, ubi harum integritas reperitur; quàm *perfectio graduum*, ubi gradus non desunt. Auctor hujus in dicendo veritatis, ad diuina translatae, ipse est Apostolus Eph. IV, 14, 15. *Ne simus amplius νήπιοι, paruuli; sed crescamus in Christum OMNIA, τὰ πάντα (μέρη.)* Si debent renati in omnibus partibus, ut recte B. Lutherus vertit, adolescere; partes omnes ex regeneratione adsint, oportet. conf. I. Petr. II, 2. Quod etiam collustrans mente beatissimus MACARIUS, Patrum Ecclesiæ primorum decus, Libro de *Patientia & discretionem*, Cap. XI. XII. scribit: *Aliquo respectu etiam illa ipsa per Sanctum Spiritum generatio imaginem PERFECTIONIS habet, & in forma, & in membris; non tamen (gradibus) virtute, aut mente, aut fortitudine.* Atque iterum: *Quod per Spiritum gignitur, modo quodam, ut ostendimus, perfectum est. Sicut aliquem infantulum recens natum, suo modo esse perfectum dicimus, ἐν τῷ τὰ μέρη πάντα τῆς ὁλότητος ἀποσώζειν.* in eo, quod ipsas partes omnes ipsius integritatis (*totalitatis*) saluas exhibeat. Cum habeant ergo singulas atque omnes Legis, ad quam regenerati sunt, partes vere pii; hæc partium perfectio non *improprie*, sed prorsus *proprie* appellatur.

Nec ab eo, quod inter status naturalis & spiritualis perfectionem est similitudo, hanc minus *propriam* censere licet; utrobique enim sunt veræ partes, in diuerso rerum genere adæquatæ cum toto suo: cuiusmodi comparatio neutrum ex duobus *improprie dictum* sistere potest.

Præmissimus initio, quam solícite B. CHEMNITIUS agat in hac caussa. Idem stans in acie contra *Andradium*, qui perfectionem, quæ sine peccato esset, huic tribuebat vitæ; ad objectiones, de perfectione renatorum, ex Scriptura S. & Patribus petitas, non respondet, hanc improprie dici de illis: ut alioqui facile solent, qui contradicunt, de via deflectere: sed in eo est, ut ostendat, quantopere aduersarii has sententias deprauent. *Non est questio*, inquit, *an renati habeant charitatem, & incipiant facere legem; hoc enim concedimus & docemus: sed questio est, an charitas renatorum in hac vita sit integra, perfecta & absoluta. Item: an PERFECTA obedientia satisfaciatur legi.* Hinc probat omnino dicta Augustini ad Bonifacium lib. III. c. 7. Obedientiam renatorum perfectam dici posse pro statu viatoris. Ibidem: secundum hominis mortalis capacitatem, & pro huius vitæ modulo, perfecti sumus. Cuiusmodi est etiam, quod porro illic sequitur: *Qui nondum habebat magnam illam iustitiam, quam capit æqualitas angelorum; & propter illam, quæ jam inerat, perfectum: & propter istam, quæ adhuc deerat, imperfectum se esse, dicebat.* Conferantur plura apud Augustinum de Gratia cap. XLII. XLIX. & de Perfectione Iustitiæ. Ad vitandum autem abusum horum & similium omnium, planam responsionem subnectit, quæ tribus distinctis rem momentis dijudicat: *Hoc modo mandata Dei non sunt graua. Primo, quia sunt Dei filii. quæ ipsi est inchoata nouitas, seu integra partium perfectio. Secundo, quia ducuntur Spiritu Dei. quò gra-*
dus

666
 dus aliqui referri etiam possunt, a quibus perfectio vocatur *comparatiua*. Tertio, quia, quicquid non sit, propter Christum ignoscitur: sicut Augustinus inquit. ne perfectio graduum fingatur. Et statim addit: Hoc etiam modo renati dicuntur perfecti, Philip. III. & 1. Cor. II. *imputatione* scilicet & *inchoatione*. vid. Exam. Concil. Trident. De Bonis Operibus Quæst. III. ubi, circa finem, argumentum libri Augustiniani, de perfectione justitiæ, scripti contra Coelestinum, pari sollicitudine contra Andradium sic definit: In eo libro docet, in hac vita neminem peruenire ad TANTAM perfectionem charitatis seu inherens justitiæ, ut perfecta & absoluta impletione SATISFACIAT primo & ultimo præcepto, ITA, ut sit SINE PECCATO. Similiter passim illis, qui per Spiritum Sanctum renati sunt, haud omnem adimit perfectionem, sed, cum appositione eam, QUAE SINE PECCATO SIT, UT SEVERITATEM DIVINI JUDICII SINE REMISSIONE PECCATORUM SUSTINERE POSSIT: quam, quiuis intelliget, esse graduum, non partium.

OBJECTIO IV.

Rectius dici; perfectionem Fidelium sitam in eo, ut imperfectionem suam agnoscant.

RESPONS.

Opponuntur, non opponenda. Rectius verò dici, urgemus, perfectionis PARTEM esse, agnoscere imperfectionem suam. Nam Patres non ita dixerunt: Perfectio est, imperfectionem agnoscere: sed ita; Perfectionis PARS

est, imperfectionem agnoscere. Ipse celebratus CHEMNITIUS, loco adducto, hac de re perspicue pergit: Augustinus ad Bonifacium lib. 3. c. 7. diserte declarat, quomodo perfectionem viatoris intelligi velit, cum inquit: Virtus, quæ nunc est in homine justo, hætenus perfecta nominatur; ut ad ejus perfectionem pertineat, ETIAM ipsius imperfectionis & in veritate agnitio, & in humanitate confessio. Tunc enim secundum hanc infirmitatem pro suo modulo perfecta est ista parva justitia, quando ETIAM, quid sibi desit, intelligit. Ita Apostolus, perfectum & imperfectum se esse, dicit. GERHARDUS Loco Theol. de Lege Dei, postquam ipsam perfectionem partium descripsit, serium ac sincerum studium obediendi Deo, secundum OMNIA ejus præcepta, etsi aliquid desit respectu graduum; addit: Hanc perfectionem renatis tribui, non diffitemur: & pergit, de ipsa illa recte usurpari illud veterum: Perfectionis pars est, imperfectionem agnoscere. Et in Genes. ad illud: Noab vir perfectus: adhibet differentiam inter perfectionem partium & graduum, illam viæ, hanc patriæ. Ubi inter cetera & his verbis utitur: Illius (partium seu viæ) perfectionis pars est, imperfectionem agnoscere. idque tam hic, quam illic probat ex Phil. III, 12. Ubi Paulina perfectio duabus partibus constat: tum priore, ut cognoscat Christum, & vim resurrectionis ejus, & communionem ejus perpesionum; non solum theoretice, sed multo magis practice: quod indicat Apostolus, subjungens, ita ut conformis fiam morti ejus, si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis. tum posteriore, quod agnoscat, se nondum apprehendisse, vel affecutum esse finem. Maximo-pere autem notandum unà est; Paulum in secundo hoc momento non tam perfectionem suam, quàm modò hujusmodi ejus partem ponere, qua, tanquam secundariâ, eo acrius ipse excitetur ad primariam, in vero implendâ Legis

gis negotio versantem, excolendam. Cohærent enim sic verba Apostolica: *Non quod jam apprehenderim, aut jam affecutus sim finem (graduum): sed PERSEQUOR, an quoque apprehendam, cujus etiam rei causa apprehensus sum a Christo Jesu.* Quam totam, bimembrem suam sententiam, Paulus confestim eodem nexu repetit: *Fratres, ego me ipsum non arbitror metam comprehendisse. Unum autem ago: ea quidem, quæ a tergo sunt, obliuiscens; ad ea vero, quæ a fronte sunt, contendens; juxta scopum PERSEQUOR, ad præmium supernæ vocationis Dei, in Christo Jesu.* Atque hinc concludit: *Quotquot itaque PERFECTI sumus, hoc sentiamus. Neque alia fuit methodus Vet. Testamenti, quam ut sapientia ex defectuum agnitione ardentior redderetur.* Syrac. c. LI, 19, 20, 21. *Decertavit anima mea in ipsa, & in praxi famis accuratus fui. Manus meas extendi in altum, & IGNORANTIAS ejus LUXI. Ipsam animam meam hinc direxi ad eam, cor possedi cum ipsis ab initio, & in puritate inveni eam: propter hoc non derelinquar. Et venter meus perturbatus est ad querendum eam: propter hoc possedi bonam possessionem.* Quod quidem minime videntur sentire, qui imperfectionis agnitionem, non partem veræ perfectionis aliquam, sed ipsam nescio quam perfectionem interpretantur. Duo sane ad quamlibet renovationem requirenda: *malum exterminare, & recipere novitatem spiritûs.* Rom. VI, 2, 3, 4. VII, 6. VIII, 10. Nec admirari satis possumus, quam fideliter *Apologia Aug. Conf.* utramque partem doceat semper, ut in exemplo sub *Object. III.* proluxiori apparet; quomodo ex imperfectionis agnitione, si vera sit, novi motus cordis spirituales redundant, verè inchoatæ perfectionis seu *spiritûs fructus.* Et quanquam bona opera, pag. 95. ait, *in carne fiunt nondum prorsus renovata, quæ retardat motus Spiritus Sancti, & asper-*

git aliquid de sua immundicie: tamen propter fidem sunt opera sancta, diuina, sacrificia & politia Christi, regnum suum ostendentis coram hoc mundo. IN HIS enim SANCTIFICAT CORDA, & REPRIMIT DIABOLUM; & ut retineat Euangelium inter homines, foris opponit regno Diaboli confessionem Sanctorum, & IN NOSTRA IMBECILLITATE DECLARAT POTENTIAM SUAM. At vero, cui hæc non adsunt, is coecus est, nihilque vere cernens, OBLITUS, sese a veteribus peccatis suis fuisse purgatum. 2. Petr. I. 9. id est, tam alienus a perfectione, quæ sit in agnitione imperfectionis, ut, hæc quid sit, sibi utut videatur scire, juxta cum ignaris calleat. Quamobrem usum ejus dicti a nocentissimo abusu liberat Augustinus, de Spiritu & lit. cap. ult. monens: Per hoc (præceptum de dilectione Dei & proximi) quantum mihi videtur, in ea, quæ PERFICIENDA est justitia, multum in hac vita PROFECIT ille, qui, quàm longe sit a PERFECTIONE justitiæ, PROFICIENDO cognouit. Proficiendo, inquit; non, deficiendo. Mens Augustini est eadem, quæ Johannis 2. Ep. v. 8. ATTENDITE VOS IPSOS, ne perdamus, quæ operati sumus, sed ut mercedem plenam recipiamus. Huic ardori, ut augeatur, inseruit illa attentio. Meditat. Sacr. Gerhardi XXVII. idem habet. In via Domini aut proficimus, aut deficimus. Singulis ergo diebus vitam tuam examina, an in pietatis studio proficias, aut deficias. Stare in via Domini, est retrogredi: non ergo te delectet, in cursu pietatis stare; studeas autem semper, in via Domini ambulare.

Fructus Redemptionis est duplex. Gratia Jesu Christi, seu promissio Euangelica, non una, sed gemina est; Remissionis peccatorum, & virium Spiritus Sancti. Nemo illam sine hac potest; neque hanc sine illa, vere habere. Illa, hujus fundamentum; hæc, illius documentum. Obluiscitur status imperfecti salutariter agnoscendi, in ipso

ipso qui temere acquiescit, nec curat firmare integritatem suam. 2. Petr. I, 9, 10. quod dictum Apostoli vix satis hic commendare possumus.

COROLLARIUM.

F Inem huic disquisitioni imponentes, optamus illud unum, ut causa isthæc a quouis dijudicetur non aliter, quàm vero LUTHERI hac in re & spiritu & sensu, quem DANNHAWERUS *Hodosoph.* pag. 496. commendat ex *Tom. III. Lat. p. 18. Lex Spiritus est, quæ nullis prorsus scribitur litteris, nullis profertur verbis, nullis cogitatur cogitationibus: Sed est ipsa viva voluntas, vitæque viva, vitæque experimentalis; res quoque ipsa, quæ scribitur digito solo Dei in cordibus. Rom. 5. charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. De qua & Hierem. 31. ut ex illo Ebr. 8. adducit Apostolus: dabo leges meas in mentes eorum, & in corda eorum superscribam eas. Hæc, inquam, intellectualis lux mentis, & flamma cordis, est Lex fidei, Lex nova, Lex Christi, Lex Spiritus, Lex gratiæ justificans; OMNIA implens, & carnis CONCUPISCENTIAS crucifigens. Nos enim, Perfectionem Partium defendentes, per eam nihil omnino aliud intellectum volumus, quàm id ipsum, quod diuinus Pater allatis illis descriptionibus in homine ex regeneratione ponit. Tollat, oportet, e Scripturis ac renatorum cordibus, ipsum Evangelii Spiritum; vel probet, eum Legi non toti respondere, seu reddere, QUOD LEGIS est; (QUANTUM, quærere, jam nihil attinet;) si quis usitatam partium perfectionem integræ ex Theologia sublatum eat. Hoc unum qui observarit, nec Scripturæ S. dicta, nec rationes ullas aduersus ipsam pugnare, facillime animadvertet. Partes Legis a regenito durante cunctas seruari, nulla veritas*

ritas negabit usquam : quicquid videbitur contrarium in Scriptis *Biblicis*, vel non dictum fuerit de *Stantibus*, ut *talibus*; quemadmodum illud Rom. VII, 7, 8, 9. respiciens statum pristinum, indicatum etiam v. 5. vel, si de iis accipi quiddam posse statuatur, non euertet integritatem *partium*, sed *graduum*: sicut ibidem v. 20, 21. nemo *orthodoxorum* sentit, agi de peccato prorsus dominante: multo minus e toto illo capite extorquere quisquam poterit hanc mentem, ac si id, *Non concupisces*, opposito regenerationis Spiritu, & inchoata veritate seruari a se posse, neget Apostolus. Nam ut cap. sequ. VIII. ita & Gal. V. rem eandem tractans, increpat: *DICO autem; Spiritu incedite, & concupiscentiam carnis nullatenus perficietis*: v. 16. item, *Si Spiritu ducimini, non estis sub lege*: v. 18. & iterum, *Si vivimus Spiritu, Spiritu incedamus, si modo crucifiximus carnem cum affectibus & concupiscentiis*: v. 24, 25. quæ singula, identidem ponderanda, Spiritum gratiæ regnantem, præcepti ultimi effectorem esse, pronunciant. Nec Jacobi effata contraveniunt, cum perfectione partium plane conspirantia. *Quicumque enim totam legem servabit, offendet autem in uno, sic omnibus tenetur*, (-Cap. II, 10.) ut nullo modo inter *Stantes* reputandus sit amplius, verum ad *lapsos* pertineat, neque ad hanc quæstionem referendus: nam fieri posse, ut perfectus non maneat perfectus, extra hanc causam est. Quod dicit idem cap. III, 2. *In multis offendimus omnes*: hæc de *lapsibus proæreticis* ne sumamus, adducimur auctoritate & ratione Sebast. SCHMIDII, argumentationem rectissime interpretantis *a minori ad majus*; Si nec pii doctores lapsum, saltem infirmitatis, expertes sunt; quanto magis, cum ex turpi ambitione & invidia docere contendunt, contra quos ibi agitur, Spiritu regenerationis dudum expulso,

pulso, in varios malitiæ lapsus incident ! Et promiscue quidem τῶ πταίειν uti *Jacobum*, de peccatis voluntariis & involuntariis, non mirum fuerit, consideranti, *Paulum Gal. VI, 1.* etiam παράπτωμα, quod grandius quid sonat, quam πταίσμα, de tentatis, necdum penitus lapsis, modo certo adhibere. Qui vero nitentur contrà, putantes, de voluntariis dici & mortalibus; meminerint, neque eo quidquam obtineri, quin fideles, quâ Stantes manserint, perfectione partium consistant. *Lapsos* etenim, quis stantes, vel perfectos, dixerit? Manebit enim certè; quamdiu Stantes sint, eos non proæretice labi, nec legis partem dissolvere. Quod pergit Apostolus: Si quis in sermone non labitur, hic perfectus vir est: vel de perfectione absoluta, vel de inchoata intelligendum. De inchoata, seu partium, id agere, persuadet totus orationis contextus, præsertim in fine capitis, ubi ipsa partium perfectio eleganter depingitur: nam iis, v. 8. linguam domare nullum hominem posse, agi de natura humana, τῇ φύσει τῇ ἀνθρώπινῃ, videlicet nondum sanata per regenerationem, monstrant proxime antecedentia. Neque vero illud; Si quis in sermone non labitur, hic perfectus vir est; simpliciter de immunitatis apice, sed pro comparativo gratiæ statu, positum arbitramur: qua ratione 1. Cor. III, 1, 2, 3. II, 6. 15. propter eandem linguæ continentiam, carnalibus opponuntur spirituales atque perfecti. Acceperit autem de perfectione absoluta, qui maluerit; sensus tum hic fuerit totus: Si omnes nondum viri plane consummati sumus, vos multo maxime, qui ambitione abrepti estis, affectu isto ad delicta prolabemini. Quo ipso nihil comprehenditur, quod facultatem præstandæ legis inchoatam integre apud fideles, quam nos defendimus, dubiam reddat. Quocunque tandem modo se vertat e-

jus-

iusmodi oppositio, vel afferuntur *lapsus* contra conscientiam commissi, quibus labentes omni legis parte exciderunt, sed non quatenus stantes, nedum perfecti; vel *imbecillitates*, quæ ipsos parte legis nulla funditus priuant, nec tollunt gratiæ integritatem; vel *gradus* negantur, at remanent tamen *partes*. Cujusmodi est Luc. XVII, 10. *Cum feceritis OMNIA, quæ præcepta sunt vobis, dicite: serui inutiles sumus; nam quod debuimus facere, fecimus.* In quæ verba optime *Apologia A. C.* pag. 132. *Servi inutiles significant insufficientes, quia nemo TANTUM timet, TANTUM diligit Deum, TANTUM credit Deo, QUANTUM oportuit.* Quocirca ejusdem verbis profiteamur: *Sic sentiendum est de omnibus similibus locis.*

Si autem quidam eò impotentiae processerint, ut scribant, *Conuersionis & Renouationis* partes, quæ perfectionem hanc inchoatam efficiant, debere quidem fieri, sed non fieri a *Fidelibus*; aut, bona opera tanquam *fructus Spiritus*, instauratæ in mentibus *salutis*, seu *Christianismi*, esse partes, ausi fuerint negare: cum utrique Scripturæ S. directe contradicentes, ignorent, quid egerint; ad tantam Ecclesiæ illatam injuriam agnoscendam, deplorandam ac delendam, ut permoueantur, Æternam Misericordiam imploramus.

F I N I S.

EMENDANDA cum primis,

Pag. 57. lin. 13. *leg. quo magis vnus abstulisti.* p. 91. l. 28. *pro, ultimis, leg. ceteris.* p. 99. l. 28. *leg. Neg.* p. 104. l. 5. *leg. existat.* l. 7. *facere?*

DISPU.

DISPUTATIONIS CONSPECTUS.

674

CAP. I. QUAESTIONIS STATUS EXPLICATUR.

§. I. **D**octrinae de Perfectione clavis Chemnitiana.

Historia Pelagiana.

Simplicior docendi ratio propter abusum mutata in distinctiorem.

Testimonium de sincera prudentia in distinguendo.

§. II. Subjectum quaestionis, Stantes.

Hi dicti a Statu Gratiae.

(Etionem.

§. III. Occasio receptae distinctionis inter graduum & partium perfe-

Distinctio Pontificiorum peccat in fundamento.

Necessitas distinctionis orthodoxae. Auctoritates.

§. IV. Perfectio Partium respicit omnia & singula Decalogi praecepta.

Horum impletionem perfectam Perfectio Graduum sola exigit.

Consensus Reformationum.

Integralis Perfectionis natura.

Testimonia in eam rem.

§. V. Tractatio non logomachica.

Momentum ejus practicum.

§. VI. Testimonia quaedam generaliora.

CAP. II. THESIS FIRMATUR, ex principiis duobus.

Propositio I. Legis partem nullam deesse fidelibus.

§. I. Lex stabilita in Fidelibus.

§. II. Idem confirmatur Ecclesiae documentis.

Nota. De legis sensu & usu.

§. III. Tota lex in Stantibus stabilita.

Prima difficultas, de Lege spectanda subjective.

Altera, de Legis littera negativa.

Nota. Lex Christi & Moïsis eadem.

§. IV. Probat. ex aliis dictis Scripturae S. 1. Serva mandata.

2. Charitas, Legis totius impletio.

3. Sitis perfecti, in nullo deficientes.

Propositio II. Legis parte ullâ non effectâ, gratiam ipsam tolli.

§. I. Gratia, in uno Legis spiritu sita.

§. II. Probat. e dictis Scripturae S.

§. III. Illustrat. per testimonium.

Nota. Fideles charitatem Dei habent passive.

Q²

THESIS

§. I. Fidei & charitatis spiritus, Legis forma, in omnibus præceptis retinetur.

Idque adeò verum, ut ejus etiam incrementa obtineantur.

§. II. Augustinus, contra perfectionem Pelagianam pugnans, veram non negat, sed commendat.

Testimonia ipsius de supernaturali affectu, quo lex impleatur.

Plura ejusdem, de spiritu vincente carnem in omnibus præceptis, & Perfectionis dictio apud August. de Stantibus. (Legem faciente.

Thesis, ad discrimen Legis & Euangelii necessaria.

§. III. Hypothesis opposita, aduersatur sacris litteris; de Conuersione. Item, de Renouatione.

Thesis obsignatur.

CAP. III. ANTITHESIS REFELLITUR.

Obj. I. Esse etiam gradus Legis partes.

Resp. Gradus, qui inhæreant Fidelibus, Pactum Euangelicum agnoscit tanquam minus principales.

Testimonia, de perfectione graduum in Christo; & partium in Stantibus.

Obj. II. Partes non omnes seruari: non primam; nec ultimam; dominium Spiritus non sufficere: peccatum haud tolli.

Resp. ad I. Non resiliendum ad gradus: partes substantiales seruari omnes.

Loca imperfectionem arguentia, Thesi non aduersantur.

Conciliantur, quæ vulgo vel de perseuerantia, vel de locutionibus usitatis, v. c. *ex parte*; opponuntur.

Ad II. Prima Legis pars a Fidelibus seruatur.

Ad III. Ultima, cum prima & reliquis. Accommodatur indoles perf. partium.

Ostenditur hæc in præcepto primo.

In ultimo eadem reputanda.

Argum. 1. soluitur; quòd decimum præc. in seruando non divellatur a reliquis, sed potius fundamentum iis præbeat.

2. Littera negatiua non exhaurit præceptum X.

3. Victoria maximè est præcepti X.

Ad IV. & V. Dominium spiritus vivificum omnia præcepta efficit.

Ad capiendum, quomodo in renatis peccati reliquæ integritatem præcepti ultimi suffocare nequeant, praxis necessaria. Illi, habentes peccatum, non faciunt illud, sed Legem; id ipsum vero sibi inferuire cogunt.

Status Peccati cum Gratia statu haud confundendus.

Obj. III. Locutionem esse æquivocam, & impropriam.

Resp. ad I. adhibita illa potius ad tollendam æquivocationem.

Neque aliæ ambiguitatem æque tollunt.

Ad II. Proprietas explicatur.

Confirmatur.

Obj. IV. Perfectionem potius sitam in agnitione imperfectionis.

Resp. Hanc omnino esse partem perfectionis partium, nec ipsi opponendam.

Redemptionis fructus non modò Justificatio, sed etiam Sanctificatio.

COROLLARIUM remouet cetera, quæ obstare videri possint.

Breithaupt, Joachim Just,

Joach. Justi Breithaupt ... de perfectione partium tractatio theologica

Hala 1704

4 Diss. 2556#Beibd.11

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10948863-2

VD18 10431128-006